

מפקדת הפרקליט הצבאי הראשי

דוח פעילות לשנת העבודה
התשס"ט – התש"ע 2009

תוכן עניינים

	דברי פתיחה	הפרקליט הצבאי הראשי,
1		אלוף אביחי מנדלבלויט
	חלק א	הפרקליטות הצבאית
14		מבנה הפרקליטות הצבאית, חזון וייעוד
16	חלק ב	התביעה הצבאית
47	חלק ג	הסנגוריה הצבאית
53	חלק ד	מחלקת הייעוץ והחקיקה
75	חלק ה	מחלקת הדין הבין - לאומי
90	חלק ו	היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון
114	חלק ז	הדרכה ופיקוח משפטי
125	חלק ח	ענף הארגון וכח-האדם
128	חלק ט	תחום המחשוב והמידע המשפטי
132		נספחים

דברי פתיחה

בדו"ח השנתי מפורטים עיקרי הפעילות והעשייה של הפרקליטות הצבאית **בשנת העבודה 2009**.

כבכל שנה, גם בדו"ח פעילות שנתי זה איננו מתיימרים להקיף את כלל הפעילות הנרחבת של הפרקליטות הצבאית במגוון עיסוקיה, אלא נצביע על הנושאים העיקריים בהם עסקה היחידה לאורך השנה, נציג נתונים בדבר היקפי העשייה, נסקור תיקים חשובים ונצביע על מגמות מרכזיות.

שנת 2009 החלה כאשר מבצע **"עופרת יצוקה"** ברצועת עזה היה בעיצומו.

במהלך הלחימה יישמנו באופן מוצלח את הלקחים ממלחמת לבנון השנייה, תוך העמקת המעורבות המשפטית בתהליך קבלת ההחלטות המבצעי בצה"ל. המבצע, על היבטיו האופרטיביים וההומניטאריים, לווה בייעוץ משפטי של הפרקליטות הצבאית ברמת המטכ"ל, הפיקוד והאוגדה. עשייה זו משתלבת בחזונה וביעדיה של הפרקליטות הצבאית, לסייע לצה"ל להגשים את משימותיו תוך הקפדה על שלטון החוק, גם בעת לחימה.

לאחר המבצע, פתח צה"ל במהלך מקיף ומשמעותי ביותר של **תחקור, הפקת לקחים ויישומם**. הדבר דרש תשומות רבות גם מהפרקליטות הצבאית, ובהקשרים רבים - המלאכה טרם תמה. בסמוך לאחר המבצע, נערכו חמישה תחקירים מטכ"ליים מרכזיים אשר לוו על ידי הפרקליטות הצבאית (תחקיר מטכ"לי נוסף, עליו החליט הרמטכ"ל בשלב מאוחר יותר, עודנו מתנהל).

כן נפתחו בהוראת הפרקליטות הצבאית כארבעים חקירות מצ"ח לבחינת אירועים מסוימים ומעל מאה וארבעים אירועים נוספים נבדקו (ונבדקים) באמצעות תחקירים מבצעיים. חקירת האירועים ובדיקתם מתקיימות באופן עצמאי, מקצועי ובהתאם לסטנדרטים משפטיים ובין-לאומיים.

בנוסף, לוקחת הפרקליטות הצבאית חלק מרכזי במתן המענה וגיבוש ההתייחסויות לדו"חות מטעם ארגונים ישראלים ובין-לאומיים, במסגרתם נמתחה ביקורת והועלו טענות נגד צה"ל וחוקיות פעילותו במהלך המבצע. במרכז העשייה עמדה ההתמודדות עם דו"ח משלחת הבדיקה של האו"ם לעימות בעזה מטעם מועצת זכויות האדם, בראשות השופט **גולדסטון**, אך העיסוק היה רחב יותר, וכלל, למשל, התמודדות עם פניות ודו"חות רבים אחרים, דוגמת דו"ח ארגון הצלב האדום הבין-לאומי ודו"ח צוות הבדיקה לפגיעה במתקני או"ם ברצועת עזה.

בשנים האחרונות פועל בפרקליטות הצבאית **מערך ייעוץ משפטי אופרטיבי**, המלווה את המפקדים במהלך הלחימה ובהיערכות אליה. השנה החליט הרמטכ"ל על עיגונה של תפיסת ההפעלה של המערך, ובראשה את הצבתם של יועצים משפטיים ביחידות הלוחמות, החל מרמת האוגדה ומעלה. בהתאם, נמשכה עבודת המטה לביסוס המערך, הטמעתו בתורת הלחימה של צה"ל, שילובו בפעילות הגופים המבצעיים והכשרתם המקצועית של אנשי המערך לשם שיפור מוכנותו לחירום. כמו כן חוזקה ההכשרה וההדרכה **בדיני הלחימה** בצבא, והדבר צפוי להמשיך ולעמוד במרכז עשייתה של הפרקליטות הצבאית בשנת העבודה 2010.

לפני מספר חודשים הושק **אתר האינטרנט החדש** והעצמאי של הפרקליטות הצבאית. באתר, שכתובתו: www.mag.idf.il ניתן למצוא מידע רב על פעילות הפרקליטות הצבאית, עדכונים שוטפים בדבר הליכים משפטיים עקרוניים ונושאים המצויים בלב העשייה של היחידה, מידע ותכנים הנוגעים לעיסוקנו (כגון - תחיקת הביטחון והדין החל באיו"ש, גליונות של כתבי העת המשפטיים המוצאים על ידינו ועוד). האתר מאפשר אף פנייה ישירה לפרקליטות הצבאית לצורך קבלת מידע. הקמת האתר והפעלתו הן חלק ממגמת הפרקליטות להתאים עצמה למציאות המשתנה והדינמית, לחזק את נגישותה לציבור ואת הרלוונטיות שלה, ברוח הזמן והתקופה.

בפרקליטות הצבאית היו השנה חילופי גברא משמעותיים. בראשית השנה פרשה מצה"ל אל"ם **פנינה שרביט-ברוך**, רמ"ח הדין הבין-לאומי (דבלי"א), לאחר עשרים שנות שירות. זה המקום להודות לפנינה על התרומה החשובה והאיכותית לאורך השנים. את אל"ם שרביט-ברוך החליף אל"ם **לירון ליבמן**, המוביל את העשייה העצומה בהיקפה במחלקה, בנושאים המצויים בלב השיח הישראלי והבין-לאומי. אבקש לברך את אל"ם **ז'נה מודזגברישווילי**, אשר מונתה לתפקיד **התובעת הצבאית הראשית**, ולאחל לה הצלחה גם בתפקידה זה. לקראת סוף השנה מונה אל"ם **אלי בר-און** לתפקיד היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון. בהזדמנות זו אאחל לו הצלחה בתפקיד המורכב והמשך עשייה פורייה ומקצועית. בטוחני כי יעשה חיל גם בתפקידו החדש.

בסוף השנה פרש מצה"ל סגני ויד ימיני בשנים האחרונות, **אל"ם דני עפרוני**, לאחר שורת תפקידים משמעותיים בפרקליטות הצבאית ובחיל המודיעין. בין היתר, הוביל דני את השינוי הארגוני שהושלם בפרקליטות הצבאית לפני כשנתיים ואת הרפורמה בדין המשמעתי בצה"ל שבוצעה בשנת 2008. דני ניצח במהלך השנה על עבודת ניהול היחידה במיומנות ובהצלחה. אבקש להביע את הערכתי העמוקה על עשייתו וסיועו לאורך השנים, ועל תרומתו למעמד הפרקליטות הצבאית ולהישגיה.

לסגני מונה בסוף השנה **אל"ם שרון אפק**, אשר סיים בהצלחה רבה את תפקידו כיועץ המשפטי של אזור יהודה והשומרון. בחודשים המעטים שחלפו מאז כניסתו לתפקיד, אוחז סגן הפצ"ר במושכות ניהול היחידה, ומוביל אותה בגאון לשיפור, להתמקצעות, ללמידה ולבחינת התהליכים הארגוניים המובילים את עשייתה.

כאמור, היקף פעילות היחידות השונות בפרקליטות הצבאית בשנת 2009 היה מרשים ויוצא דופן - הן בכמות והן באיכות. בדו"ח המפורט נפרש בפירוט את הנושאים העיקריים בהם פעלנו בשנה החולפת. בפתח הדברים, אסתפק באזכור קצר בלבד של חלק מהעיסוקים שבלטו במהלך השנה, ואשר המשך הטיפול, בחלקם הגדול, יוסיף וילווה אותנו גם במהלך שנת 2010.

במחלקת הייעוץ והחקיקה (יעח"ק) של הפרקליטות הצבאית, בראשותו של **אל"ם משה ינון**, נערך במהלך השנה שינוי ארגוני, אשר שיפר את תהליכי העבודה במחלקה, ייצב את מוטת השליטה ואת השירות המשפטי והייעוץ שניתנים לגורמי הצבא.

קציני המחלקה חיזקו והעמיקו גם השנה את הייעוץ המשפטי לכלל יחידות צה"ל. בין השאר, הוכנו חוות דעת משפטיות במגוון נושאים בתחום המשפט הצבאי, הציבורי, האזרחי והמסחרי, תוך שותפות של קציני המחלקה בעבודות מטה בצה"ל, בהן נדרש ליווי משפטי. אנשי המחלקה סייעו בהכנת תשובות לעתירות בבג"ץ ובבתי המשפט לעניינים מנהליים ולהתמודדות עם תביעות אזרחיות נגד צה"ל ומערכת הביטחון. במחלקה טופלו עשרות דברי חקיקה ופקודות. בלטה העובדה כי הקצינים יזמו לא אחת תיקוני חקיקה ופקודות, תוך השתלבות מלאה בשלבי החקיקה השונים, בממשלה ובכנסת, וייצוג של עמדות הצבא בפני גופים אלה.

הסוגיות והאתגרים עימם התמודדה מחלקת יעח"ק בשנת 2009 היו מגוונים ורבים. לצורך הדוגמה בלבד, ניתן למנות את התחומים הבאים: המשך קידומה של עבודת המטה להקמת ערכאה משפטית שתדון בענייני שכר ותנאי שירות הקבע בצה"ל (בראשית שנה זו, התקבלה בכנסת חקיקה, המעגנת הקמת ערכאה כאמור); ליווי כתיבת הנוהל החדש לשחרור משרתי הקבע והחלתו על כלל צה"ל; ייעוץ משפטי בנוגע להתאמת תקנון קרן הפנסיה של אזרחים עובדי צה"ל והטמעתו; הובלת עבודת המטה בנושא תיקון החקיקה בעניין שירות בנות דתיות בצה"ל ותהליך קבלת פטור משירות מטעמי דת; מעורבות בעבודת המטה בעניין מעבר משרתי הקבע בצה"ל לפנסיה צוברת; ליווי משפטי לבחינת הסכמים ומכרזים בתחום התקשורת; הקמת הוועדה להעברת מידע לפי תקנות הגנת הפרטיות; השתתפות בעבודות מטה להתייעלות שימוש הצבא בתחבורה ציבורית וצריכת הדלק; גיבוש הצעה לתיקון מקיף בחוק ההתגוננות האזרחית; ליווי עבודת המטה לבחינת המודל המוצע לעריכת ניסויים רפואיים בחיילים

בהסכמה מדעת, חופשית ומרצון; סיוע לכתיבת נוהל חדש של משרד הפנים לעבודת הוועדות למתקנים ביטחוניים והרשימה היא ארוכה. נראה, כי יקשה למצוא תחום מרכזי מתחומי ההוויה הצבאית, בו נפקד מקומו של הייעוץ המשפטי מטעם קציני המחלקה.

הסנגוריה הצבאית, תחת פיקודו של הסנגור הצבאי הראשי, **אל"ם אודי בן אליעזר**, עסקה גם בשנת 2009 במשימתה החשובה - ייצוגם של חיילי צה"ל ושמירה על האינטרסים המשפטיים שלהם, החל משלב חקירת החשוד וכלה בהליכים הנמשכים אף לאחר סיום ההליך המשפטי גופו.

עבודת הסנגוריה נעשית במקצועיות רבה, מתוך בגרות ושיקול דעת ובעצמאות מלאה. הסנגוריה הצבאית בחרה להגיש השנה מספר עתירות לבג"ץ ובקשות רשות ערעור, ואף הצטרפה למספר הליכים אחרים כ"ידיד בית משפט". זאת, מתוך מחויבות למיצוי ההגנה על זכויותיהם של חיילים, לא רק במקרים פרטניים אלא גם במישור המדיניות.

כך, במקביל לייצוגם של חיילים בהליכים פרטניים, עוסקת הסנגוריה בקידום עבודות מטה והעלאת נושאים עקרוניים לדיון ולחשיבה מחודשת. ניתן למנות בהקשר זה פניות ועבודות מטה בנוגע לשאלת סודיותם של מסמכים המוגשים במסגרת עבודת מערך תנאי השירות של צה"ל; דרישה לתיקון חוק השיפוט הצבאי במטרה לקצר את תקופת המעצר הראשוני לפני הבאת החשוד בפני שופט; עבודת מטה בעניין החלת חובת תיעוד חזותי של חקירות המשטרה הצבאית והחלת חוק סדר הדין הפלילי (חקירת

חשודים) על חקירות אלה; שינוי נוהל חקירת תלונות נגד שוטרים צבאיים; פנייה למניעת פרסום שמות נאשמים שהורשעו בעבירות שאינן נושאות עמן רישום פלילי ועוד.

גם בשנת 2009 ידיה של **התביעה הצבאית**, היו עמוסות מאוד. התובעת הצבאית הראשית, הפרקליטים הצבאיים, סגניהם, התובעים הפיקודיים והתובעים הצבאיים הכפופים להם, טיפלו באלפים רבים של תיקים פליליים, המשתרעים על מגוון רחב ביותר של עבירות, החל בעבירות "צבאיות" באופיין וכלה בעבירות פליליות מובהקות וחמורות ביותר.

כפי שכבר צוין, טופלו השנה, בין היתר, עשרות רבות של תחקירים ותיקי חקירה בהם נבחנו תלונות שעסקו בהתנהלות כוחות צה"ל במהלך מבצע "עופרת יצוקה". מקרים אלו מעוררים, לעיתים, דילמות ערכיות ומשפטיות של ממש, ומחדדים את המורכבות שביישום כללי המשפט הפלילי והבין-לאומי על מצבי לחימה.

בפרקליטות איו"ש בלט העיסוק בעניינם של פעילים בתשתית הארגונית של החמא"ס (מערך ה-"דעווה") ובתיקי הפרות סדר והפגנות אלימות מאורגנות באזור הכפרים בלעין ונעלין, הסמוכים לגדר הביטחון.

התביעה הצבאית ביצעה עבודות מטה חשובות וחיוניות והמשיכה בתהליכי חשיבה ארגוניים ומקצועיים לצורך למידה וייעול עבודתה. בין היתר, בשנת 2009 עודכנו הנחיות התביעה הצבאית הראשית, נעשו מבצעים לצמצום פערים ולסגירת תיקים ישנים

וקוצר זמן הטיפול בתיקי חקירה. כל זאת תודות להירתמות ועשייה משותפת של כלל התובעים.

אירוע שעורר הדים ציבוריים השנה, הגיע לכלל דיון בבג"ץ, בעתירת **אבו רחמה**. בעתירה זו, נטען כי על הפצ"ר לכלול בכתב אישום, שהוגש נגד מפקד גדוד וחייל בדרגת סמ"ר, עבירות הנושאות עמן רישום פלילי. כתב האישום הוגש בגין אירוע בכפר נעלין, בו ביצע החייל ירי של כדור גומי לעבר רגלו של העותר ממרחק של מטרים ספורים, בנוכחות מפקדו. בהחלטה בלתי שגרתית, התערבו שופטי בג"ץ בהחלטתי, והורו להעמיד את השניים לדין בעבירה הנושאת עימה רישום פלילי. קביעת בג"ץ מעידה על כך שהחלטותינו, ובכללן אף החלטות הפצ"ר, כפופות לביקורת שיפוטית וציבורית, וטוב שכך.

תיק עקרוני אחר שזכה להדים, אותו ניהלה התביעה הצבאית, היה בעניינו של **תא"ל משה (צ'יקו) תמיר**. הקצין הועמד לדין בגין אירוע במסגרתו הרשה לבנו לנהוג בטרקטורון צבאי, ולאחר תאונת דרכים שאירעה, ניסה לכאורה להסתיר את קרות התאונה ואת העובדה, כי בנו נהג כאמור. הסנגוריה הצבאית ייצגה את תא"ל תמיר במשפט ההוכחות, ובמסגרתו גובש הסדר-טיעון (לעניין הכרעת הדין), שהתקבל ע"י בית הדין הצבאי, מכוחו הורשע הקצין בעבירות של שימוש ברכוש הצבא שלא למטרותיו, נהיגה ברכב ללא רשות בעליו, עבירה במסמכים צבאיים והתנהגות שאינה הולמת. בית הדין המיוחד גזר על תא"ל תמיר, בין השאר, עונש של הורדה בדרגה אחת. בית הדין הצבאי לערעורים, בהרכב שופטים מורחב, החליט לבטל את עונש ההורדה בדרגה, ולצד

זאת, המליץ בפני הרמטכ"ל שלא לקדם את תא"ל תמיר בדרגה במשך שנתיים ולמנוע ממנו שירות בתפקידי פיקוד בתקופה האמורה. לאחרונה, החליט הרמטכ"ל כי תא"ל תמיר יפרוש מצה"ל. בראייתי, מקרה זה ממחיש את מחויבותנו לשמירה על ערכי הצבא ועל אמות המידה המחייבות את המפקדים, בכירים ורבי זכויות ככל שיהיו.

במרכז עיסוקה של **מחלקת הדין הבין-לאומי** (דבל"א) עמד השנה הטיפול בהשלכותיו המשפטיות של מבצע "עופרת יצוקה". המחלקה השתלבה בייעוץ משפטי צמוד למפקדים במהלך המבצע, בתהליך הפקת הלקחים מהמבצע ויישום ובעדכון התוכניות המבצעיות, כנגזר מן המבצע. לאחר המבצע, עמדה המחלקה במוקד ההתמודדות עם הניסיונות לתקוף את הלגיטימציה של מדינת ישראל וצה"ל במאבק בטרור.

במהלך השנה החולפת, פעלו קציני המחלקה באופן נמרץ, בארץ ובעולם, לקידום ההבנה של העמדות המשפטיות של צה"ל ומדינת ישראל בכל הנוגע ליישום דיני הלחימה ואתגרי הלחימה הא-סימטרית.

עיסוק מרכזי נוסף של המחלקה היה ביסוסו של מערך הייעוץ המשפטי האופרטיבי של הפרקליטות הצבאית, הפעלתו ותרגולו, ובכלל זה העמקת ההכשרה של היועצים המשפטיים במערך. עשייה זו משתלבת, בין השאר, בהתמודדות של מדינת ישראל עם ניסיונות ליזום הליכים משפטיים נגד מנהיגי המדינה וקצינים בכירים בצה"ל במדינות שונות בעולם, מצד גורמים בעלי מוטיבציה פוליטית ואידיאולוגית.

קציני יחידת היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון המשיכו בעיסוק החשוב והרגיש בהיבטים המשפטיים הנוגעים לפעילות כוחות צה"ל וגורמי הביטחון באיו"ש. ליווי משפטי זה ניתן במישור הביטחוני בנושאים מתחום המשפט הפלילי, זכויות האדם והאיזון בין לבין צורכי הביטחון, בנושאים האזרחיים וכן בנושאי תכנון ובניה, מקרקעין וההתיישבות הישראלית באזור.

מתוך הפעילות המשפטית הענפה של יועמ"ש איו"ש וקציניו, ניתן למנות מספר תחומים מרכזיים, ובהם המשך הליווי המשפטי הנרחב של הקמת גדר הביטחון ומרחב התפר, הסדרת סידורי הביטחון בהתיישבות הישראלית, ליווי המערכה המשפטית נגד תשתיות אזרחיות של ארגוני הטרור באיו"ש וכינון בית משפט צבאי לנוער.

כן פעלה היחידה בליווי ההיערכות לחירום, בפן המשפטי, של פיקוד המרכז, אוגדות הפיקוד והחטיבות המרחביות, בליווי משפטי של מסיק הזיתים השנתי, בטיפול בסוגיות משפטיות רבות בנושא המעברים בין איו"ש לישראל והרשימה היא ארוכה מאד. יש לציין, כי קציני היחידה עסקו במאות רבות של עתירות שהוגשו לבג"ץ במהלך השנה, בנושאים הקשורים לפעילות צה"ל ורשויות המדינה באזור יהודה והשומרון.

עוד פעלה יחידת יועמ"ש איו"ש להרחבה משמעותית של נגישות הציבור לתחיקת הביטחון החלה באזור, באמצעות פרסומה המלא באתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית, ובאמצעות עבודת מטה לחתימת נוסח משולב של הצו בדבר הוראות ביטחון (ובתוך כך איחוד של כל ההוראות הפליליות המרכזיות לקודקס אחד וביטול עשרות צווים שונים), פרסום קובץ חקיקה עדכני של דיני המקרקעין באיו"ש ועוד. למהלכים אלו משמעות ציבורית רבה ויש לברך עליהם.

בעקבות הנחיית הדרג המדיני, לקראת סוף השנה, בחודש נובמבר 2009, נחתם באיו"ש הצו בדבר התליית הליכי בנייה. יחידת יועמ"ש איו"ש מלווה את הטיפול רחב ההיקף בהשלכות הצו ויישומו - ובכלל זה בהדרכת גופי האכיפה ביחס להפעלת ההסדרים החקיקתיים החדשים, במתן חוות דעת ביחס להפעלת הסמכויות החדשות הנובעות מהצו, בפיתוח אמות המידה להפעלת הצו ועוד.

בית הספר למשפט צבאי, תחת פיקודה של **סא"ל ענבר קיזר ברוך**, המשיך השנה בפעילותו המגוונת בהדרכה ובמחקר של תחום המשפט הצבאי, ובהכשרות משפטיות לכלל הצבא ולקציני הפרקליטות הצבאית.

השנה ניתן דגש על ביצוע פעולות והכשרות להטמעת דיני הלחימה בקרב המפקדים הלוחמים בצבא. בין היתר, יושמה תוכנית משפטית לחניכי פו"ם כללי הכוללת הרצאות בתחום המשפט הבין לאומי ודיני הלחימה, הורחב באופן משמעותי מספר ההרצאות

בנושאים אלו בכלל הצבא, ומגמה זו צפויה להמשך גם בשנת העבודה 2010.

בשנת 2009 הרחיב וגיוון בית הספר למשפט את תחומי ההעשרה וההכשרה המשפטית של קציני הפרקליטות הצבאית. כך, התקיימו ימי עיון רבים לקציני הפרקליטות, הן בנושאים משפטיים המצויים בליבת עיסוקנו, הן לצורך העשרה והרחבת האופקים והן במגמה לספק לקצינים כלים פיקודיים-ארגוניים.

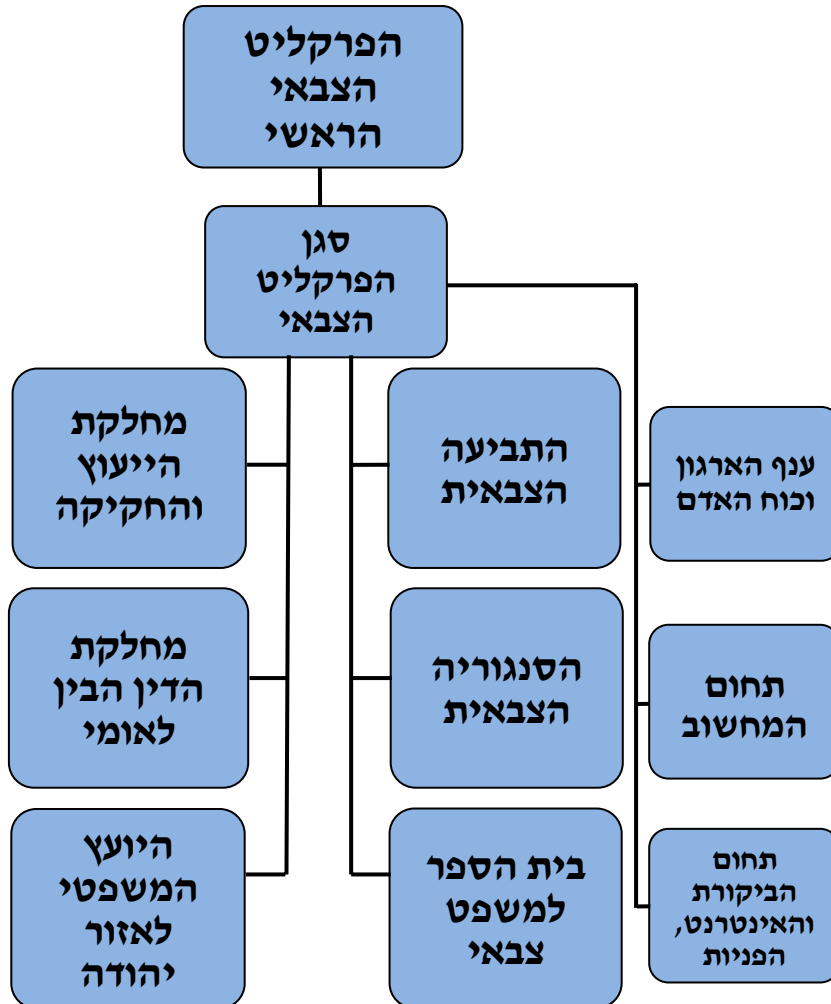
מדור הדין המשמעתי, הפועל בבית הספר למשפט, התמקד השנה בהטמעת הרפורמה בדין המשמעתי, אשר נכנסה לתוקף בצה"ל בתחילת השנה. מתן הייעוץ על ידי המדור הורחב באופן משמעותי ונרשמה עלייה חדה במספר הפניות לקבלת ייעוץ בהליכים משמעתיים על ידי המדור.

את עבודתה המקצועית והמשפטית של הפרקליטות הצבאית לא ניתן היה לבצע ללא הסיוע המקצועי והאיכותי שניתן על ידי **ענף הארגון וכוח האדם (אוכ"א), ותחום המחשוב**. ענף אוכ"א אמון על המשאב העיקרי והחשוב ביותר של הפרקליטות - אנשיה - אשר עומדים בבסיס כוחה. הקצינים והחיילים המשרתים בענף עושים לילות כימים על מנת להבטיח את הצלחת היחידה. כן ראויה לציון העבודה הרבה והחשובה הנעשית בתחום המחשוב, האמון על מערכות המחשוב והתקשורת ביחידה.

מדינת ישראל ניצבת בפני אתגרים ביטחוניים, חברתיים ומשפטיים רבים. עם פרוס שנת 2010 אנו מקווים כי תהיה זו שנה בטוחה, שקטה ורגועה בכל הגזרות. בהתאם לייעודה העיקרי, הפרקליטות הצבאית ממשיכה גם השנה לפעול לעשיית צדק ולהטמעת שלטון החוק בצבא. זאת, בשותפות מלאה עם המפקדים, מתוך עצמאות שיקול הדעת המקצועי, ובמטרה להביא את צה"ל להצלחה מלאה בכל חזית משפטית. אנו חותרים כל העת לשיפור ולמידה, למצוינות ולמקצועיות, מתוך ערבות הדדית פנימית של היחידה, ברוח היחידה ומורשתה.

אביחי מנדלבליט, מנדלבליט, אלוף
הפרקליט הצבאי הראשי

מבנה הפרקליטות הצבאית

1. חזון וייעוד

א. חזון הפרקליטות:

הפרקליטות הצבאית תפעל לעשיית צדק והטמעת שלטון החוק בצבא, בשותפות עם המפקדים, תוך הקפדה על עצמאות שיקול הדעת המקצועי, ותוביל את צה"ל להצלחה מלאה בחזית המשפטית, בנחישות ומתוך חתירה למצוינות.

ב. ייעוד הפרקליטות:

ייעודה של הפרקליטות הצבאית הוא לסייע לצה"ל במילוי משימותיו כדין, ולהנחיל בו את עיקרון שלטון החוק וערכי משפט וצדק, באמצעות:

- (1) אכיפת הדין ;
- (2) מתן הגנה משפטית לחיילים ;
- (3) ייעוץ לגופי הצבא וייצוגם בענייני חוק ומשפט ;
- (4) פיקוח על הדין המשמעותי ;
- (5) פיתוח של דיני הצבא, לימודם והטמעתם בקרב חיילי צה"ל ומפקדיו.

אכיפת הדין - התביעה הצבאית

1. התביעה הצבאית - כללי

ייעודה של התביעה הצבאית, שבראשה התובע הצבאי הראשי (להלן: "התצ"ר"), הוא לפעול להשלטת שלטון החוק וערכי משפט וצדק באמצעות מיצוי הדין עם עבריינים הנתונים לשיפוט צבאי. חוליות התביעה הצבאית אמונות, כאמור, על אכיפת הדין בצה"ל ובאיו"ש, על ידי הגשת כתבי אישום וניהול משפטים כנגד נאשמים בביצוע עבירות; ליווי משפטי של חקירות; בחינת חומר החקירה ומתן הוראה על נקיטת הליכים משמעותיים או אחרים במסגרת חוות דעת הפרקליטים.

בנוסף, עמדה במרכז עשייתה של התביעה בשנת 2009 הפעילות לשיפור המקצועיות, העקביות והתאימות בעבודת התביעה הצבאית בחוליות השונות. במסגרת זו, גובש קובץ הנחיות מעודכן, בהובלת חוליות הפרקליטות לתפקידים מיוחדים.

יעד נוסף שהציבה לעצמה התביעה בשנה החולפת היה הגברת מעורבות גורמי התביעה, ובמיוחד התובעת הצבאית הראשית והפרקליטות לתפקידים מיוחדים, בחניכה ובהדרכה בתכנים הקשורים לעבודת התביעה הצבאית. כפועל יוצא מכך, הושם דגש מיוחד על ייזום וארגון של ימי עיון המיועדים לתביעה הצבאית במגוון נושאים. כמו כן, הוחלט על הגברת מעורבותה של התביעה הצבאית בחלק הפלילי של קורס ההשלמה לקצונה של הפרקליטות הצבאית (קורס הקמ"שים), בתיאום ובשיתוף פעולה מלא עם בית הספר למשפט.

2. התצ"ר

התצ"ר הוא מפקדם של הפרקליטים והתובעים, הכפופים לפרקליטים בנוסף לתפקידו ה"מסורתי" כמנחה מקצועי המתווה את מדיניות התביעה הצבאית בבתי הדין הצבאיים, בהם נשפטים חיילים ובבתי המשפט הצבאיים באיו"ש. התצ"ר הוא הגורם המוסמך להחליט על הגשת ערעור על פסק דין של בית דין צבאי בערכאה ראשונה, לבית הדין הצבאי לערעורים וכן הוא מוסמך להגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על פסק דין של בית הדין הצבאי לערעורים, בשאלה משפטית שיש בה חשיבות, קשיות וחידוש. כמו-כן, מייצג התצ"ר את התביעה הצבאית בפני בית המשפט העליון בבקשות למתן רשות ערעור על פסקי דין של בית הדין הצבאי לערעורים, וכן מסייע הוא לפרקליטות המדינה בטיפול בעתירות לבג"ץ בנושאים הקשורים בעבודת התביעה הצבאית.

על פי קביעת הפצ"ר, התצ"ר מייצג את הפרקליטות הצבאית ואת צה"ל בכלל בפני גורמים אזרחיים בדיונים הקשורים לאכיפת החוק בצה"ל או למשפט הפלילי.

התצ"ר הוא יועצם של הפצ"ר וסגנו בהחלטותיהם בתחום המשפט הפלילי. כמו כן, התצ"ר מנחה באורח שוטף את מצ"ח - בסוגיות מיוחדות הקשורות בחקירות; מנחה את היחידה לחקירות פנים של המשטרה הצבאית; מנחה את יועמ"ש חיל המודיעין בנושאים פליליים ביטחוניים וכן מייעץ לכלל גורמי הצבא ולגורמים אזרחיים (בהם גם משרד המשפטים ומשרדים ממשלתיים נוספים) - בנושאי התביעה הצבאית.

3. חוליות התביעה הפיקודיות

חוליות התביעה הפיקודיות אמונות על אכיפת הדין כלפי חיילי צה"ל. החוליות מטפלות בתיקי חקירה (רובם פרי חקירות מצ"ח, ומיעוטם פרי חקירות של קצין בודק וגופים נוספים). בתיקים חמורים וסבוכים יותר, אף מלווים קציני החוליות את החקירה.

לאחר סיום החקירה נדרשות החוליות הפיקודיות לקבל החלטות בדבר אופי הטיפול בתיק (כתב אישום, העמדה לדין משמעתי או סגירת התיק). בתיקים בהם מתקבלת החלטה על הגשת כתב האישום מכינות החוליות את כתב האישום ואת בקשת המעצר (בתיקים המתאימים) ומופיעות בפני בית הדין. כן מגישים קציני החוליות הפיקודיות עררי מעצר לבית הדין הצבאי לערעורים מטעם התביעה ומופיעים הן בעררי תביעה והן בעררים המוגשים על ידי ההגנה. במהלך שנת 2009 הופיעו קציני החוליות המרחביות בלמעלה ממאה עררי מעצר.

בשנת 2009 התקבלו 3373 תיקים בחוליות השונות, מתוכם למעלה מ- 2800 תיקי מצ"ח. כן טיפלו במהלך 2009 החוליות הפיקודיות בכ-40 תיקי מוות שלא בפעילות מבצעית. עוד טיפלו החוליות בכ-130 תיקי עבירות מין (לרבות הטרדה מינית והתנהגות שאינה הולמת). בתיקים אלה עסקו החוליות המרחביות אף בליווי צמוד של חקירות מצ"ח מרגע פתיחתן ופעלו לנקיטתם של צעדים פיקודיים, כגון: השעיה או התרת התחייבות בעניינם של החשודים והנאשמים.

מלחמה נמשכת ובלתי מתפשרת של הפרקליטות הצבאית, המוטלת על כתפיהן של החוליות הפיקודיות, היא המלחמה בנגע הסמים: בעבירות של שימוש והחזקה לצריכה עצמית ובעבירות של סחר בסמים מסוכנים. בשנת 2009, כמו גם בשנת 2008 ניכרה עליה במספר התיקים העוסקים בעבירות סמים ובמספר כתבי האישום בעבירות אלו. כמו כן, השנה נמשכה מגמת העלייה בשימושים בסם מסוג "חגיגת" ובנגזרותיו הסינתטיות.

תחומים נוספים בהם ניכרה עליה משמעותית במספר התיקים שהתקבלו וכתבי האישום שהוגשו הנם הוצאת רכוש מרשות הצבא, ושימוש ברכוש הצבא שלא ברשות. כמו כן, עלייה ניכרת קיימת גם בכתבי האישום שהוגשו בעבירות שונות מחוק העונשין, התשל"ז-1977, כלומר, עבירות שאינן צבאיות.

כמו כן, השתלבו תובעי התביעה הצבאית במתן הרצאות ליחידות הצבא השונות ולרשויות החקירה בנושאים שונים הקשורים למשפט הפלילי.

4. פרקליטות איו"ש

ייעודה של פרקליטות איו"ש הוא לסייע בהשלטת החוק באזור על ידי הגשת כתבי אישום וניהול משפטים כנגד מקומיים הנאשמים בביצוע עבירות כנגד הדין ותחיקת הביטחון באזור וכן בייצוג המפקד הצבאי בהליכי המעצר המנהלי.

היחידה מחולקת לחמש חוליות גיאוגרפיות וענייניות - שתי חוליות פליליות בערכאה ראשונה (יהודה ושומרון), חוליה פלילית לערכאת הערעורים ודסק למעצרים מנהליים (המחולק לתביעת עופר וקציעות) אשר עוסק בניהול דיוני המעצר המנהלי אף בערכאת הערעור.

התביעה באיו"ש עוסקת בעיקר בטיפול בתיקים שעניינם עבירות טרור, וכן בעבירות שעניינן הפרות סדר, שהייה בלתי חוקית בישראל ועבירות פליליות נוספות.

במהלך שנת 2009 הוגשו כ- 4900 כתבי אישום, מתוכם כ- 40% בעבירות פעילות חבלנית עוינת; ב - 11 מאותם כתבי אישום נכללו עבירות גרימת מוות בכוונה וב-120 נכללו עבירות של ניסיון לגרימת מוות בכוונה או קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה.

על אף ירידה מסוימת במספר התיקים, עומסי הליטיגציה נמצאים בעלייה מתמדת ובמהלך שנת 2009 השתתפו תובעי פרקליטות איו"ש בלמעלה מ-30,700 דיונים שונים בפני בתי המשפט הצבאיים.

במהלך שנת 2009, בעקבות מאמצים שהושקעו לשם הבאת הטיפול בתיקים רבים לסימו, קטן באופן משמעותי מספר העצורים המוחזקים במעצר עד תום ההליכים המשפטיים בעניינם וכיום הוא עומד על 1,203 לעומת 1,791 בסיום שנת העבודה 2008.

תחומי העיסוק העיקריים של פרקליטות איו"ש - כמובן, לצד הטיפול בתיקי חקירה, הגשת כתבי אישום וערעורים וההופעה בהם בבתי המשפט - בשנת 2009 היו כדלקמן:

טיפול בעתירות שהוגשו לבג"ץ בעניינים פליליים - במקרים רבים משמש בג"ץ כמעין "ערכאת ערעור" על החלטות בית המשפט לערעורים.

סגירת תיקי חקירה נגד חשודים – במהלך שנת 2009 נמשך המאמץ המרוכז בנושא זה, שהוביל לסגירת למעלה מ- 1,430 תיקי חקירה.

התייחסות לעשרות בקשות להקלה בעונש המוגשות למפקד פקמ"ז, מתוקף סמכותו על פי דיני האזור להקל בעונשם של מי שנשפטו בבתי המשפט הצבאיים באזור.

מתן אישורי מעצר לקטינים – במסגרת הידוק הפיקוח על מעצרם של קטינים שמתחת לגיל 16, מחייבות הפקודות את אישור מעצרו של כל קטין, ע"י פרקליט איו"ש או סגנו. פיקוח צמוד זה, מביא להידוק הבקרה המשפטית על מעצרם של קטינים וצמצום משמעותי של זמן החזקתם במעצר עד להבאתם בפני שופט, לרוב תוך 48 שעות (בעוד שהדין מתיר עד 8 ימים לצורך כך).

בשנת 2009 הסתמנה חזרה לדפוסי הגשת ערעור שאפיינו שנים עברו, קרי, ירידה משמעותית בהיקף הערעורים והעררים שהוגשו לעומת שנת 2008.

בתחום המעצרים המנהליים, אשר אמון על טיפול בהליכי ביקורת שיפוטית בבתי המשפט הצבאיים על מעצרים מנהליים, בערעורים על אותן החלטות ובעתירות שמוגשות לבג"ץ בעניינם של עצורים מנהליים, המשיכה ואף התעצמה ביחס לשנת 2008, הירידה הניכרת במספר הצווים המנהליים שאושרו. כתוצאה ממגמה זו, שמצאה את ביטויה גם במיצוי הליכי החקירה וביכור העמדה לדין, על פני ההליך המנהלי, הוסיף לרדת מספר צווי המעצר המנהלי שהוצאו והוא עומד על כ- 1307 צווים, כ 58% מספרם בשנת 2008 שעמד על 2222. גם במספר העצורים המנהליים נרשמה ירידה משמעותית לעומת שנת 2008. בכ- 35% מן המקרים שהובאו בפניו, קיצר בית המשפט את משך הצו המנהלי ובכ- 3% מן המקרים ביטל את הצו לגמרי. ברוב המקרים הוגשו ערעורים על החלטות בית המשפט.

5. הפרקליטות לתפקידים מיוחדים

הפרקליטות לתפקידים מיוחדים פועלת בשני מישורים עיקריים. הראשון, כחוליית מטה הפועלת בצמוד לתובע הצבאי הראשי ומסייעת לו במילוי משימותיו והשני, כחוליית תביעה רגילה, אשר מופיעה בביה"ד ובוועדות שונות, ומציגה את עמדת התביעה.

במסגרת תפקידה כחוליית מטה, עוסקת החוליה בכתיבת בקשות רשות ערעור לבית המשפט העליון ומענה להן, הופעה בביה"ד הצבאי לערעורים (למעט בענייני תעבורה) ומציגה את עמדת התביעה הצבאית בדיונים הנערכים עם גופים שונים, הן גופים צבאיים (דוגמת הוועדה לעיון בעונש) והן גופים ממלכתיים וציבוריים וזאת בנושאים הנוגעים בתחום הפלילי-צבאי.

החוליה מספקת הנחייה מקצועית לכלל חוליות התביעה ומסייעת לתצ"ר בגיבוש החלטות לעניין הגשת ערעורים על פסקי דין של בתי הדין הצבאיים המחוזיים. כמו כן, אחראית החוליה על גיבוש עמדת התביעה הצבאית לעניין הצעות חקיקה שונות, הן בישראל והן בשטחי איו"ש.

במהלך שנת 2009 נערכה עבודה מקיפה לעדכון הנחיות התביעה הצבאית הראשית. במסגרת עבודה זו עודכנו הנחיות תביעה קיימות, על רקע שינויים בפסיקה ובחקיקה והוספו הנחיות חדשות במגוון נושאים, אשר לא הוסדרו קודם לכן במסגרת ההנחיות, כגון: שימוע, הסדרי טיעון, השלמת חקירה לאחר הגשת כתב אישום ועוד.

בשנת 2009 הועבר הטיפול המלא, בכלל תיקי היחידה לחקירות פנים (יחק"פ) לידי הפרקליטות לתפקידים מיוחדים.

דגש מיוחד הושם בשנת 2009 על העמקת קשרי התביעה הצבאית עם גורמי חוץ, כגון מצ"ח ויועצת הרמטכ"ל לענייני נשים. במסגרת זו, נערכו מפגשים עיתיים, הועברו הרצאות בנושאים שונים על ידי קציני החוליה וניתן ייעוץ שוטף במגוון סוגיות.

כמו כן, ריכזה הפרקליטות לתפקידים מיוחדים בשנת 2009, את תוכנית ההדרכה וההכשרה של התביעה הצבאית, והוציאה לפועל ימי עיון וכנסים, לצורך העמקת הידע המקצועי. כך, התקיימו בשנת 2009 ימי עיון בנושאים: הטיפול בחומר חקירה, הנחיות התביעה החדשות, מודיעין וחסיונות ועוד. כמו כן, התקיים יום עיון שכותרתו "תיק מעצב", והוא עסק הן בתיקים גדולים שנוהלו בעבר ע"י התביעה הצבאית, והן באסטרטגיות בניהול ובטיפול בתיקים אשר מתנהלים בבית הדין. לכמה מימי העיון זומנו גורמים נוספים, כגון מצ"ח, לשם העשרת הידע המקצועי וחיזוק הקשרים.

בשנת 2009 הגישה התביעה הצבאית 53 ערעורים והופיעה ב- 86 ערעורי סנגוריה (לא כולל ערעורי תעבורה ועררי מעצר). בשנת 2009 הוגשו (על ידי התביעה והסנגוריה גם יחד) 112 ערעורים על גזר הדין; 10 ערעורים על הכרעת הדין; ו- 17 ערעורים הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין.

במסגרת תפקידי המטה של החוליה הועברו במהלך שנת 2009 כ-250 התייחסויות לבקשות לביטול/המרה של כתבי אישום; כ-50 התייחסויות לבקשות להעברת הליכים מבתי הדין הצבאיים לערכאת שיפוט אזרחית; וכ-420 בקשות להוצאת תעודות חיסיון מול שר הביטחון, עלייה של כ-35% מהיקף הטיפול בבקשות להוצאת תעודת חיסיון בשנת 2008. כמו כן, הפרקליטות לתפקידים מיוחדים בוחנת פניות הנוגעות להתנהגותם של שוטרים צבאיים כדי לקבל החלטה בדבר פתיחה או אי פתיחה בחקירת היחידה לחקירות פנים. יועמ"ש מצ"ח פועל אף הוא במסגרת החוליה, והוא אחראי על ליווי פעילותם של חוקרי מצ"ח, ומספק להם סיוע משפטי באמצעות הרצאות שוטפות וחוות דעת משפטיות.

6. הפרקליטות לעניינים מבצעיים

הפרקליטות לעניינים מבצעיים הוקמה באוקטובר 2007 בעקבות שינוי ארגוני מקיף בפרקליטות הצבאית. הקמת החוליה נועדה לרכז את הטיפול בכלל התלונות והתיקים, שעניינם חשדות לביצוע עבירות אגב פעילות מבצעית, בגוף אחד, ובכך לשפר את ההתמקצעות, אחידות קבלת ההחלטות, ייעול וטיוב הטיפול בתחום זה. בנוסף מטפלת החוליה בכלל תיקי תאונות האימונים בצה"ל; בסיכומי תחקירים למשפחות הנופלים בפעילות מבצעית ובכלל הנוגע לכללי הפתיחה באש מטעם התביעה. החוליה עוסקת, בין היתר, במענה למאות פניות של ארגוני זכויות אדם, המייצגים מתלוננים פלסטינאים, בנוגע לתלונותיהם.

התיקים בהם עוסקת החוליה הינם בעלי רגישות גבוהה ביותר ונמצאים במוקד תשומת הלב של מפקדי צה"ל וחייליו, כמו גם של הציבור וכלי התקשורת בישראל ובעולם. בהתאם, מהווה פעילות החוליה נדבך מרכזי במאמצים לשמירת חוסנו הפנימי של צה"ל, דמותו וטוהר נשקו, תדמיתו ותדמיתה של מדינת ישראל בכלל.

שנת 2009 התאפיינה בניהול תיקים שזכו לתשומת לב ציבורית ותקשורתית גבוהה ובעיסוק רב ואינטנסיבי בתלונות וחקירות מצ"ח שעניינם אירועי מבצע "עופרת יצוקה". בשנת 2009 טיפלה החוליה ב-969 תלונות ואירועים שנבדקו. מתוכם הגיעו לחוליה 333 תיקי מצ"ח. בעקבות מבצע "עופרת יצוקה" מטפלת החוליה בכ-330 אירועים ותלונות הנוגעים למבצע. בשנת 2009 הוגשו על ידי החוליה 14 כתבי אישום כנגד קצינים וחיילים המייחסים להם עבירות של אלימות וביזה.

7. הפרקליטות לענייני נפקדים ועריקים

הפרקליטות לענייני נפקדים ועריקים היא יחידה נושאת האחראית על מתן הנחיה מקצועית ואכיפת הדין בכלל צה"ל בכל הקשור לנפקדים ועריקים, ומהווה את מוקד הידע המשפטי בכל הסוגיות הנוגעות לנפקדים ועריקים. מדי יום מטופלים בחוליה זו עשרות תיקי עצורים, החשודים בביצוע עבירה של העדר מן השירות שלא ברשות, תוך מתן ייעוץ והכוונה של גורמי כוח האדם והמשטרה הצבאית. הטיפול השוטף בתיקים, לרבות בחינת החומר המשפטי, השלמתו, במידת הצורך, קבלת ההחלטה לגבי ההליך המשפטי המתאים ומימושה, מתבצע, ככלל, תוך זמן קצר ביותר, עד 48 שעות מעת מעצרו של החייל החשוד.

במהלך שנת 2009 הגישו תובעי החוליה 3593 תיקי אישום לבתי הדין הצבאיים, עליה של כ-12% לעומת שנת 2008, וניתנו כ-1800 הוראות העמדה לדין משמעותי - ירידה של כ-9% לעומת שנת 2008. כן, המש"כ במהלך שנת 2009 הטיפול האינטנסיבי במשתמטי הגיוס ובמהלך השנה טופל עניינם של 275 משתמטים.

במהלך שנת 2009 עברה היחידה למקום משכנה החדש במחנה מיטב שבתל-השומר. המעבר שיפר את יכולתה המקצועית של היחידה בשל הקרבה ליחידות מיטב השונות.

עוד עסקה החוליה במתן הרצאות בנוגע לנפקדים ועריקים והשתתפה בדיוני ועדת קש"ר לטיפול בנפקדים ועריקים שמטרתה ייעול הטיפול בסוגיה ובוועדת קמצי"ר לשיפור מערך הכליאה בצה"ל. מן הנתונים הרב-שנתיים של החוליה עולה, כי העלאת תקופת הכרזת העריקות ל-45 ימים הביאה עמה עליה במספר התיקים שבהם מוגשים כתבי אישום, וזאת במקביל לירידה במספר התיקים שבהם ניתנות הוראות לשיפוט בדין משמעותי. נראה כי קיים קשר ממש"י בין מועד ההכרזה על חייל כעריק והעברת הטיפול בעניינו למשטרה צבאית לבין מגמות אלו. משכך, יש כוונה לבחון מחדש את מועד הכרזת העריקות ולהעמידה על תקופה קצרה יותר מזו שקבועה היום.

8. תחום תעבורה

תחום תעבורה בפרקליטות הצבאית פועל מזה שנתיים, מאז סוף שנת 2007. במסגרת התחום מטופלות כלל עבירות התעבורה והתנועה בצבא אשר נאכפות ע"י גורמי המשטרה הצבאית וגורמי משטרת ישראל ובכללן: תאונות דרכים בצבא; נהיגה בשכרות; נהיגה ללא רישיונות; שימוש ברכוש הצבא שלא למטרותיו ושימוש ברכב ללא רשות בעליו; גניבות רכב וכן תאונות דרכים קטלניות.

בנוסף, נותן התחום מענה שוטף לפנייות יומיומיות מצד מפקדים לשיפוט בדין משמעותי על עבירות תעבורה הנאכפות בתוככי בסיסים צבאיים, זאת לצורך הגברת ההרתעה.

במהלך שנת 2009 התקבלו בחולייה כ- 4681 תיקים, והוגשו כ- 2263 כתבי אישום. החוליה אף טיפלה ב-12 תיקים שעניינם תאונות דרכים קטלניות. כחלק ממדיניות צה"ל והפרקליטות הצבאית שנקבעה, בין היתר, לאור צרכי המשמעת הייחודיים בצה"ל; ריבוי נהגים צעירים ובעלי ניסיון מועט; הנוהגים גם בכלי רכב הדורשים רישיון מיוחד; וריבוי הנסיעות במסגרת הצבא, נאכפות עבירות התנועה באופן מחמיר ביחס למערכת האזרחית. כך, מוגשים כתבי אישום נגד עברייני תנועה, גם במקרים בהם במערכת האזרחית היו נחשבות העבירות כעבירות "ברירת קנס".

קציני החוליה מופיעים בכל בתי הדין הצבאיים המחוזיים לתעבורה וכן בבית הדין הצבאי לערעורים בתיקי עבירות או תאונות חמורים. כמו כן, מופיעים התובעים בתיקים בהם הוגש כתב האישום לבית דין הצבאי המחוזי (בשונה מביה"ד המחוזי לתעבורה), על מנת לבטא את עמדת הצבא והפסיקה בנוגע לענישה הראויה באותם מקרים. בשנה האחרונה נקבעה רמת ענישה גבוהה באופן יחסי לגבי עבירות של נהיגה במהירות מופרזת ובעבירות של שימוש ברכב שלא למטרות הצבא. בולטים בהקשר זה מקרים בהם התקיימו נסיבות מחמירות כגון: נהיגה ללא רישיון כלל או ללא רישיון מתאים, גרימת תאונה, נסיעה בשטחים, נסיעה ברכב כוונות או שהנהג משמש בתפקיד כוונות, נהיגה תחת השפעת אלכוהול, וכיו"ב. בתיקים אלה, נגזרו לרוב עונשי כליאה, ופסילה ממושכת של רישיונות נהיגה.

בנוסף, במהלך שנת 2009 נעצרו לצורכי חקירה ואף לאחר הגשת כתב אישום, מספר לא מבוטל של חיילים, שהואשמו בעבירות של שימוש ברכב שלא למטרות הצבא בנסיבות המתוארות מעלה.

במהלך שנת 2009 החל תחום תעבורה להוביל מגמה של הגשת בקשות לפסילת רישיונות נהיגה של נהגים שנתפסו נוהגים בשכרות או במהירות חריגה ומופרזת, עד לתום ההליכים בעניינם, וזאת בסמוך לתום תקופת הפסילה המנהלית שהוטלה ע"י גורמי מקצוע, כחלק מהמלחמה הלאומית הכוללת בתאונות הדרכים. כן פעל תחום תעבורה במהלך שנת 2009 להידוק ממשקי העבודה וההנחיה המקצועית של גורמי מ"צ ומצ"ח באמצעות מפגשים משותפים, העברת הרצאות והדרכות, נטילת חלק בהכשרת חוקרי תאונות הדרכים.

אכיפת הדין - הליכים מרכזיים בערכאות השיפוט השונות

1. עתירות לבג"ץ והליכים אחרים בבית המשפט העליון

בג"ץ 4194/08 צלאח אלורידאן נ' מפקד מצ"ח ואח': העותרים, תושבים פלשתינאים אשר הגישו למצ"ח תלונות כנגד חיילי צה"ל, ביקשו לקבל לידיהם את תיקי החקירה שנפתחו בעקבות תלונות העותרים, זאת הן לצורך שקילת הגשת ערעור על החלטת התביעה או מצ"ח שלא לפתוח בחקירה, והן לצורך ביסוס עילת תביעה נזיקית כנגד משרד הביטחון. העותרים הלינו על כך כי גם מקום בו נערת הרשות החוקרת להעביר את התיקים, נתקלים הם במדיניות של "לך ושוב", וכי העברת התיקים אורכת זמן רב, שהינו בלתי סביר. בתגובת המדינה לעתירה נכתב, כי המדינה מסכימה שיש צורך בנוהל מסודר, אשר יסדיר את הזכאות של גורמים אלה ואחרים, לרבות תושבים פלשתינאים אשר מגישים תלונה, לקבלת תיק חקירה של מצ"ח, תוך וידוא יידוע של הגורמים המעורבים בעניין (משהב"ט, הפרקליטות הצבאית, מחב"ס), וזאת בדומה לנוהל שקיים בעניין בפרקליטות המדינה. יצוין, כי תיקי החקירה של העותרים נשוא העתירה נמסרו להם במלואם. משכך, החליט בג"ץ, לדחות את העתירה, תוך שהוא מורה לפרקליטות הצבאית וגורמי המשטרה הצבאית לערוך נוהל עבודה מסודר. שופטי בג"ץ ציינו, כי נוהל זה, לכשייכתב, יוכל לעמוד לביקורת שיפוטית, בדומה לכל נוהל שמגובש ע"י המדינה.

בג"ץ 7195/08 אשרף אבו רחמא נ' הפצ"ר: העתירה הוגשה ע"י אשרף אבו רחמא, וחמישה ארגוני זכויות אדם, כנגד הפצ"ר, ובה עתרו כי כתב האישום שהוגש כנגד סא"ל ב' וסמ"ר ק', יכלול עבירות הנושאות עימן רישום פלילי. זאת, לאחר שנגד השניים הוגש, עוד במהלך שנת 2008, כתב אישום בהוראת הפצ"ר, המייחס להם עבירה של התנהגות שאינה הולמת, לפי סעיף 130 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, בגין אירוע בכפר נייעלין, בו ביצע סמ"ר ק' ירי של כדור גומי לעבר רגלו של אשרף, ממרחק של מטרים ספורים, בנוכחות סא"ל ב', שהיה מפקדו באותה עת. האירוע תועד במצלמת וידאו ע"י נערה תושבת נייעלין, ועורר הדים רבים בארץ ואף בעולם. בג"ץ קבע, כי אין מתאם בין מהות העבירה של "התנהגות שאינה הולמת", לבין המעשים שביצעו לכאורה הנאשמים. מכתב האישום עולה, לכאורה, מעשה חמור, שעניינו פגיעה קשה בערכים עליהם מושתת פעילותה של המערכת הצבאית. הפער הערכי בין טיב המעשה לבין הערכתו בכתב האישום, על ידי ייחוס העבירה של התנהגות שאינה הולמת, הוא כה עמוק, עד כי אינו יכול לעמוד בנסיבות העניין. בג"ץ, בהחלטה תקדימית, התערב בהחלטת הפצ"ר, והורה להעמיד את השניים לדין בעבירה הנושאת עימה רישום פלילי.

בעקבות ההחלטה ובסמוך אליה, הוגש כתב אישום מתוקן כנגד הנאשמים, ובה יוחסו לסא"ל ב' עבירה של איומים, לפי סעיף 192 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, ועבירה של התנהגות שאינה הולמת, לפי סעיף 130 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955. לסמ"ר ק' יוחסו עבירות של שימוש בלתי חוקי בנשק, לפי סעיף 80 סיפא לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, ועבירה של התנהגות שאינה הולמת.

בג"ץ 6001/09 אליעזר ופלורה סמילג נ' הרמטכ"ל: אליעזר ופלורה סמילג, הוריו של סמ"ר קובי סמילג ז"ל, שנפל במהלך מלחמת לבנון השנייה, עתרו לבג"ץ בבקשה, כי יורה לרמטכ"ל לנקוט צעדים פיקודיים משמעותיים כנגד רס"ן מ', שהיה אותה עת סמג"ד בגדוד בו שירת בנם המנוח, והמפקד הישיר שלו. לטענת העותרים, רס"ן מ' כשל בתפקידו, עת השתתף בחילוץ בנם מתוך טנק, לאחר שזה עלה על מטען, ובנם המנוח נלכד בתוכו.

בגין האירוע נערכו תחקירים ע"י המג"ד, מפקד האוגדה הרלוונטי, ואף ע"י אלוף פיקוד המרכז. בנוסף, לאור פניות המשפחה, הורה הרמטכ"ל על עריכת בדיקה נוספת ועצמאית, ולשם כך מינה את האלוף גרשון הכהן. מסקנות צוות הבדיקה בראשות האלוף הכהן הועברו לרמטכ"ל, ובהן המלצתו שלא לנקוט באמצעים פיקודיים כנגד רס"ן מ'. העותרים תוקפים בעתירתם את החלטת הרמטכ"ל לאמץ המלצה זו.

במהלך העתירה, ולאור עובדות חדשות שנתגלו באשר להתנהלות הבדיקה, הורה הרמטכ"ל על עריכת בדיקה נוספת חדשה, על מנת שתספק בסיס נתונים אמין ומדויק להחלטתו בדבר נקיטה בצעדים כנגד רס"ן מ'. העתירה נדונה במהלך חודש דצמבר 2009, ובג"ץ הורה להשלים את הבדיקה בתוך 3 חודשים ולהעביר הודעה מעודכנת בתום תקופה זו.

בג"ץ 11058/08 שניאור ואח' נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח': טור' אהוד שניאור ז"ל, חניך באימון מתקדם של יחידת "דובדבן", התמוטט ונפטר כתוצאה מ"טרטורים" אותם עבר בידי מפקדו, סמל ס'. סמל ס' הורשע על ידי בית הדין הצבאי בעבירה של גרם מוות ברשלנות, ונגזר עליו עונש של שנתיים מאסר בפועל. מ"כ נוסף, סמ"ר ג', הורשע גם הוא בכך ש"טרטר" את המנוח (יום קודם לאירוע בו מצא המנוח את מותו), ונגזר עליו עונש של שלושה חודשי מאסר לריצוי בפועל. הוריו של המנוח דרשו להעמיד לדין אף את המ"מ, המ"פ, המג"ד ומפקד הבסיס, בגין אחריותם, כך נטען, למותו של המנוח. הפצ"ר בחן את בקשתם זו של הורי המנוח, ומצא שלא להיעתר לה. החלטתו זו של הפצ"ר אושרה אף על ידי היועץ המשפטי לממשלה. עתירת הוריו של המנוח מכוונת נגד החלטת הפצ"ר והחלטת היועץ המשפטי לממשלה, שלא להורות על העמדתם לדין פלילי של הקצינים הנ"ל. לאחר דיון בעתירה במעמד הצדדים, הוצא על ידי בית המשפט העליון ביום 29/07/09 צו על תנאי, המורה למשיבים ליתן טעם, מדוע לא הוגש כתב אישום נגד המ"מ והמ"פ, בגין אחריותם בפלילים במקרה דנן. העתירה עודנה תלויה ועומדת בפני בית המשפט העליון.

רע"פ 7112/08, 8673/08 דור עוזיאל ומתן שרעבי נ' התצ"ר : במהלך שנת 2008, הוגשו לבית המשפט העליון שתי בקשות למתן רשות ערעור, על פסקי דין שניתנו ע"י בית הדין הצבאי לערעורים, שעניינם קיומה של זכות השימוע לפני החלטה של קצין שיפוט בכיר להוציא צו, המחייב חייל למסור דגימת שתן לשם גילוי שימוש בסמים מסוכנים. טענתם המרכזית של המבקשים הינה, כי טרם הוצאת הצו, חלה על הקש"ב חובה לשימוע בעצמו את טענות החשוד באופן פרונטאלי, וזאת להבדיל מהנוהל הקיים במצ"ח, במסגרתו השימוע מתקיים בפני החוקר, שמעלה את הדברים על הכתב, ולאחר מכן מעביר את טענות החשוד לקש"ב. טענתם של המבקשים, לפיה חובה כי הקש"ב עצמו יערוך שימוע לחשוד – נדחתה, ונקבע כי נוהל הפעולה של מצ"ח הינו לגיטימי ומקובל. בית המשפט העליון ציין, כי השאלה האמיתית שבמחלוקת היא זהות הגורם שבפניו תמומש הזכות. לעניין זה נקבע, כי השאלה אינה נמנית עם השאלות בעלות החשיבות הציבורית והחוקתית המצדיקות מתן רשות ערעור. עם זאת, צוין, כי אין מניעה עקרונית לכך שזכות טיעון תמומש שלא באופן אישי בפני האדם המקבל את ההחלטה, אלא בפני נציג מטעמו.

2. תיקים בבית הדין הצבאי המיוחד

א. תיק מ/5/08 התובע הצבאי נ' סא"ל ע.ב. וסמ"ר ל.ק : כתב האישום, שהוגש עוד בשנת 2008, תוקן בהוראת בג"ץ (בג"ץ 7195/08, כמפורט לעיל). הנאשמים כפרו בעבירות המיוחסות להן, ובמהלך שנת 2009 נשמעו ראיות בתיק, בפני בית הדין הצבאי המיוחד, בהרכב ברשות השופט אל"ם (במיל') יואל צור. במהלך השנה נשמעו כל עדי התביעה, וחלק גדול מעדי ההגנה, ובפתח שנת 2010 מצוי התיק לקראת שמיעת הסיכומים.

ב. תיק מ/8/08 התצ"ר נ' אל"ם ש.כ. ואח' : כתב האישום, אשר הוגש לבית הדין הצבאי המיוחד, עוד בשנת 2008, מייחס לארבעה נאשמים – אל"ם כ', סא"ל (מיל.) ר', רס"ן ק' וסמ"ר (מיל.) נ', עבירה של גרימת מותו ברשלנות של חייל מילואים, סמ"ר אסף וקסמן ז"ל, לפי סעיף 304 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977. זאת, בגין כך שבשל מעשיהם ו/או מחדליהם, במהלך אימון שנערך ברמת הגולן בחודש נובמבר 2007, מצא סמ"ר וקסמן ז"ל את מותו. משפטם של ארבעת הנאשמים נפתח ביום 01/03/09, וכעת מצוי התיק בעיצומה של פרשת התביעה.

3. תיקים נבחרים בבית הדין הצבאי לערעורים

א. העדר מן השירות

ע/34/09, 29 התצ"ר נ' טור' ש. ס. : טור' סולסון הורשע בתום משפט הוכחות בעבירה של העדר מן השירות שלא ברשות. בד בבד עם הגשת כתב האישום, פנתה התביעה לבית הדין המחוזי בבקשה כי עניינו של טור' סולסון יידון בפני מותב תלתא. בקשה זו נדחתה. בית הדין קמא גזר על המשיב 8 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה. על פסק הדין הוגש ערעור כפול – התביעה ערערה על דחיית הבקשה להרכב תלתא ועל קולת העונש, ואילו ההגנה ערערה על הכרעת הדין ועל חומרת העונש. בית הדין לערעורים דחה את ערעור ההגנה על שני רכיביו, ומנגד, קיבל את ערעור התביעה על קביעת הרכב תלתא במישור העקרוני וכן את הערעור על גזר הדין. בפסק דינו, בחן בית הדין לערעורים את סוגיית **קביעת הרכב תלתא**, ובין היתר, מנה את השיקולים שצריכים להנחות את נשיא בית הדין בבואו לדון בבקשת התביעה לקביעת התיק בפני הרכב (ובכלל זה חומרת העונש ושאלות משפטיות מורכבות). אשר לעונשו של המשיב, הרי שבית הדין לערעורים הטעים, כי המקרה חריג עד מאד, וכי הנאשם ראוי היה לעונש חמור **משמעותית** מזה שהוטל עליו בסופו של הליך. לאור קביעותיו אשר לעמדתנו לעניין קביעת הרכב התלתא, מצא ביה"ד למצות את סמכות דן יחיד (חרף אמירות, כי אין בכך כדי להתקרב לעונש לו היה ראוי הנאשם לו היה בפני הרכב תלתא). אי לכך, התקבל ערעור התביעה ועונשו של הנאשם הועמד על **9 חודשי מאסר לריצוי בפועל**.

ע/31/09 התוצ"ב נ' טור' מ.מ.: הנאשם בתיק זה השתמט מגיוסו למשך כ- 10 שנים. עם הגשת כתב האישום נגדו, הגישה התביעה הצבאית בקשה לנשיאת בית הדין לקבוע את תיקו בפני הרכב תלתא, על מנת להרחיב את סמכות הענישה שבידיו. בקשה התביעה נדחתה על ידי הנשיאה ללא נימוקים. בערעור שהוגש לבית הדין הצבאי לערעורים, חודדה חובת הנשיא לנמק את החלטתו בעניין זה.

ב. גרם מוות ברשלנות

ע/157/07 התצ"ר נ' סא"ל א.ע.: סא"ל ע' הואשם באחריות למותה בתאונת דרכים של טור' זהבית צין ז"ל, שנסעה ברכב שבו נהג, לאחר שהרכב התנגש במעקה בטיחות. אי לכך, הואשם סא"ל ע' בשתי עבירות: נהיגת רכב בקלות ראש, על כי נהג באחד מקטעי הדרך במהירות ממוצעת של 142.75 קמ"ש, שלא התאימה למזג האוויר ששרר באזור; וגרימת מוות ברשלנות, בגין גרימת התאונה. סא"ל ע' הורשע ע"י בית הדין הצבאי המיוחד בנהיגה ברכב בקלות ראש, אך זוכה מגרימת מותה של טור' צין ז"ל.

ערעורה של התביעה הצבאית על זיכוי של סא"ל ע' התקבל בבית הדין הצבאי לערעורים, אשר **מצא להרשיעו בדין**, בקובעו, כי הצליחה התביעה להקים את חזקת "כלל הדרך", היינו החזקה שלפיה סא"ל ע' התרשל בנהיגתו. כן קבע בית הדין, כי סא"ל ע' לא הצליח להפריך את החזקה לאור נסיבות האירוע. התיק הוחזר לשמיעת טיעונים לעונש בפני בית הדין הצבאי המיוחד, אשר מצא להטיל על סא"ל ע', שישה חודשי מאסר לריצוי בפועל – מחציתם בכליאה ממשית והיתרה לריצוי בדרך של עבודות צבאיות; עונש מאסר מותנה וכן חמש שנות פסילת רנצ"א בפועל, שמניין מיום סיום ריצוי עונש המאסר. על עונש זה ערערו הן ההגנה והן התביעה. במסגרת הערעור, הוסכם בין הצדדים, כי עונש המאסר ירוצה כולו בכליאה ממשית, וכי יתר רכיבי הענישה יותרו על כנם. לאחרונה הוגשה מטעם ההגנה בקשת רשות ערעור פלילי על פסק דינו של בית הדין הצבאי לערעורים. בקשה זו עודנה תלויה ועומדת בפני בית המשפט העליון.

ג. חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה

ע/8/09, 6 התצ"ר נ' רב"ט א.א.: רב"ט א' הורשע בתום ניהול משפט הוכחות בעבירה של לקיחת שוחד ובעבירה של חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה. זאת, על כך שבבעת ששימש כשומר במחסום טולכרם, בצוותא עם חברו, ששימש כמפקד המחסום, קיבלו השניים במספר הזדמנויות סכומי כסף מתושבים פלסטינים חסרי אישור כניסה לישראל, בתמורה להכנסתם ליישוב המצוי בשטחה של מדינת ישראל, ללא עריכת בידוק ביטחוני כנדרש. בדעת רוב, גזרו שופטי בית הדין המחוז על רב"ט א' 199 ימי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי. שני הצדדים ערערו על פסק הדין - ערעור ההגנה נסוב על הכרעת הדין וגזר הדין, ואילו התביעה ערערה על קולת עונש המאסר. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה על שני נדבכיו. ערעור התביעה התקבל במובן זה, שעל רב"ט א' נגזרו 9 חודשי מאסר לריצוי בפועל בכליאה ממשית, מבלי למצות עמו את הדין. במסגרת פסק דינו, נדרש בית הדין הצבאי לערעורים למספר סוגיות עקרוניות חשובות, ובהן סוגיית התחקיר המבצעי, עריכת בירור ראשוני על ידי מפקד, קבילות תוצאות הבירור וכן ניתוח יסודות העבירה שעניינה חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה ועוד.

ד. עבירות נשק

ע/28/09, 27 התצ"ר נ' סגן א.ב.: סגן כ', מפקד במערך הני"מ של ח"א, הורשע, בין היתר, בגין ביצוע שלוש עסקאות נשק שונות אל מול גורמים אזרחיים מן העולם התחתון, במסגרתן הוציא טיל לאו, מכלול לנשק מסוג רוס"ר M-16 וכן נשק מסוג רוס"ר M-16, תמורת בצע כסף. בית הדין הצבאי המחוזי הטיל על הקצין, בדעת רוב, 80 חודשי מאסר לריצוי בפועל, לצד עונשים של מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.

דעת המיעוט ציינה כי הייתה מטילה על הקצין 9 שנות מאסר. התביעה ערערה על קולת עונש המאסר בפועל, לאור היבטי החומרה הייחודיים של המקרה, ואילו ההגנה ביקשה להקל בעונש המאסר. בין לבין, התקבל גזר דינם של האזרחים אשר להם מכר הקצין את כלי הנשק השונים (ובין היתר אף הוחזר טיל הלאו לידי הרשויות במסגרת עסקת הטיעון עמם), כך שעונשם נגזר ל-46 חודשי מאסר בפועל בלבד. חרף האמור, קיבל בית הדין לערעורים את ערעור התביעה, החמיר בעונש המאסר בפועל שהושת על הקצין והעמידו על 8 שנות מאסר לריצוי בפועל.

ע/93/09, 92 התצ"ר נ' רב"ט ד.ש.: נגד רב"ט ש' הוגש כתב אישום, אשר ייחס לו עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא, בגין כך שהוציא מנשקיית המוצב בו שרת, נשק מסוג M-16, ששייך היה לחברו ליחידה. המשיב נטל את הנשק עמו אל מחוץ למוצב. עוד יוחסה לו עבירה שעניינה עבירות בנשק, בגין מכירתו של הנשק לאזרח תמורת סך של 12,000 ₪, מתוכם קיבל 3,000 ₪ לידיו. בבית הדין המחוזי (מ"ש ח"י) כפר המשיב בכל כתב האישום, ואולם, במהלך ניהול ההוכחות, ובטרם החלה פרשת ההגנה, הוחזר הנשק לרשויות הצבא על ידי אמו של המשיב. בעקבות האמור, ביקש המשיב לחזור בו מכפירתו בעבירה שעניינה הוצאת נשק, והורשע בה על פי הודאתו. בתום משפט ההוכחות, זוכה מחמת הספק מעבירת הסחר בנשק. בית הדין המחוזי הטיל עליו עונש בן 30 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה והורדה בדרגה. על פסק הדין הוגש ערעור כפול - התביעה ערערה על זיכוי של המשיב מעבירת הסחר בנשק וכן על קולת העונש שהושת על המשיב, ואילו ההגנה ערערה על חומרת העונש שנגזר עליו.

בפסק דינו, עמד בית הדין לערעורים על מכלול הראיות שהוצגו בפני בית הדין קמא. כך, התייחס בית הדין בהרחבה למשמעות הודאתו של המשיב במהלך חקירתו באוזני מדובב במכירת הנשק. בית הדין קבע, כי במקרה דנן, הייתה הצדקה ברורה לערוך פעולה של דיבוב, וכי המדובר בהודאה קבילה ובעלת משקל ממשי ומשמעותי, אף אם לא מלא. בית הדין אף הטעים, כי בחומר הראיות קיימות תוספות ראייתיות למכביר, וקבע, שהתביעה הוכיחה, כי המשיב לא רק נטל את הנשק מיחידתו, אלא עשה זאת במגמה למוכרו. ביה"ד לערעורים עמד על כך שבחומר הראיות קיימות ראיות נסיבתיות העשויות ללמד כי הנשק אכן עבר לידיו של האזרח, והוחזר אל ביתו של המשיב זמן ממשי לאחר מכן. יחד עם זאת, בנסיבות העניין, ולאחר בחינת יסודותיה של עבירת הסחר בנשק, העיר בית הדין, כי שאלת הרשעתו של אדם בעבירה של סחר בנשק, למרות שלא העביר את החזקה בכלי הנשק לידי הקונה איננה פשוטה כלל ועיקר. בנסיבות מקרה זה, מצא בית הדין להותיר את ההכרעה בשאלה לעת מצוא, ובסופו של דבר **לא הרשיע את המשיב בעבירה של סחר בנשק**. חרף האמור לעיל, ועל יסוד קביעות העובדה אליהן בא בית הדין לערעורים, הוסיף ביה"ד לערעורים עובדות אלה להרשעתו של המשיב בעבירה שעניינה הוצאת נשק, והעמיד את עונש

המאסר בפועל שהוטל על המשיב על 5 שנות מאסר בפועל. בכך, למעשה, הכפיל בית הדין לערעורים את עונש המאסר שהוטל על המשיב על ידי בית הדין קמא, וזאת תוך שהוא מציין שהוא אינו ממצה עם המשיב את הדין.

ט. עבירות תעבורה

ע"ת/1/09 התוצ"ב נ' טור' ס.ר. ואח': הנאשמים, שלושה במספר, הורשעו בבית הדין הצבאי לתעבורה, על-פי הודאתם, בעבירה שעניינה שימוש ברכוש צבאי שלא למטרות הצבא, זאת בגין חבירתם לחייל אחר טור' מ', אשר שימש אותה עת כנהג כונן. זאת, במטרה לצאת לבילוי. הנהג, אשר הוציא רכב צבאי מסוג "האמר", שלא ברשות, הסיע את החיילים מיחידתם המבצעית למועדון. ביה"ד לערעורים מצא, כי נסיבות המקרה חמורות – חיילים, ובהם כונן, נטלו ללא רשות מיחידתם רכב שנועד לצרכים מבצעיים, לנסיעה ממושכת שנועדה לבילוי, הרחק מיחידתם המצויה בליבו של אזור מסוכן, תוך שהם מסכנים את עצמם ואת עוברי האורח שבקרבתם נסעו, כל זאת כאשר נהג הרכב צרך אלכוהול טרם הנסיעה. ביה"ד הטעים, כי מדובר בתופעה שלמרבה הצער אינה נדירה, והיא מכווערת ומסוכנת ולכן יש להלחם בה באמצעות ענישה מכבידה ומרתיעה. לפיכך, הוחמרו עונשי המאסר ל- 35 ימי מאסר בפועל.

ע"ת/5/09 ע"ת 6/09 התוצ"ב נ' טור' מ.ב. וסמל א.ד.: הנאשמים הורשעו בבית הדין המחוזי לתעבורה, עפ"י הודאתם, בעבירות של שימוש ברכוש צבאי שלא למטרות הצבא, הפרת אות שנתן שוטר במדים, ובנהיגה ללא רישיון נהיגה. זאת, בגין כך שבעת ששימשו בתפקידי אבטחה בבסיס, נטלו רכב כוננות צבאי, ונסעו בו אל מחוץ לבסיס, כשלסמל ד', אשר נהג ברכב, אין רישיונות נהיגה כלל. בדרכם, עת נמדד הרכב נוסע במהירות מופרזת, סימנו שוטרי מ"צ לשניים לעצור אולם הם המשיכו בנסיעה, עד שנתקלו במחסום משטרת, אז סטו בחזות אל שטח ההפרדה וגרמו נזק לרכב. החיילים המשיכו בנסיעה, על אף מרדף משטרת שהתבצע אחריהם, ונכנסו אל תוך הכפר טובה זנגרייה. במהלך שהייתם בכפר התקשרו לגורמים מוסמכים ומסרו התרחשות בדויה לפיה אדם בעל חזות מזרחית ומבטא ערבי, חטף אותם תוך איום בנשק חם, ודרש להסיעו אל הכפר. בחלוף 40 דקות יצאו השניים מהכפר. במצ"ח דבקו הנאשמים בסיפור החטיפה הבודי, ורק לאחר מספר ימים הודו באמת והביעו חרטה. ביה"ד קמא הטיל על סמל ד' 60 ימי מאסר בפועל, ועל טור' ב' 35 ימי מאסר בפועל. ביה"ד לערעורים החמיר בעונשיהם, וציין כי **במכלול המעשים מזדקרת שורה ארוכה של היבטי חומרה שונים ומגוונים – פגיעה חריפה בכוננות היחידה ומשמעתה, פגיעה בתדמית הצבא, סיכונים תעבורתיים, פגיעה בשלטון החוק ובמוסדות אכיפת החוק, ובעיקר - מעשה הבריחה פורעת החוק והמסוכנת מפני נציגי רשויות החוק.**

ביה"ד לערעורים הטיל על סמל ד' עונש של 80 ימי מאסר לריצוי בפועל ופסילת רישיונות למשך שנתיים, ועל טורי ב' עונש של 70 ימי מאסר בפועל ופסילת רישיונות למשך שנה.

עלב"ש/226/09 התצ"ר נ' רס"ר ט.ל.: נגד רס"ר ל' הוגש כת"א המייחס לו עבירה של נהיגה בשכרות, לאחר שבבדיקת "ינשוף" שעבר, נמצאה תוצאה של 420 מיקרוגרם אלכוהול לליטר. בד בבד עם הגשת כת"א, הוגשה גם בקשה לפסילת רישיונותיו עד לתום ההליכים המשפטיים. ביה"ד קמא דחה את הבקשה, ונימק את החלטתו בשילוב שבין טעמים ראייתיים לבין עברו הבלתי מכביד של הנאשם והערך שנמצא בבדיקת הינשוף, ככאלה שאינם מצדיקים קביעה כי נהיגתו של הנאשם מסכנת את הציבור. ערעור התביעה על החלטה זו נדחה, בעיקר נוכח פרק הזמן שחלף ממועד החלטת ביה"ד קמא ועד להגשת הערעור, והעובדה כי לנגד הושב הרישיון למשך חודש ומחצה בתקופה שבין תום הפסילה המנהלתית ועד הדיון בביה"ד לערעורים. עם זאת, ציין ביה"ד, כי נהיגתו של איש צבא ברכב צבאי, בהיותו בגילופין, מהווה לא רק מעשה מסוכן, אלא גם מעשה החותר תחת אושיות המשמעת הצבאית, ומקום בו נעשה הדבר במדים או תוך כדי מילוי תפקיד, פוגע המעשה פגיעה קשה גם בתדמית הצבא בעיני הציבור. לפיכך, נקבע כי לגבי חייל שהואשם בעבירה של נהיגה בשכרות, ונמצאה תשתית ראייתית מספקת להוכחת אשמתו, קמה חזקה שהמשך נהיגתו תסכן את הציבור. עוד נקבע, כי ככל שמידת הסטייה בבדיקה גבוהה יותר תלך ותתעצם חזקה זו, וכי קיומו של עבר תעבורתי יהא בעל משקל לעניין זה.

4. תיקים נבחרים בבית המשפט הצבאי לערעורים באיו"ש

ע"מ 2912/09 התוצ"ב נ' נ.א.ר.: פסק הדין בערעור, אשר עסק בשאלת מעצרו של קטין, ניתן לאחר תיקון הצו העוסק בשיפוט קטינים באזור, אשר החיל רבות מהוראות סדרי הדין החלות בבתי המשפט לנוער בישראל, גם על הדיון בבתי המשפט הצבאיים. המשיב, בן 14 ו-8 חודשים, הואשם ביידוי אבנים בהזדמנות אחת לעבר כוחות הביטחון, יידוי אבנים בשתי הזדמנויות לעבר מכשול התפר וכן הפרעה לחייל בכך שברח מהמקום לאחר שיידה אבן לעבר מכשול התפר. בית המשפט התייחס בהרחבה לשינויי החקיקה בישראל ובאזור שעניינם שיפוט קטינים, והתמקד בתיקון מס' 14 לחוק הנוער. בית המשפט קבע, כי לעקרונות התיקון צריכה להיות השפעה גם על ההתייחסות לקטינים באזור.

ע' 4625/08 ת. ג'. נ' התוצ"ב: על המערער, ששימש כראש עיריית ג'נין מטעם החמא"ס, נגזרו 6 שנות מאסר בפועל. בית המשפט דלמטה הדגיש את החומרה המיוחדת הטמונה בנשיאת משרה מטעם החמא"ס וקבע כי אף שכיום ארגון החמא"ס אינו שולט בפועל בחלקים ממוסדות השלטון באזור, אין מקום לשנות ממדיניות ההחמרה בענישה.

עוד נקבע, כי יש להניח שכראש עירייה, עמדו למערער אמצעים מגוונים להשפיע על הציבור. עם זאת, משהרשויות לא הצביעו על פעילות קונקרטיה שבוצעה על ידו, יש להתייחס אליו כבעל פוטנציאל לפעילות חמורה ותו לא, ומשכך אין בעצם תפקידו כראש עיר חומרה מיוחדת, השונה מזו של חברי הפרלמנט/השרים מטעם רשימת הרפורמה והשינוי. בית המשפט לערעורים קבע, כי רמת הענישה הראויה באשר לנושאי משרה בארגוני טרור, בדרג הביניים הבכיר, היא 5 או 6 שנות מאסר, ואלמלא הייתה קיימת רמת הענישה בעניינם של חברי הפרלמנט, היה מקום לדחות את הערעור. לאור פסקי הדין בפרשת חברי הפרלמנט, הוחלט בדעת רוב להפחית בעונשו של המערער ולהטיל עליו 42 חודשי מאסר בפועל, גם בשל נסיבותיו (גילו, מצבו הרפואי ועברו הנקי).

עד"י 2768/09 א.ב. נ' התוצ"ב: ערעור מטעם ההגנה על החלטת בית המשפט קמא לחלט את רכבו של המערער, שהורשע בעבירות תעבורה וזאת על סמך סעיף 80א לצו בדבר הוראות בטחון. במסגרת פסק הדין ניתח בית המשפט בהרחבה את ההוראות הנוגעות לתפיסה וחילוט טובין, שלא אגב הרשעה, בצו בדבר הוראות בטחון (ס' 80) וקבע, כי מן ההשוואה בין הדין בישראל לדין האזור, עולה כי הסעיפים שבדין האזור הם לאקוניים ולכן, יש לנקוט בפרשנות המקרבת בין הדינים ומונעת את האפליה בין נאשמים. זאת, משום שלא ייתכן שנאשם שנשפט בישראל יוכל לפנות בבקשה להחזרת הטובין שנתפסו ואילו הנשפט באזור לא יוכל לעשות כן. עוד קבע בית המשפט, כי הסמכות המנהלית הקיימת כיום אינה סבירה, מאחר שגם מערך הייעוץ המשפטי למפקד הצבאי, הינו צד מעוניין ולכן לא ברור כיצד ייערך הבירור המשפטי ועל פי אילו כללים יתנהל. לפיכך, אף שסמכותו של בית המשפט אינה מוזכרת בסעיף 80, יש לבית המשפט סמכות לדון בטובין שלא אגב משפט שהסתיים בהרשעה. מקום בו אין הסדר ספציפי בסעיפים 80-80א לצו בדבר הוראות בטחון, יש לפנות להוראות המקבילות בפקודת סדר הדין הפלילי ולשאוב מהן את ההסדר המשפטי. התביעה הצבאית הגישה בקשה להרחבת מותב בעקבות החלטה זו (בהליך אחר שעורר שאלות דומות), בקשתה נתקבלה וההכרעה בשאלות אלו, עתידה להינתן.

ע"מ 3352/09+3351 מ.מ. נ' התוצ"ב: בערעור זה נבחן האם קיימת סמכות ערעור על החלטה בדבר מניעת מפגש עצור עם עורך דין. ב"כ הנאשם טען, כי על אף היעדר סעיף מפורש בחוק המסמיך ביקורת שיפוטית מסוג זה, הענקת סמכות לערכאה שיפוטית נמוכה טומנת בחובה מתן סמכות לערכאה הגבוהה יותר לבקר את החלטותיה. התביעה עתרה לדחיית הערר על הסף בעילה של היעדר סמכות.

בית המשפט קבע, כי בהיעדר הסמכה מפורשת על ידי המחוקק, בשונה מהדין הקבוע בישראל, ועל אף הנימוקים כבדי המשקל המצדדים בהענקת הסמכות, אין מנוס מקביעה כי בית המשפט אינו מוסמך לדון בערר הסגוריה, והסמכות בעניין מסורה לבג"ץ.

ב"ש 3328+3376/09 ג.ח. נ' התוצ"ב: המבקש הינו עורך דין ישראלי שהוצא כנגדו צו איסור כניסה לשטחי יהודה ושומרון למשך 6 חודשים על ידי מפקד האזור, לאחר ששוכנע, כי המבקש ביצע פעילות אסורה לטובת תנועת החמא"ס. המבקש הגיש השגה באמצעות היועץ המשפטי, אך זו נדחתה. המבקש הגיש עתירה לבג"ץ בנושא זה שבסופו של יום נמחקה לאור המלצות בית המשפט העליון ולאחר העיון בחומר החסוי. בית המשפט לערעורים קבע, כי מאחר שעל החלטת המפקד הצבאי לפי סעיף 90 לצו בדבר הוראות ביטחון לא נקבעה בחוק סמכות ערעור לבתי המשפט הצבאיים, בית המשפט אינו מוסמך לדון כלל בסוגיה. בית המשפט דחה את טענות המבקש כי מדובר בלקונה בחוק וקבע, כי מדובר בהסדר חוקי שלם, כאשר במקרים מסוימים בחר המחוקק לתת סמכות לקיים ביקורת שיפוטית על החלטות המפקד הצבאי וציין במפורש את הגורם המוסמך לבצעה ובמקרים אחרים לא ניתנה סמכות דומה, או אז הביקורת השיפוטית מתבצעת באמצעות פנייה לבג"ץ. כן דחה בית המשפט את טיעון המבקש לפיו מדובר בסמכות טבועה של בית המשפט.

ב"ש 3145/09 ח.ח. נ' התוצ"ב: נדונה השאלה של רשימת חומר חקירה חסוי, אותו ביקשה ההגנה לקבל בהתאם לס' 74 לחסד"פ. ההגנה טענה, שעל התביעה להעביר רשימה של החומר החוסה תחת תעודת החיסיון, הגם שתוכנו חסוי, במסגרת הליך של בקשת חומר חקירה, ושלא במסגרת עתירה לגילוי ראייה. בית המשפט קבע, בהתאם לעניין פלוני שנדון בבית המשפט העליון (בש"פ 3786/09 פלוני נ' מדינת ישראל), כי אכן ככלל על התביעה להעביר את רשימת חומר החקירה, כולל פירוט של החומר החסוי, ככל שהדבר אפשרי מבלי לפגוע בתעודת החיסיון. עם זאת, כאשר לא ניתן להעביר כל פירוט באשר לחומר החסוי, על התביעה לציין ברשימת חומר החקירה כי ישנו חומר חסוי שלא ניתן לפרט. משהועברה רשימה מעין זו, פתוחה הדרך להגנה להגיש עתירה לגילוי ראייה.

**5. תיקים נבחרים בבתי הדין ובבתי המשפט הצבאיים
המחוזיים**

א. עבירות רצח והריגה

פרקליטות איו"ש

בימ"ש 5684/06 (ת.ת. 4115/06); בימ"ש 5684/06 (ת.ת. 4115/06)
נ.מ.ר.ו.ע.ד. : מעורבים ברצח שמואל בן ברוך ז"ל מיום 14/8/97. הורשעו בגרימת מוות בכוונה ונדונו למאסר עולם.

בימ"ש 6373/06 (ת.ת. 4510/06) ר.מ. : מעורב בלינץ' ברמללה. הורשע בגרימת מוות בכוונה של רס"ל יוסף אברהמי ז"ל ורב"ט ואדים נורזץ', ונדון לשתי תקופות מאסר של 20 שנים, כל אחת, במצטבר, לאור קביעת בית המשפט כי ישנו קושי בהוכחת היסוד הנפשי הנדרש/ לעבירת גרימת מוות בכוונה של מי שמעורב באירוע לינץ' בעודו מכה את החייל. התביעה הגישה ערעור על קביעה זו של בית המשפט.

הפיגוע בדימונה - גרימת מותה בכוונה של ליובוב רודלסקיה ז"ל, בת 73 במותה, וניסיון לגרימת מותם בכוונה של כ-30 אנשים, במסגרת פיגוע ההתאבדות שהתרחש ביום 4.2.08 בדימונה. המעורבים הורשעו בחלקם בעבירה של גרימת מוות בכוונה ושורה נוספת של עבירות, בגין הושתו עליהם עונשי מאסר עולם ותקופות מאסר ארוכות נוספות במצטבר ובחלקם בעבירות של גרימת מוות ברשלנות או הריגה (מסיעי המתאבד שלא היו חלק מהתכנון המרכזי). כמו כן, הוגשו כתבי אישום נגד הסייענים של שיהאב נתשה, מהנדס חגורות הנפץ, אשר סייעו לו לאחר הפיגוע בדרכים של מתן אוכל ובגדים ואספקת חומרי גלם לייצור חומרי נפץ, עליהם נגזרו עונשי מאסר בפועל חמורים ביותר.

ת.ת. 3329/07 – ר.ע. : לאחר משפט הוכחות, ניתנה הכרעת הדין בבית המשפט הצבאי בשומרון בעניינו של ר', במסגרתה הורשע בשותפות ובתכנון פיגוע ירי בחודש ינואר 2005, בו נהרגו שני חיילי צה"ל – סג"ים אריאל בודה ז"ל וסמ"ר יוסף עטיה ז"ל. בפיגוע נפצעו 2 חיילים ואזרח נוספים. כמו כן, הורשע הנאשם בשותפות לפיגוע ירי נוסף, בו נפצע קשה חייל צה"ל, וכן בביצוע מספר פיגועי ירי נוספים. על הנאשם הוטלו שני מאסרי עולם (בגין אחריותו לפיגוע הקטלני) וכן 30 שנות מאסר בפועל (בגין אחריותו לשאר פיגועי הירי), והכול במצטבר. המשפחות הגיעו לאולם בית המשפט ביום הדיון, אך העדיפו למסור חומרים כתובים בעניינם של החיילים המנוחים ובמהלך הטיעונים לעונש נעשה שימוש בחומרים אלו. משפטם של ארבעה נוספים, שהיו שותפים לפיגועים האמורים, ממשיך להתנהל בבימ"ש הצבאי בשומרון.

ת.ת. 1414/08 התוצ"ב נ' ר.ר.: הנאשם הואשם בסיוע לגרימת מוות, בכך שסייע לאחרים לגרום למותו בכוונה של החייל ארי וייס ז"ל, ולפציעת החייל שי חיים. מהות הסיוע הסתכמה בכך שהנאשם העביר את השקית שהכילה את כלי הירייה ממנו בוצע הירי האמור. התיק הסתיים בהסדר טיעון, ללא הסכמה לעניין העונש. בסופו של יום גזר ביהמ"ש על הנאשם 27 שנות מאסר לריצוי בפועל.

ת.ת. 1900/09 ט.ט., ת.ת. 1913/09 א.ט., ת.ת. 1903/09 נ.ג., ת.ת. 1904/09 ע.נ., ת.ת. 1899/09 ע.ג.: ד"ר דניאל יעקבי ז"ל נרצח בשנת 2006, גופתו נמצאה חרוכה ברכב שהועלה באש. חקירת הרצח לא הניבה פירות, ומשך שלוש שנים הרצח לא פוענח. בחלוף 3 שנים נתפסו המעורבים ובאמצע שנת 2009 הונחו תיקי המעורבים במשרדי התביעה. המדובר ברצח מחריד. המנוח, אשר הכיר את הרוצח ונהג לטפל ברכבו במוסך המשפחתי, נרצח בחבטות מפתח ברגים, ולאחר מכן גופתו הושמה בתא המטען של רכבו האישי אשר הובל לאזור מבודד שם הוצת. מגופת המנוח נגנב ארנקו ואקדחו. באמצעות כספו רכשו המעורבים אוכל וכן פלפל שחור אשר נועד לשבש את יכולת כלבי צה"ל לעלות על דם המנוח במוסך. כנגד הרוצח, הוגש כת"א המייחס לו גרימת מוות בכוונה. לאחר בחינה ראייתית הוחלט לייחס ליתר המעורבים סיוע לאחר מעשה. תיקו של ט' מתנהל, ועיקר טענת ההגנה הנה להיעדר קשר הסיבתי, וזאת בהעדר נתיחה שבוצעה לגופה לאחר המוות. במסגרת ניהול התיק נשמעה אף עדותו של פרופ' היס ואף התנהל הליך של עדות מוקדמת של אחד העדים אשר צפוי היה להשתחרר.

ת.ת. 3355/06, 2442/06, 2255/06 בעניינם של א.ע.א., מ.א.ר. וא.י.: השלושה נתפסו בשנת 2006 כשאחד מהם נושא מטען חבלה, אותו תכננו לפוצץ בסופרמרקט ליד התנחלות בשומרון. לשלושה יוחסה עבירה של ניסיון גרימת מוות בכוונה. נסיבות מקרה זה הינן חריגות, שכן הנאשמים הודו בעבר במסגרת הסדרי טיעון, אך ביהמ"ש שומרון חרג מהסדרי הטיעון והטיל עונשים מחמירים יותר. ביהמ"ש לערעורים הורה על ביטול פסק הדין והתיקים הוחזרו לשמיעה מחדש. בתיקו של א.ע.א. עלתה נבחנה השאלה, האם המטען אשר נתפס ללא מפקס עונה על היסוד "האמצעי המתאים" בעבירת הניסיון לפי הצו. ביהמ"ש השיב בחיוב והרשיע את א.ע.א. בעבירת הניסיון.

פרקליטות דרום/ זרוע היבשה

תיק דר/46/09 התוצ"ב נ' טור' נ.א.: ביום 5.1.09 ירה הנאשם למוות בחברו לשירות. השניים ביצעו משימת אבטחת יישובים. בהיותם בחדר המגורים, טרם החלו במשימת שמירה, התפתח ביניהם ויכוח קולני, אשר במהלכו דרך הנאשם את נשקו, שהיה טעון במחסנית בניגוד

להנחיות, העביר את נצרת הנשק למצב "בודדת" וירה לעבר המנוח, ממרחק קצר, מספר יריות שפגעו בפלג גופו העליון ופצעו אותו. המנוח ניסה להימלט מהחדר, ובתגובה התקדם הנאשם לעברו וירה לעברו מספר יריות נוספות שפגעו בגופו של המנוח. הנאשם המשיך לירות במנוח גם לאחר שהאחרון הצליח להימלט מהחדר, יצא מטווח ראייתו והתמוטט. כתוצאה מהיריות מת המנוח, וכנגד הנאשם הוגש כתב-אישום המייחס לו עבירה של רצח. כן הואשם בשימוש בלתי-חוקי בנשק במספר הזדמנויות אחרות. בגדר הכפירה הודה הנאשם במרבית עובדות האירוע כפי שתוארו בכתב-האישום, אך כפר בכך שהיה בכוונתו לגרום למותו של המנוח. תיק זה מעורר שאלה סבוכה בנוגע להוכחת התקיימותו של היסוד הנפשי הנדרש לעבירת הרצח בעניינו של הנאשם ולאפשרות החלטה של הלכת הצפיות על יסוד ה"כוונה תחילה". התיק עודנו מתנהל בבית-הדין.

פרקליטות צפון / ח"י

תיק צפ/580/09 התוצ"ב נ' רב"ט ד.ו.:

נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של הריגה, בגין גרימת מותו של חברו למחלקה מפליטת כדור בזמן ניקוי ופריקת נשק בתוך חדר המגורים במוצב בו שרתו. התיק מתנהל בהוכחות.

תיק צפ/533/09 התוצ"ב נ' סמל ד.ד.:

נגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין הריגת חברו ליחידה. עובדות המקרה מלמדות, כי במהלך מסדר, שוחח הנאשם עם פ', סמל ותיק יותר, ולאחר חילופי דברים וכיוון נשקו של הנאשם כלפי העצים ע"י סמל פ', נטל הנאשם את נשקו בחזרה, נכנס למצב ולאחר שזיהה את הסמל דרך כוונת נשקו, פתח את נצרת כלי הנשק ונקר. כתוצאה מכך, נורה כדור, אשר פגע במנוח והביא למותו. על הנאשם נגזרו 27 חודשי מאסר בפועל, במסגרת הסדר טיעון. יצוין, כי לאחרונה הוגש ערעור מטעם ההגנה, אשר הופנה נגד קביעת ביה"ד כי מדובר בעבירה שיש עמה קלון.

ב. עבירות מין

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

מר/66/09 התוצ"ב נ' רס"ל א.ד.: הנאשם הואשם באינוס של חיילת בדרגת רב"ט, אשר שירתה עמו ביחידה. הנאשם הודה במינחס לו בחקירה. במסגרת ההליכים בתיק, נערך גישור, בעקבותיו הגיעו הצדדים להסדר, לפיו הוטלו עליו 14 חודשי מאסר לריצוי בפועל וכן הורד בדרגתו והוטל עליו עונש פיצוי מקסימאלי של 6,000 ₪ למתלוננת.

מט/1253/08 התוצ"ב נ' סגן ע.ק.: לנאשם יוחסו עבירות של מעשים מגונים במספר הזדמנויות בקטין, אשר היה חניכו בפנימייה צבאית.

הנאשם שהה משך תקופה של כשמונה חודשים במעצר בית, אשר תנאיו הוחמרו, לאחר שנתגלו הפרות במגבלות שהוטלו עליו. התיק הסתיים בהסדר טיעון, במסגרתו ריצה הנאשם עונש של 7 חודשי מאסר, הוטל עליו עונש מותנה והוא הורד מדרגת סגן לדרגת טור.

מט/690/08 התוצ"ב נ' סמ"ר א. ל.: הנאשם הורשע בעבירה של פגיעה בפרטיות, בגין כך שבחמש-עשרה הזדמנויות במהלך תקופה של שנה הציץ לשירותי החיילות ביחידתו. בשבע מאותן הזדמנויות, לאחר שעשה כאמור, אונן במקום סמוך. בית הדין המחוזי גזר על המשיב ארבעים ימי מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי. ביה"ד לערעורים קבע, כי מדובר במעשים מעוררי סלידה, הראויים לענישה חמורה באופן משמעותי מן העונש שהוטל על המשיב, אך החליט שלא למצות עמו את הדין, משאין דרכה של ערכאת הערעור לעשות כן ומתוך מתן משקל לפנייתו לקבלת טיפול פסיכולוגי. לאור זאת, הוטלו עליו 80 ימי מאסר לריצוי בפועל.

ח"א/497/08 התוצ"ב נ' סרו א. ש.: הקצין הורשע בשורה של מעשים טורדניים, כלפי המתלוננת, שלא הלמו את דרגתו ומעמדו בצה"ל, אשר שירתה תחת פיקודו בטייסת, משך למעלה מחצי שנה. הוא נהג להיפגש עמה בשעות לא שגרתיות, במקומות מבודדים ביחידה והציג בפניה את כוונותיו לקשר עמה ולשלוח לה הודעות רבות (כ-40 מדי יום), חרף דרישותיה החוזרות ודרישת בן זוגה, כי יחדל ממעשיו. הוא הודה במסגרת הסדר טיעון בכתב אישום מתוקן, שייחס לו שלוש עבירות שעניינן התנהגות שאינה הולמת ועבירה של הטרדה באמצעות מתקן בזק לפי חוק התקשורת, וסיים את שרות הקבע. הצדדים טענו לעניין העונש ובית הדין התרשם מעדותה של המתלוננת בדבר ההטרדה שהייתה במעשיו של הנאשם ודחה את הסבריו המיתממים, כי דאג לה. בית הדין הטיל על הנאשם בדעת רוב עונש של 3 חודשים לריצוי בפועל בדרך של עבודות צבאיות לצד מאסר מותנה, הורדה לדרגת טוראי ופיצויים למתלוננת בסך 2,000 ₪.

פרקליטות דרום/זרוע היבשה

תיק מזי/440/08 התובע הצבאי נ' טור' מ.פ.: נגד הנאשם הוגש כתב-אישום המייחס לו עבירות של הטרדה מינית והטרדה טלפונית, וזאת משום שבמשך חודשים ארוכים נהג להתקשר עשרות פעמים, מחוץ לשעות העבודה, ואף במהלך סופי שבוע וחגים, למספר חיילות ששרתו עמו ולשלוח להן עשרות הודעות S.M.S., ולבקש מהן באופן חוזר ונשנה כי ייאותו להיפגש עמו לפגישות רומנטיות, אף כי הבהירו לו כי אין הן מעוניינות בכך. לאחת מן החיילות הוא אף העיר הערות בעלות תוכן מיני. בתיק זה מנוהל משפט הוכחות (הוא עודנו מתנהל בפני בית-הדין של מחוז שיפוט מז"י).

תיק מזי/337/09 התובע הצבאי נ' רס"ל י.ל. : נגד הנאשם הוגש כתב-אישום המייחס לו עבירה של הטרדה מינית והתנכלות, וזאת משום שבמספר הזדמנויות נגב וצבט בישבנו של המתלונן, וכן שלח ידו לעבר איבר מינו של המתלונן ונגע בו מעל לבגדיו. לאחר שימוע שנערך לבא-כוחו של הנאשם, סוכם כי הנאשם ישתחרר מצה"ל, ולאחר מכן יודה בכתב-אישום מתוקן, אשר ייחס לו עבירה של התנהגות שאינה הולמת, והוא יידון למאסר בפועל בדרך של עבודות-צבאיות, תקופת מאסר על-תנאי, פיצויים למתלונן והורדה בדרגה אחת. התיק עודנו מתנהל בפני בית-הדין.

ג. עבירות גניבת נשק והוצאת נשק מרשות הצבא

פרקליטות צפון וחיל הים

תיק צפ/234/09 התוצ"ב נ' טור' ע.ס. ; תיק צפ/235/09 התוצ"ב נ' א.נ. ותיק צפ/236/09 התוצ"ב נ' טור' א.ל. : נגד שלושת הנאשמים, טירונים בבסיס חוות השומר, הוגשו כתבי אישום בגין מעורבותם בגניבת רוס"ר M-16. הנשק הוטמן ברחבי הבסיס והתגלה לאחר התוודות של טור' ס' בפני מפקדתו מימי הטירונות בעת מפגש ביניהם. הנ"ל הודה בכתב אישום מתוקן שייחס לו עבירה של אי מניעת עבירה, וזאת לנוכח חומר החקירה אשר העלה כי נכח במקום בעל כורחו ולא היה מעורב באופן אקטיבי בהוצאתו או הטמנתו של כלי הנשק. טורי' ל' הורשע זה מכבר בעבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא ונגזרו עליו 20 חודשי מאסר בפועל. בעניינו של טורי' נ' נוהל משפט הוכחות והתיק ממתין להכרעת הדין.

תיק צפ/457/09 התוצ"ב נ' רס"ל (מיל') כ.ס. : נגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין גניבת נשקו האישי של חברו לחדר ומכירתו לאזרח בן מיעוטים תמורת סכום של 1,500 אירו. תיקו של הנאשם עודנו מתנהל בבית הדין ובזמן הקרוב יוצג לבית הדין הסדר טיעון שנכרת בין הצדדים. האזרח המעורב נשפט בערכאה אזרחית ונידון לעונש של 22 חודשי מאסר, במסגרת הסדר טיעון. כלי הנשק לא אותר.

תיק צפ/595/09 התוצ"ב נ' רב"ט ע.ס. : נגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין כך שהוציא אמר"ל והחביאו באחת מ"תחנות" צוות הסיור. לאחר מספר שעות נתגלה החוסר, עת בעל האמר"ל היה זקוק לו לצורך פעילות מבצעית ולא מצאו. במהלך החקירה, הודה הנאשם בגניבת האמר"ל ואף הוביל את חוקרי מצ"ח למקום הימצאו. הנאשם טען, כי נטל את האמר"ל משום שלא רצה שבעליו ייצא לקורס מ"כים. במסגרת הסדר טיעון, הוטלו על הנאשם 45 ימי מאסר בפועל.

תיק צפ/131/08 התוצ"ב נ' טור' א.ק. : כתב האישום ייחס לנאשם עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא, וכן מספר עבירות מתחום הסמים לרבות שימוש והחזקת סם מסוג קנאביס, וסירוב להיבדק לשם גילוי

שימוש בסם מסוכן. עיקרו של כתב האישום בפרשיית העלמו של נשק שהושאר בעמדת שמירה בבא"ח גולני. בעוד שהחשד הראשוני התמקד דווקא בחייל אחר, נמצא הנשק בביתו של הנאשם בעקבות חיפוש אחר סמים שבוצע בעקבות קבלת מידע מודיעיני. בתיק נוהלו הוכחות, ולאחר שמיעת מרבית פרשת התביעה, הושג הסדר טיעון בתיק, אשר אומץ ע"י בית הדין. הנאשם לא התייצב לריצוי עונשו לפי ההסדר, וכיום תלויה ועומדת נגדו פקודת מעצר לריצוי העונש.

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

מר/95/09 התוצ"ב נ' א.ט.: לוחם בבא"ח נח"ל, חייל בודד בארץ, יצא לנפקדות עם נשקו האישי ומכר אותו לאזרח ישראלי, בן מיעוטים תושב כפר כנא, שאותו הכיר מספר שנים ואשר נהג לתמוך בו כלכלית, בסכום של 4,500 ש"ח. האזרח הכחיש את החשדות והנשק לא אותר ולא הוחזר לצבא. החייל הורשע בהתאם להודאתו בעבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא ושימוש בלתי חוקי בנשק, ונידון בטיעון פתוח לעונש מאסר בפועל של 4.5 שנים לצד עונש מותנה. ביה"ד קבע, כי על אף ההיכרות בינו ובין האזרח ועל אף שלטענתו מדובר היה באדם שסמך עליו ושימש לו כ"דמות אב", הרי שלא ניתן לדעת מה עלה בגורל הנשק, וכי בעבירות מסוג זה יש להעניק משקל בכורה לאינטרס הציבורי. לכן, לא ניתן משקל יתר לנסיבותיו הקשות של הנאשם.

מר/765/08 התוצ"ב נ' סמ"ר מ.ו.: הנאשם הורשע, על-פי הודאתו, בכתב אישום מתוקן, שייחס לו שתי עבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא בגין הוצאת רוס"ק M-16, אותו גנב מחייל אבטי"ש, ו-6 רימוני הלם, אותם הוציא מבונקר ביחידתו, ומסרם לסוחר סמים מלוד, עבור כיסוי חובות בגין סמים שסופקו לו. בנוסף, הורשע בשימוש יומיומי בסם מסוכן מסוג הרואין, שימוש בקוקאין והחזקת סמים וכלים. לבסוף, הורשע סמ"ר ו' בעבירה נגזרת של התנהגות שאינה הולמת. כי הנאשם פוטר משירות צבאי עקב היותו מכור להרואין, כאשר מחוות-דעת פסיכיאטרית בעניינו, עלה, כי את מעשיו ביצע בעקבות התמכרותו לשימוש בסם. במסגרת הסדר טיעון, הוטלו עליו 48 חודשי מאסר לריצוי בפועל, עונש מותנה, הורדה לדרגת טוראי, קנס בסך 3000 ש"ח וכן שלילת רנצ"א למשך עשרה חודשים.

פרקליטות דרום/זרוע היבשה

תיק דר/389/09 התוצ"ב נ' טור' מ.א.: במהלך תורנות מטבח, הוציא הנאשם מכלול מנשקו האישי של חבר ליחידה. כעבור כשבוע וחצי הוא החזיר את המכלול והתוודה כי לקחו. בתחילה לא נתן הנאשם כל הסבר לנסיבות הוצאת מכלול, אך בחקירתו האחרונה טען, כי עשה כן כחלק ממשחק, על-מנת ללמד לקח את החייל שהותיר את הנשק ללא השגחה. לא היו ראיות לכך שהמכלול הוצא אל מחוץ לבסיס. לנוכח הגדרת

"נשק" בסעיף 1 לחוק השיפוט הצבאי ("לרבות חלקים ואביזרים של כלי נשק"), הוגש כנגד הנאשם כתב-אישום המייחס לו הוצאת נשק מרשות הצבא. התביעה ביקשה לעצרו במעצר-סגור, אך בית-הדין החליט לעוצרו במעצר פתוח. הנאשם הורשע בעבירה שיוחסה לו ונדון ל-135 ימי מאסר בפועל ותקופת מאסר על-תנאי.

ד. עבירות אלימות, התעללות

הפרקליטות לעניינים מבצעיים

מר/125/09, 126 התוצ"ב נ' סגן א.מ. וסמל א.ג.: נגד סמ"פ (סגן מ') וחובש פלוגתי (סמל ג') הוגשו כתבי אישום המייחסים להם הכאת פלסטינאים במהלך תשאולים ("כאפות") וכן בעיטה ונגיחה, המיוחסות לחובש בלבד. סגן מ' הורשע בתקיפה בנסיבות מחמירות גם לגבי הכוח שהפעיל פקודו, סמל ג'. משפטו של סמל ג' עודנו מתנהל. בית הדין הצבאי דחה את טענת ההגנה של סגן מ', לפיה הפעלת כוח במסגרת תשאולים היא בגדר הנוהג, המותר והמותווה על ידי מפקדי היחידה הבכירים.

ער/25,26,27,29,30 התוצ"ב נ' סמל ע.ש., רב"ט ע.פ., סמל א.פ., סמ"ר ס.ב., טוראי מ.ב. וסמל י.ג.: הפרשה החלה עם קבלת מספר תלונות בדבר אירועי אלימות במחסומים. בעקבות האמור נפתחה חקירת מצ"ח, במסגרתה נגבו עדויות רבות, מהן עלתה תמונה קשה של שגרת אלימות כלפי מקומיים שעברו במחסומים הללו, מצד חיילי המחסום. בתום החקירה הוגשו חמישה כתבי אישום נגד שישה נאשמים. שלושה מן התיקים הסתיימו בזיכוי, לאחר ניהול הליך הוכחות בפני בית הדין הצבאי, כאשר בשניים מתוך שלושה תיקים אלו עד התביעה העיקרי חזר בו מאמרתו המפלילה במצ"ח. בעקבות חזרתם של העדים מעדויותיהם המקוריות, חל כרסום בראיות התביעה נגד הנאשמים הנוספים, ולבסוף הושגו הסדרי טיעון עם שלושת הנאשמים הנוספים בפרשה, במסגרתם הורשעו ע"פ הודאתם במעשים פחותים בחומרתם. במסגרת ההסדרים הושתו על הנאשמים עונשי מאסר בפועל, לתקופות שונות. בפרשה זו, התגלתה במלוא עוצמתה תופעת קשר השתיקה בין לוחמים, בכל הנוגע לעבירות מסוג זה. נגד שני החיילים אשר העידו, וחזרו בהם מאמרתם המפלילה במצ"ח, נפתחו חקירות מצ"ח בגין חשד לעדות שקר ועדויות סותרות. כעת נשקלת האפשרות להגשת כתבי אישום כנגד השניים.

פרקליטות צפון וחיל הים

"פרשת ההתעללות בשיריון": פרשה חמורה שנחשפה בגדוד 74, העוסקת במספר אירועי אלימות אשר נקטו חיילים ותיקים ומפקדים כלפי חיילים חדשים אשר נקלטו בפלוגה ז' בגדוד. המעשים כללו, בין

השאר, "צ'אפחות", אגרופים ונשיכות. שניים מהנאשמים הורשעו בעבירות התעללות בנסיבות מחמירות ונידונו לעונשי מאסר בפועל של 5 חודשים, מאסר מותנה והורדות בדרגה. נאשם שלישי הורשע בעבירה של שררה כלפי פקודים ונידון ל- 53 ימי מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה והורדה בדרגה. עניינם של שניים מהנאשמים הנותרים, בהם סגן מפקד הפלוגה, שהואשם בעיקום אצבעותיו של אחד מחייליו ומתן שני אגרופים בצלעותיו, טרם הסתיים בבית הדין.

תיקי צפ/59/09 ו-צפ/97/09 התוצ"ב נ' רס"ם ה.ס.: נגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין תקיפת קצין שלישות, בכך ששפך עליו מים מקומקום, הכה אותו באמצעות הקומקום עד אשר הקומקום נשבר ולאחר מכן הכה אותו באגרופיו עד אשר מפקדים הגיעו למקום. טרם דיון בערר מעצר שהוגש בתיק, תקף הנאשם את שוטר הליוויים באמצעות לבנה ופצע אותו בראשו. לאחר מכן רדף אחריו, וזרק לעברו את הלבנה, אשר פגעה ברכבו של כבי שופט ביה"ד הצבאי לערעורים, אל"ם אבי לוי. לאחר מכן, שבר הנאשם חלק מגדר העץ המקיפה את בית הדין והכה באמצעותו בניידת מ"צ. משלא הצליח לשבור את השמשה הקדמית של הניידת, שבר את המראה הצדדית. שני התיקים בעניינו של הנאשם מתנהלים בימים אלה בבית הדין המחוזי.

תיק צפ/09/697 התוצ"ב נ' סג"ם ח.פ.מ.: עניינו של מפקד מחלקת טירונים בבא"ח גולני, אשר הכה לפי האישום את פקודו במספר הזדמנויות בבעיטות, בירכיות אגרופים וכיו"ב, וכן הורה לחייל במחלקה להכותו (החייל סרב להנחיה זו). כתב האישום מייחס לקצין עבירה של התעללות בנסיבות מחמירות, עבירה של התעללות בגין מספר אירועים של איום והכאת טירונים באמצעות מוטות עץ להצבת מטרות ("שדריות"), ועבירה של התנהגות שאינה הולמת בגין כל אלה. פרשת התביעה בתיק הסתיימה, והחלה שמיעת עדי ההגנה. כיום מצוי התיק בשלב ההוכחות.

תיק צפ/09/316 התוצ"ב נ' סרן ע.י., סגן א.כ. וסגן ב.ב.: שלושת הנאשמים, מפקדים לשעבר בגדס"ר גולני בהם מפקד פלוגת טירונים, הורשעו בעבירה של חריגה מסמכות, בגין אירוע במהלכו ריכזו את חיילי שתי המחלקות שתחת פיקודם בתוך מבנה מלתחות בשטח האש בו שהו, והשליכו לתוך המבנה שני רימוני גז, במטרה "לתרגלם בגז" וכ"אקט חווייתי". ביה"ד הטיל על סרן ע' 30 ימי מאסר ע"ת לשנתיים והורדה לדרגת סגן; ואילו על סגן ב' הוטלו 10 ימי מאסר לריצוי בעבודה צבאית ו-45 ימי מאסר על תנאי לשנתיים.

תיק מזי/09/444 התוצ"ב נ' טור' נ.ע.: נגד הנאשם הוגש כתב-אישום, לאחר שנקט אלימות חריפה כלפי חבר ליחידה כאשר בעט בו בחזהו והכה את פניו באגרופים. הנאשם איים על המתלונן לבל ידווח עליו, ולאחר שנודע לו כי דיווח על האירוע למפקדיו, שב ותקף אותו

באמצעות בעיטות ואגרופים, ולאחר שהפרידו ביניהם הוא נטל מאוורר והכה באמצעותו את המתלונן בראשו. הנאשם אף תקף את אחת מהמפקדות בבסיס, שניסתה להרחיקו מהמתלונן. נגד הנאשם הוגש כתב אישום חמור המייחס לו שתי עבירות של אלימות כלפי חייל, עבירה של איומים ועבירה של אלימות כלפי מפקד, והוא הורשע ונדון ל-170 ימי מאסר בפועל, תקופת מאסר על-תנאי ופיצויים למתלונן.

ה. עבירות סמים

פרקליטות דרום/זרוע היבשה

תיק דר/09/186 התוצ"ב נ' רב"ט נ.פ. ותיק דר/09/138 התו"צב נ' טור' ד.ג.: בשני תיקים אלה העלו ב"כ של הנאשמים טענה תקדימית בדבר פסלות דגימת-השתן שמסרו הנאשמים, על בסיס החלטתה של "ועדת הסמים". שני הנאשמים הורשעו בעבר בעבירת סמים בבית-הדין הצבאי, ו"ועדת הסמים" החליטה להיענות לבקשתם להמשיך ולשרת בצבא, בכפוף להתחייבויות שונות, ובהן התחייבותם למסור דגימות-שתן עתיות. בעקבות זאת מסרו הנאשמים דגימות-שתן שיצאו חיוביות לסם מסוכן, אשר בגינן הוגש כתב אישום נגד הנאשמים. בתיקים אלה נטען, כי "ועדת הסמים" לא הייתה מוסמכת, מבחינה משפטית, לחייב את הנאשמים למסור דגימת-שתן, ולפיכך הראיות פסולות. התביעה סברה, כי אין מקום לפסילת הראיות. בית-הדין הצבאי לא נדרש בסופו של יום להכריע בשאלה משפטית זאת, אף כי ציין בעניינו של רב"ט נ' כי טענת ההגנה מעוררת קושי משפטי, ובהצטרף לטעמים נוספים יש בכך כדי להצדיק את שחרורו של הנאשם לחלופת מעצר (מעצר פתוח). השניים הורשעו במסגרת הסדרי טיעון.

תיק מזי/09/186+187 התוצ"ב נ' רב"ט א.צ. וטור' ש.א.: פרשיה סבוכה שנחקרה על-ידי הימל"ם הולידה מספר כתבי-אישום נגד חיילים אשר נחשדו, בין היתר, בעבירות סמים. נגד טור' א' הוגש כתב-אישום המייחס לו, עשרות שימושים בסם מסוכן, הן בנסיבות אזרחיות והן בנסיבות צבאיות. לטור' ש' יוחסו עבירות של שימוש והחזקה של סם מסוכן לצד עבירות חמורות יותר, דוגמת סחר בסם מסוכן והספקתו. הנאשמים הורשעו במסגרת הסדרי טיעון באישומים חמורים פחות. רב"ט א' נדון ל-7 חודשי מאסר בפועל, תקופת מאסר על-תנאי, הורדה לדרגת טוראי ו-9 חודשים של פסילת רישיונות נהיגה. טור' ש' נדון ל-20 חודשי מאסר בפועל, תקופת מאסר על-תנאי, ו-16 חודשים של פסילת רישיונות נהיגה.

פרקליטות צפון וחיל הים

תיק חי/69/09 התוצ"ב נ' טור' ח.א.:

נגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין סחר בסם מסוכן מסוג קנאביס, אספקת סם כנ"ל, שימוש בסם כנ"ל וסירוב למסור דגימת שתן. החקירה בתיק נוהלה על ידי הימל"ם ובמהלכה הופעל סוכן. הנאשם הודה בכתב אישום מתוקן ולאחר טיעון פתוח הושתו עליו 18 חודשי מאסר בפועל ותשעה חודשי פסילת רנצ"א. ערעור הנאשם כנגד חומרת העונש נדחה על ידי ביה"ד הצבאי לערעורים.

ז. עבירות רכוש והוצאת רכוש מרשות הצבא

הפרקליטות לעניינים מבצעיים

תיק דר/153/09 התוצ"ב נ' סמל א' ק': הנאשם, ששירת כלוחם בחטיבת גבעתי, שהה בבית פרטי בתוך שטח עזה במהלך מבצע "עופרת יצוקה", שם מצא את כרטיס האשראי של מר מוחמד חסן רפיע, תושב עזה. הנאשם נטל את כרטיס האשראי, וביצע בו משיכות בסך כולל של כ-1600 ₪, וניסה למשוך עוד 4200 ₪. המעשים נחשפו לאחר תלונתו של מר רפיע, ולאחר חקירה מאומצת של מצ"ח, אשר כללה גם החרמת צילומי האבטחה ממכשירי הכספומט מהם משך הנאשם את הכסף. בבית הדין, כפר הנאשם במיוחס לו, וטען כי אכן משך את הכסף, אך לא נטל את כרטיס האשראי, כי אם קיבל אותו מאחד מחבריו לצוות, שאת שמו אינו מעוניין למסור. בית הדין הצבאי מ"ש דרום מצא **לדחות** את טענתו של הנאשם, והרשיע אותו בעבירה של ביזה, לפי סעיף 74 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, עבירה של הונאה בכרטיס חיוב, לפי סעיף 17 רישא לחוק כרטיסי חיוב, תשמ"ו – 1986, ועבירה של התנהגות שאינה הולמת, לפי סעיף 130 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955. בית הדין גזר על הנאשם עונש של **7.5 חודשי מאסר בפועל**, העונש הגבוה ביותר שהוטל על חייל בגין עבירת ביזה ב26 השנים האחרונות.

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

פרשת הוצאת המזון: במהלך שנת 2009 התקבל מידע מודיעיני, אשר החשיד שני אזרחים העובדים בחברת הובלות מזון, הקשורה במכרז עם צה"ל, בהוצאת מזון מרשות הצבא. במהלך חקירה מאומצת של מצ"ח ימ"ר מרכז וכן משטרת ישראל, שכללה בין היתר מעקבים ארוכים משותפים לזרועות החקירה, התעצם והתבסס החשד כנגד השניים. שני האזרחים נעצרו על ידי משטרת ישראל והודו, כי במהלך תקופת עבודתם הוציאו מזון מרשות הצבא. בעניינם של השניים הוגשו כתבי

אישום על ידי פרקליטות מחוז מרכז לבית משפט השלום. במהלך החקירה עלה חשד באשר למעורבותם של מספר חיילים, אשר ליוו את האזרחים במסלול הספקת המזון ליחידות. החקירה כללה חמשה עשר תיקי חקירה, שלגבי חלקם ניתנה הוראה להעמדה לדין משמעתי בגין המעורבות בגניבה וההתרשלות בקיום הנהלים, שיכלו למנוע את הגניבה על ידי האזרחים.

פרקליטות דרום/ זרוע היבשה

תיק דר/146/09 התוצ"ב נ' סמ"ר (מיל') א.ג. וסמ"ר ע.ע.: הנאשמים פרצו למחסן ימ"ח וגנבו מתוכו כ-150 שלוקרים (מנשאי מים). לאחר מכן פנו השניים למוכר בחנות "ריקושט" והציעו אותם למכירה. עקב חשד לסחר ברכוש גנוב הופעל על ידי היצרן חוקר פרטי אשר קנה מהשניים את הסחורה. משנתחוור לו כי מדובר ברכוש צבאי, דיווח על כך היצרן למצ"ח, אשר הפעילה את החוקר הפרטי בעסקה נוספת עם הנאשמים. השניים התבקשו לספק בנוסף גם אמל"ח, ואמנם הביאו עמם גם ידנית תאורה ורימון עשן. עם ביצוע העסקה בשלוקרים וטרם ביצעו עסקה באמל"ח השניים נעצרו. נגד השניים הוגש כתב-אישום המייחס להם עבירות של התפרצות לבניין, הוצאת רכוש מרשות הצבא והתנהגות שאינה הולמת. סמ"ר ע' נידון בהסדר טיעון לעונש של 4.5 חודשי מאסר, תקופת מאסר על-תנאי, קנס בסך 5,000 ש"ח והורדה לדרגת טוראי. בית-הדין התערב לחומרה בהסדר טיעון אליו הגיעה התביעה עם סמ"ר (מיל') א', וגזר עליו עונש של 150 ימי מאסר, מהם 67 לריצוי בכליאה ממשית והשאר בעבודות צבאיות, פיצויים בסך 1,000 ש"ח והורדה לדרגת טוראי. על גזר-הדין יוגש, ככל הנראה, ערעור לבית-הדין הצבאי לערעורים.

ח. עבירות זיוף ומרמה

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

פרשת "שביל החלב": חקירה במהלכה נבחנו חשדות בנוגע למרמה, שהתבצעה במחנה רבין 128, בקשר לפעולתה של חברת ההסעדה "עידית לוגיסטיקת מזון בע"מ" במסגרת פרויקט "קשת טעמים". החקירה כללה מעורבים רבים ובסופה ניתנו הוראות להעמדה לדין משמעתי כלפי חלק מן המעורבים.

מט' 734/08 התוצ"ב נ' רב"ט י. ה.: הנאשם הורשע לפי הודאתו בכתב אישום מתוקן, אשר ייחס לו עבירה של התחלות (חלף עבירה של ניסיון לקבלת פטור משירות בטחון במרמה) בגין כך שבהיותו בחדרו ביחידה בלע 10-14 כדורי "אקמול". זמן קצר לאחר מכן, נמצא על-ידי חיילים מיחידתו, כשהוא שוכב במיטה. הנאשם הובהל לבית החולים ושוחרר עוד באותו ערב. בחקירתו מסר, כי ביצע את האמור על-מנת לפסול את

עצמו משירות צבאי. בעקבות האירוע, הובא בפני ועדה, אשר המליצה על פיטוריו משירות, בין היתר, נוכח מעשיו מושא כתב האישום. חרף מצב האישי המורכב והזמן שחלף מאז שחרורו של הנאשם, גזר בית-הדין 25 ימי מאסר לריצוי בדרך של עבודה צבאית ומאסר מותנה.

פרשת כפר קאסם: עקב קבלת מידע מודיעיני רב, המחשיד חיילים ברכישת המלצות רפואיות לימי מנוחה במרפאה האזרחית "ש.ר.ד" בכפר קאסם, נשלחו למרפאה שוטרים סמויים, אשר התחזו לחיילים, המבקשים לרכוש המלצות לימי מנוחה עבור עצמם ועבור חיילים אחרים, אשר כלל לא היו נוכחים במרפאה, ורופאי המרפאה אכן נענו לבקשותיהם והעבירו לידיהם המלצות לימי מנוחה, בתמורה לתשלום כספי, אשר ניתן, כביכול, עבור הטיפול הרפואי. עקב כך, נפתחו תיקי חקירה כנגד 78 חיילים המשתייכים לפיקוד מרכז, פיקוד העורף, מטכ"ל וחיל האוויר (וכנגד חיילים נוספים המשתייכים לפיקודים אחרים) בחשד, כי רכשו המלצות לימי מנוחה במרפאה. רוב החיילים הועמדו לדין משמעת, בהוראת הפרקליטות, בגין עבירה במסמכים צבאיים והעדר מן השירות שלא ברשות, וחלקם בגין עבירה של העדר מן השירות שלא ברשות בלבד, עקב אי הבאת ההמלצות הרפואיות לאישור רופא צבאי, כנדרש בפקודות הצבא.

פרקליטות דרום/ זרוע היבשה

תיק מזי/80/09 התובע הצבאי נ' א.ק.: הנאשם הפעיל "מעבדת זיוף אישורי מחלה" בביתו ומכר אישורים על ימי מחלה וטפסים רפואיים שונים לחיילים רבים. הנאשם גנב דפים מיוחדים ממרפאת "ביקורופא", טפסי רפואה צבאיים וחומות של אותן מרפאות והשתמש בחומות ומחשבו הביתי על מנת לערוך מסמכים שנחזו ככאלה המעניקים ימי מחלה לחיילים רבים שפנו אליו. בין היתר פעל הנאשם באמצעות חיילים אחרים ששימשו כ"מתווכים", וקנו את הטפסים תמורת תשלום. החיילים שרכשו את טפסי המחלה במאות הזדמנויות, קיבלו ימי מחלה, בין היתר במהלך מבצע "עופרת יצוקה". בסופו של יום הורשע הנאשם במסגרת הסדר טיעון בעבירות של זיוף, גניבה והתנהגות שאינה הולמת ונדון ל-8 חודשי מאסר בפועל, תקופת מאסר-על-תנאי, קנס בסך 3,500 ש"ח והורדה לדרגת טוראי.

ט. החלת הוראות מהדין הכללי במסגרת הליכים צבאיים

פרקליטות דרום וזרוע היבשה

תיק דר/בש/7/09 סמ"ר (מיל') ר.י. נ' התוצ"ב: המבקש נעצר בעבר בגין חשד לשימוש בסמים, לאור ממצא חיובי בערכת שדה לסם אופיאטי. מעצרו הוארך על-ידי בית-דין צבאי, אך כעבור מספר ימים הודיעה התביעה על אי-עמידתה על המשך המעצר, וכעבור זמן הודיעה

על סגירת התיק כנגדו ללא נקיטת צעדים כלשהם. כעבור מספר חודשים הגיש החייל לבית-הדין הצבאי בקשת פיצויים בגין מעצרו ובגין איזוקו עת הובל לבסיס הכליאה. בית-הדין נדרש לשאלה תקדימית: האם הוא כלל מוסמך לדון בתביעה לפיצוי בגין מעצר של חייל שנעצר 'מעצר ימים' והוחלט לבסוף לשחררו ולא להגיש נגדו כתב-אישום? בית-הדין קיבל את עמדת התביעה וקבע, כי הינו חסר סמכות לדון בבקשה, בקובעו כי קיים הסדר שלילי בעניין זה בחוק השיפוט הצבאי. ערעור על החלטה זאת תלוי ועומד כעת בפני בית-הדין הצבאי לערעורים.

י. נהיגה בשכרות

פרקליטות תעבורה

צפ/170/09 התוצ"ב נ' רב"ט א.ז. + ע"מ/37/09: רב"ט ז' הורשע בבית"ד הצבאי המחוזי על פי הודאתו בכתב אישום שייחס לו עבירות של אי קיום הוראות מחייבות, שימוש ברכוש צבאי שלא למטרות הצבא, נהיגה בשכרות, נהיגה בקלות ראש והתנהגות מבישה. החייל הואשם כי שתה משקה משכר בבסיס, נטל ללא אישור ורשות רכב צבאי מסוג פורד "סמי" שמפתחותיו היו ברשותו מתוקף תפקידו, ויצא יחד עם ארבעה חיילים נוספים לבילוי מחוץ ליחידה. במהלך הבילוי הוסיף הנאשם וצרך אלכוהול, ובדרכו חזרה נהג בפראות באופן מכוון, עד להתרחשות תאונה, אשר כתוצאה ממנה נגרם נזק לרכב והנוסעים נפצעו באורח קל. ביוזמת הנאשם מסרו המעורבים האחרים כמו גם הנאשם, גרסה שקרית אודות סיבת יציאתם מהבסיס ואופן התרחשות התאונה. ביה"ד אימץ הסדר טיעון בו נקשרו הצדדים וגזר על הנאשם חמישה חודשי מאסר לריצוי בפועל, לצד 23 חודשי פסילת רישיונות והורדה לדרגת טור'. יצוין, כי משפטו של הנאשם התנהל בעודו עצור, זאת גם על פי הוראת ביה"ד הצבאי לערעורים, אשר קיבל את עמדת התביעה וקבע כי במקרה זה מתקיימות עילת המעצר של מסוכנות, עילת המעצר הצבאית הייחודית, ואף חשש לשיבוש מהלכי משפט.

הסנגוריה הצבאית

1. כללי

הסנגוריה הצבאית מעניקה ייצוג משפטי לחיילי צה"ל העומדים לדין פלילי במסגרת הצבאית, המעוניינים בשירותיה. הייצוג ניתן כבר משלב החקירה והוא משתרע אף להליכים הנגררים אחרי סיום ההליך המשפטי גופו.

בתוך כך, מעניקה הסנגוריה הצבאית ייצוג ויעוץ במהלך חקירת מצ"ח, ופעילות של ועדות חקירה וגופים חוקרים נוספים. לשם מתן יעוץ לנחקרים, מפעילה הסנגוריה הצבאית מענה טלפוני בכל שעות היממה, בכל ימות השבוע. הסנגורים הצבאיים מייצגים חיילים בפני הפרקליטות הצבאית בהליכי שימוע לקראת ההחלטה על העמדה לדין.

הסנגורים הצבאיים מייצגים חיילים בכל הערכאות של בתי הדין הצבאיים המחוזיים ובית הדין הצבאי לערעורים. שיעור הייצוג בבתי הדין הצבאיים המחוזיים עומד כעת על כתשעים אחוזים. הסנגוריה הצבאית מעמידה שירות יעוץ משפטי לחיילים העומדים לדין בבית הדין הצבאי לתעבורה. במידת הצורך, על פי שיקול דעת הסנגור הצבאי המטפל, מוענק לחייל שפנה לסנגוריה הצבאית בעניין תעבורה ייצוג בפני הפרקליטות הצבאית ובפני בית הדין הצבאי לתעבורה.

הסנגוריה הצבאית מעניקה ייצוג משפטי בבית המשפט העליון בעתירות ובקשות המוגשים על ידה ובמקרים בהם נדרשים חיילי צה"ל להשיב לעתירות שהוגשו במטרה להביא לחקירתם הפלילית.

הסנגוריה הצבאית מייצגת חיילים המובאים לוועדות השונות בעקבות הרשעה בפני בית דין צבאי – ועדה להתרת התחייבויות, ועדה להקלה בעונש, ועדה להעברה לכלא אזרחי, ועדת שכר ועוד.

הסנגוריה הצבאית מושיטה סיוע לחיילים העומדים בפני הליכים משמעתיים במקרים המתאימים (קרי, מקרים שבהם להליך יש השלכה על המשך שירותם בשירות קבע, כדוגמת דין משמעתי בגין עבירות של הטרדה מינית).

לצד כל אלה, נוטלת הסנגוריה הצבאית חלק פעיל בעבודות מטה הנערכות בפרקליטות הצבאית, במסגרתן נשקלים תיקוני חקיקה ופקודות בסוגיות הנוגעות לזכויות החיילים במשפט. הסנגוריה הצבאית אף יוזמת תיקוני חקיקה ופקודות בנושאים אלה. הסנגוריה הצבאית עומדת בקשרי עבודה הדוקים עם הסנגוריה הציבורית ועם לשכת עורכי הדין.

הסנגוריה הצבאית פועלת להסברה רחבה בקרב חיילי צה"ל אודות זכויותיהם של חיילים במשפט ובחקירה והשירותים הניתנים על ידי הסנגוריה הצבאית.

2. ייצוג בבית המשפט העליון

השנה נדונו בית המשפט העליון עתירה אחת ובקשה אחת לרשות ערעור שהוגשו על ידי הסנגוריה הצבאית. כמו כן, ייצגה הסנגוריה מספר קצינים נגדם הוגשו עתירות לבג"ץ.

בבג"צ 696/08 מ.א. נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח' נדונה עתירת הסנגוריה לבטל כתב אישום שהוגש נגד חייל שהואשם באי-שמירתו של רכוש צבאי שהוא נשק. הסנגוריה הצבאית טענה, כי האשמתו האמורה של החייל, הגוררת אחריה רישום פלילי, אינה מידתית ואינה סיבירה, שהיא חורגת מהנחיות התביעה הצבאית לטיפול בסוגיות אלו ומביאה לאפליה בין חיילי צה"ל ליתר אזרחי המדינה אשר ברגיל, מסיימים הליך פלילי בנושא דומה ללא הרשעה בפלילים. לאחר הדיון בעתירה, זו נמחקה, כדי שטענות אלה ידונו בבית הדין קמא.

בבר"ע 8673/08 סגן ד. נ' התובע הצבאי הראשי הועלתה על ידי הסנגוריה הצבאית דרישה לקבוע, כי הוראות חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי) מחייבות את גורמי המשטרה הצבאית החוקרת, בעת שהיא עורכת חיפושים חיצוניים מסוג של נטילת דגימות שתן מחיילים, וכי משמעות הדבר היא כי שימוע לפני הוצאת צו המחייב חייל למסור דגימת שתן חייב להתקיים בפני קצין משטרה צבאית ולא בפני חוקר זוטור. בית המשפט העליון פסק בבקשה ומצא, כי אין היא מעלה קושיה המצדיקה דיון בפני בית המשפט העליון.

בבג"צ 7195/08 אשרף אבו רחמה ואח' נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח' נדונה עתירתם של ארגוני זכויות האדם כנגד החלטת הפצ"ר להעמיד לדין מפקד גדוד שריון וחייל באותו הגדוד בגין מעורבותם בירי כדור גומי לעבר רגלו של פלסטיני, בעבירה אשר אינה נושאת רישום פלילי. הסנגוריה הצבאית ייצגה את שני המשיבים באותה עת. העתירה נתקבלה, באופן שהפצ"ר נצטווה לשנות את סעיף החוק בו יואשמו המשיבים לעבירה שההרשעה בה נרשמת במרשם הפלילי. יצוין, כי הדיונים בתיק גופו, המתקיימים בבית הדין הצבאי המיוחד, נמצאים כעת בעיצומם.

בבג"צ 5282/09 יש דין – מתנדבים למען זכויות האדם נגד שר הביטחון ואחרים נדונה עתירת ארגוני זכויות האדם להשעות באורח מיידי את מפקד חטיבת "כפיר" ואת מפקד גדוד "שמשון" ולפתוח נגדם בחקירה פלילית בגין התבטאותם במשפטו של פקדם מן העבר, סגן מלול. לטענת

העותרים, השתמע מעדויות שני הקצינים כאילו הם מעודדים שימוש באלימות כלפי אזרחים בשטחי איו"ש בעת תחקורם של האחרונים על ידי חיילי צה"ל. בעקבות דיון בבית המשפט העליון, הוקפאה העתירה למשך שלושה חודשים, בשלב זה.

בבג"ץ 6001/09 אליעזר סמילג נ' הרמטכ"ל: העותרים, הוריו של קובי סמילג ז"ל, לוחם שריון שנפל במלחמת לבנון השנייה, עתרו לחייב את הרמטכ"ל לנקוט צעדים פיקודיים משמעותיים כנגד סגן מפקד הגדוד בו שירת בנם, בטענה, כי הלה לא פעל בשקידה ראויה כדי לחלץ את בנם מטנק שנפגע מירי חיזבאללה. הדיון בעתירה הושהה, בעקבות החלטת הרמטכ"ל לבדוק את נסיבות האירוע פעם נוספת.

3. הופעת הסנגוריה הצבאית כ"ידיד בית הדין"

השנה הופיעו נציגי הסנגוריה הצבאית וטענו בפני בית הדין הצבאי לערעורים במעמד "ידיד בית הדין", מבלי שהיו צד פורמאלי להליך שהתנהל בפניו.

ב-ע/111/07 נדונו בהרחבה שתי סוגיות עקרוניות הנוגעות לתיקים של משתמטים משירות צבאי. האחת, היא סוגיה של הרשעה מכוח צו פוקד כללי, מקום לא הגיע הדבר לידיעתו של נאשם. השנייה, היא נפקותה של הימנעות רשויות הצבא מהתאמת פרופיל תוך 30 ימים מיום מעצרו של המשתמט בגין היעדרותו מן השירות. פסק הדין בערעור צפוי להינתן בראשית השנה הנוכחית.

ב-עלב"ש 13/08 נדונה סוגיה של חוקיות הגבלת זכותו של נאשם שזוכה בדין להגיש בקשה לפיצויו בגין הזיכוי, בשישים ימים שחלפו מאז ההודעה על פסק הדין המזכה. הסנגוריה הצבאית טענה, כי הוראת חוק השיפוט הצבאי הקובעת תקופה שונה ממקבילתה בחוק העונשין, יוצרת אפליה פסולה בין חיילים לאזרחים. נטען, כי מצב דברים זה סותר את הוראות חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו ואת רוחו של חוק זה, ומשכך, דינה של הוראה זו להתבטל כליל או, לכל הפחות, להתפרש באופן הפותח שערים בפני חיילים המאחרים בהגשת הבקשה לפיצויו בגין הזיכוי. פסק הדין בערעור טרם ניתן.

4. השתתפות הסנגוריה הצבאית בעבודות מטה לתיקוני חקיקה ופקודות ולגיבוש מדיניות התביעה

השנה, כמדי שנה, הסנגוריה הצבאית נטלה חלק פעיל בעבודות המטה השונות שנערכו בפרקליטות הצבאית בנושאים הנוגעים לזכויות החיילים במשפט ובחקירה, ואף יזמה שינויים בהוראות ובהנחיות התביעה הצבאית. בין היתר, עסקה הסנגוריה הצבאית בנושאים הבאים:

- א. **סודיותם של מסמכי ת"ש**: בפנייה אל הפצ"ר הציגה הסנגוריה דרישה, כי יכירו בחיסיון החל על המסמכים הנאספים במסגרת עבודה של מערך הת"ש הצה"לי באופן שייאסר על העברתו האוטומטית לידי גורמי התביעה בעת שנשקלת העמדתו של חייל לדין. בדיון שנערך בנושא בפני הפצ"ר, נדחתה עמדת הסנגוריה, אך הפצ"ר הדגיש, כי ככלל, התביעה הצבאית תעשה שימוש מושכל בחומר הנמסר במסגרת טיפול ת"ש לו זוכה החייל במהלך שירותו.
- ב. **קיצור תקופת המעצר הראשוני ל- 24 שעות**: כיום, מאפשר החש"פ לעצור חייל בחשד לביצוע עבירה ל- 48 שעות בטרם יובא בפני שופט, וזאת, שעה שלגבי אזרחים, מוגבלת תקופת המעצר הראשוני ל- 24 שעות. הסנגוריה הצבאית פנתה אל הפצ"ר בדרישה לתקן את החוק תוך השוואת מצבם של החיילים לזה של האזרחים בכל הנוגע לסמכות המשטרה הצבאית לעצורם בלא צו שופט.
- ג. **תיעוד חזותי של חקירות מצ"ח**: הסנגוריה הצבאית פנתה אל הפצ"ר בדרישה, כי חוק סדר הדין הפלילי (חקירות חשודים), התשס"ב – 2002 המחייב תיעוד חזותי של חקירות מצ"ח, ככל שאלה נוגעות לעבירות פשע חמור, יוחל על חקירות מצ"ח. הנושא מצוי בבחינת גורמי מצ"ח בכל הנוגע לעלות הדבר.
- ד. **שינוי נוהל חקירת תלונות כנגד שוטרים צבאיים**: הסנגוריה הצבאית דרשה, כי נוהל זה ישונה מן היסוד, בפן הארגוני ובפן המהותי, תוך השוואת המצב לדרך בה נחקרות תלונות כלפי שוטרי משטרת ישראל ע"י מחלקה לחקירות שוטרים. הדרישה היא להפרדה ארגונית של הגוף שיעסוק בחקירת השוטרים הצבאיים מהמשטרה הצבאית וביטול כפיפותה לקמצ"ר. כן נדרש, כי תלונות כלפי שוטרים צבאיים המועלות בשלב החקירה על ידי חשודים תתבררנה טרם פתיחת הליכים כלפי

הנחקרים – המתלוננים. הנושא מצוי בשלבי גיבוש אחרונים לקראת הכרעה ברוח פניית הסנגוריה הצבאית.

ה. **פרסום שמות נאשמים שהורשעו בעבירות שאינן נרשמות במרשם הפלילי**: הסנגוריה הצבאית פנתה אל נשיא יבד"ץ בדרישה, כי בפסקי הדין הכוללים הרשעה בעבירות שאינן נושאות ר"פ (סעיפים 133, 130, 129 לחש"ץ וכיו"ב), יימחקו פרטי הנאשמים טרם העברת פסקי הדין לפרסום במאגרי המידע המשפטיים, כגון תקדין, נבו, פדאו"ר וכיו"ב. הטעם מאחורי הפניה – הרצון לשמור על הרציונל העומד ביסודה של המרת האישומים לכאלה שאינם נושאים רישום פלילי, והיא חיסוים מעין הציבור ושימורם במאגר המידע הצבאי בלבד. התביעה הצבאית הראשית התנגדה לפניה זו. הנושא ממתין להכרעת נשיא יבד"ץ.

ו. **הוראת הפיקוד העליון בנושא המעצר הפתוח**: בהתייחסנו לנוסח המוצע לתיקון ההוראה, הדגשנו את הצורך לשמר את זכויות החייל הנמצא במעצר כאמור.

ז. **דרישה לשימור עצמאות שיקול הדעת של הפרקליטים המרחביים בהנחיות התצ"ר**: בפנייתה אל הפצ"ר, הפנתה הסנגוריה הצבאית את לבו לכך שהנחיות התצ"ר מחייבות פרקליטים מרחביים לקבל את אישור התצ"ר בהחלטות בשורה של נושאים, תוך הצרת מתחם שיקול הדעת הניתן להם על פי דין.

5. פעילות ההסברה בקרב חיילי צה"ל ומפקדיו

הסנגוריה הצבאית הרחיבה בשנה זו את מעגל היחידות והגופים במסגרתם הועברו הרצאות אודות זכויות החיילים בחקירה ובמשפט. הסנגוריה רואה חשיבות רבה בהפצת מידע אודות ההגנה המשפטית לה זכאים החיילים ואינה חוסכת במאמציה לשם כך. כיום, הרצאות בנושאים אלה מועברות דרך קבע בקורס הקצינים – מגמת יחידות שדה, בקורס קציני לוגיסטיקה, בכלל ההשלמות החיליות של חיל השלישות, במכללה לפיקוד ומטה, ובגופי הדרכה וביחידות נוספות.

6. תיק בעניינו של תא"ל משה תמיר

תא"ל משה (צ'יקו) תמיר הועמד לדין בגין אירוע במסגרתו הרשה לבנו לנהוג בטרקטורון צבאי. תא"ל תמיר הואשם אף בכך שלאחר שהטרקטורון בו נהג בנו של תא"ל תמיר היה מעורב בתאונת דרכים, ניסה להסתיר את קרות התאונה ואת העובדה, כי בנו נהג כאמור.

בעיצומו של משפט ההוכחות במסגרתו יוצג תא"ל תמיר על ידי הסנגוריה הצבאית, גובש הסדר-טיעון במסגרתו מכתב האישום נמחקה האשמה של שיבוש מהלכי משפט, ותא"ל תמיר הודה ביתר פרטי האישום שכללו שימוש ברכוש הצבא שלא למטרותיו, נהיגה ברכב ללא רשות בעליו, עבירה במסמכים צבאיים והתנהגות שאינה הולמת. תא"ל תמיר נדון לעונש מאסר מותנה, שלוש שנות פסילת רישיון נהיגה והורדה בדרגה אחת, לדרגת אלוף-משנה. על רכיב ענישה אחרון זה ערער תא"ל תמיר באמצעות באי כוחו, וביניהם הסנגור הצבאי הראשי, לבית הדין הצבאי לערעורים.

בית הדין הצבאי לערעורים, בהרכב שופטים מורחב, נתן משקל לחומרת המעשים, תוך שהוא מסייג את חומרתם בכך שתא"ל תמיר דיווח אודות כל פרטי התאונה למפקד המשטרה הצבאית בפיקוד הדרום. מנגד, שקל בית הדין הצבאי לערעורים את תרומתו רבת השנים של תא"ל תמיר לביטחון המדינה, במגוון תפקידי לחימה ופיקוד קדמי. בית הדין הצבאי לערעורים אף ייחס משקל לשגגה שיצאה תחת ידי הערכאה דלמטה כאשר זו ביססה החלטה גם על עובדות לראיות שלא מצאו ביטוי במסגרת העובדות המוסכמות של הסדר הטיעון. בסיכומו של דבר, ביטל בית הדין הצבאי לערעורים את עונש ההורדה בדרגה, ולצד זאת, המליץ בפני הרמטכ"ל שלא לקדם את תא"ל תמיר בדרגה בשנתיים הקרובות ולמנוע ממנו שירות בתפקידי פיקוד בתקופה האמורה.

מחלקת הייעוץ והחקיקה

1. כללי

מחלקת הייעוץ והחקיקה (להלן: "יעח"ק") עוסקת במתן ייעוץ משפטי לכלל גופי הצבא ולגורמי הפרקליטות הצבאית במגוון תחומים משפטיים ובכלל זה - המשפט החוקתי והמנהלי, דיני חוזים, דיני מכרזים, דיני עבודה, דיני התכנון והבנייה, משפט ורפואה, משפט וטכנולוגיה וכיו"ב.

מחלקת יעח"ק מרכזת את הטיפול בתשובות להליכים בפני בית המשפט עליון בשבתו כבית הדין הגבוה לצדק וערכאות משפטיות נוספות בנושאים הללו ומסייעת לפרקליטות המדינה בייצוג עמדת הצבא.

ראש מחלקת הייעוץ והחקיקה (להלן: רמ"ח יעח"ק) וקציני המחלקה משתתפים באופן שוטף בדיונים הנערכים בגופי הצבא, נוטלים חלק בעבודות המטה המתנהלות בגופי צה"ל השונים ומסייעים, על דרך הייעוץ המשפטי, הן בגיבוש מדיניות והן בגיבוש הנהלים ליישומה. קציני יעח"ק מכהנים כיועצים משפטיים קבועים לגופי צה"ל ולחלקם אף משרדים במפקדות הגופים הנועצים והם משולבים במטה הבכיר של גופים אלה.

בתחום הייעוץ מעורבת יעח"ק במספר רבדים:

א. הכנת חוות דעת משפטיות במגוון נושאים, המשלבים בין המשפט הצבאי לבין תחומי המשפט הציבורי, האזרחי והמסחרי. כמו כן, שותפה המחלקה לעבודות מטה בצה"ל, המחייבות ליווי משפטי, באגפי ובגופי צה"ל השונים.

ב. סיוע בהכנת תשובות לעתירות בבג"ץ ולתביעות אזרחיות כנגד צה"ל ומערכת הביטחון, המטופלות על ידי פרקליטות המדינה ופרקליטות המחוז (למעט עתירות לבג"ץ ותביעות שעניינן בנושאים הקשורים לשטחים המוחזקים ולנושאים שבטיפול התובעת הצבאית הראשית).

ג. סיוע בהכנת חוזים וייעוץ משפטי בדיני מכרזים, בשיתוף משרד הביטחון.

בתחום החקיקה תפקידה של יעח"ק לטפל בחקיקה הראשית, בחקיקה המשנית ובפקודות הצבא. מעורבות יעח"ק בחקיקה המונחת על שולחן הכנסת מתבטאת, בין היתר, במתן התייחסות משפטית לתזכירי חוק שמופצים ע"י משרדי הממשלה השונים ולהצעות חוק פרטיות, ייזום וניסוח תיקוני חקיקה תוך השתלבות בשלבי החקיקה השונים בממשלה

ובכנסת וכן ייצוג עמדת הצבא בוועדות שרים לחקיקה, בוועדות הכנסת ובפני כלל הפורומים הנוגעים בדבר. כמו כן, אחראית מחלקת יעוץ ליווי משפטי של הליכי הוצאת פקודות הצבא.

2. הייעוץ המשפטי לתחום כח האדם והפרט

הייעוץ משפטי לתחום כח האדם

הייעוץ המשפטי לתחום כח האדם, כולל את הייעוץ המשפטי לתחומי הסגל, החובה והמילואים ולתחום האזרחים עובדי צה"ל. כמו כן, ניתן ייעוץ שוטף למכללות הצבאיות, למפקדת קצין החינוך הראשי, ולגורמים נוספים באכ"א.

הייעוץ משפטי למחלקת הסגל

הייעוץ המשפטי למחלקת הסגל עוסק בשאלות הנובעות ממעמד המשפטי הייחודי של משרתי הקבע, המוסדר, ככלל, בפקודות הצבא.

הייעוץ המשפטי כולל עיסוק בנדבכים השונים של שירות הקבע: ייעוץ משפטי שוטף בכל תחומי העיסוק של מחלקת הסגל; ליווי משפטי לדיוני הוועדות השונות; ייצוג צה"ל בערכאות משפטיות שונות וכתובת תגובות לעתירות בשיתוף המחלקה לסכסוכי עבודה במשרד המשפטים; כתיבת התייחסויות משפטיות לקבילות ועוד.

בשנת 2009 עסק הייעוץ המשפטי למחלקת הסגל, בין היתר, בכתיבת הנוהל החדש לשחרור משרתי הקבע ובהחלתו על כלל צה"ל. במסגרת זו, נדרש הייעוץ המשפטי לסוגיות מועדי תחולה ודור מעבר וכן להשלכות החלתו של הנוהל על אוכלוסיות מיוחדות כגון, נשים הרות, משרתי קבע המדורגים בשליש העליון ועוד. כחלק מהטמעת נוהל השחרור החדש על כלל צה"ל, ניתן ליווי משפטי לכנסי ההסברה השונים שנערכו בכלל גופי צה"ל וניתן ייעוץ משפטי שוטף לכלל גורמי משאבי האנוש. בנוסף, הייעוץ המשפטי למח"ס ליווה במהלך השנה מספר עתירות אשר הוגשו לבג"ץ והנוגעות ברובן לשחרורם של משרתי קבע. אגב עתירות אלה, התעוררו סוגיות עקרוניות אליהן נדרש הייעוץ המשפטי למחלקת הסגל ובהן, הליכי שחרורן של נשים הרות וכלי ההערכה עליהם נסמכים הליכי השחרור.

הייעוץ המשפטי למרכז תעסוקת עובדי צה"ל

היועצת המשפטית למרכז תע"ץ עוסקת בנקודת המפגש שבין דיני העבודה - הן במישור הקיבוצי והן במישור הפרטי, לבין המשפט המנהלי והמשפט הצבאי, המסדירים יחד את העסקתם של עובדי צה"ל. במסגרת עבודתה, נדרשת היועצת המשפטית לשאלות שונות ומגוונות

בנוגע לזכויותיהם, חובותיהם, ותנאי העסקתם ופרישתם של עובדי צה"ל.

במהלך שנת 2009 עסקה היועצת המשפטית בהתאמות תקנון קרן הפנסיה והטמעתן במערכת; עדכון חוזים אישיים; בחינת סוגיות של סיום העסקת עובדים במסגרת הסכמי פרישה ספציפיים; פרישה מחמת נכות ועוד. כמו כן, כלל הייעוץ המשפטי השתתפות בדיונים, כתיבת חוות דעת, וסיוע בכתיבת תגובות לתביעות המתנהלות בבית הדין לעבודה, בשיתוף הפרקליטות האזרחית.

הייעוץ המשפטי לחטיבת תומכ"א

הייעוץ המשפטי בתחום החובה והמילואים עוסק במתן ייעוץ משפטי שוטף לגורמי אכ"א, ובפרט לחטיבת תומכ"א וליחידת מיטב, בנושאים הקשורים לשירות החובה ולשירות המילואים. הייעוץ המשפטי בא לידי ביטוי בטיפול בעתירות לבג"ץ בשיתוף מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה; במתן מענה לפניית וקבילות; בסיוע לגיבוש התייחסות לדו"חות מבקר המדינה; בסיוע לגיבוש התייחסות להצעות חוק בתחום שירות החובה והמילואים; בליווי הטיפול בסרבני מצפון לרבות השתתפות בוועדת מצפון ומענה להשגות על החלטותיה ועוד. בשנת 2009 ליווה הייעוץ המשפטי לחטיבת תומכ"א את עבודת המטה בנושא שירות בנות דתיות בצה"ל ותהליך קבלת הפטור משירות מטעמי דת. הייעוץ המשפטי גיבש חוות דעת עקרונית בעניין, אשר הועברה לבחינת משרד המשפטים. כמו כן, עסק הייעוץ המשפטי בהשלכות השונות של חוק שירות המילואים, התשנ"ח-2008.

הייעוץ המשפטי למחלקת פרט

הייעוץ המשפטי לתחום הפרט כולל עיסוק בקשת רחבה של נושאים בתחומי השכר, תנאי השירות של משרתי הקבע וחיילי החובה, המשטר והמשמעת ותשלומי גמלאות.

בתחום השכר והגמלאות טופלו 24 תיקי גמלאות אשר התנהלו בפני ועדת הערר לפי חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה - 1985, אשר עסקו, בין השאר, בנושאים הבאים: מועד התחולה של חוק תשלום קצבאות לחיילי מילואים, התשס"ב - 2002; תביעות לקבלת גמלה שהוגשו בחריגה מן המועד; סיבת פיטורין מן השירות; מניית דירוג שכר לצרכי גמלה; משמעות דרגת ייצוג לעניין תשלום גמלה; סוגיות הקשורות לידועים בציבור וזכויות קנייניות לבני או בנות זוג של זכאים לגמלה ועוד.

הייעוץ המשפטי לקח חלק בעבודת המטה שעניינה מעבר משרתי הקבע לפנסיה צוברת, ליווה את הליך בחירת קרן פנסיה למשרתי הקבע (קרן

ברירת מחדל), וייעץ לחברת "אופקים" (שמטרתה גיבוש המלצה לשר הביטחון בעניין בחירת קרן הפנסיה כאמור). כן, גובשו חוות דעת העוסקות באפשרות לערוך שינויים במודל שירות הקבע, בעצם והיקף הזכאות לקצבאות על פי חוק שירות הקבע (גמלאות) וחוק תשלום קצבאות לחיילי מילואים, בסוגיות הנוגעות להיוון קצבאות, ועוד. בנוסף, לוותה עבודת המטה לבחינת האפשרות של צה"ל להגיע לפשרה בהליכים משפטיים מסוימים ולוותה ההיערכות לקראת יישום דו"ח וועדה ציבורית שעתיד להתפרסם בנושא חלוקת זכויות לגמלה בין בני זוג.

הייעוץ בתחום תנאי השירות, המשטר והמשמעת עסק, בין היתר, בנושאים הבאים: הקצאת דלק למשרתי הקבע; הסדרי ליסינג וחניה; היתרי עבודה פרטית; חופשות; הריון והורות; שכר דירה והלנות; תחבורה ציבורית; דיור צבאי; נופש לזכאים; מעטפת תנאי השירות הניתנת במסגרת המיזם "עולים לנגב"; תשלומי משפחה ועוד. כמו כן, ניתן ייעוץ בנושאים הנוגעים לטוהר המידות בצבא ובהקשר זה טופלו עשרות הליכים שהוגשו כנגד צה"ל וניתן ליווי לעבודת המטה להסדרת מערך התרומות בצבא.

בתחום החקיקה טופלו, בין היתר, הצעות לתיקון חוק שירות הקבע (גמלאות) בתחום הפנסיה הצוברת, קביעת מבחן הכנסה להורים שכולים, תיקון לחוק חיילים משוחררים ועוד. בנוסף, ניתן ייעוץ משפטי לקצין המילואים הראשי בסוגיות הנוגעות לזכויות המשרתים במילואים, לרבות כללי זכאות לתגמולים והטבות.

הייעוץ המשפטי למופ"ת (המחלקה לשירותי הפרט הפרישה והתשלומים)

בשנת 2009 ליוו היועצים המשפטיים את מנהל התשלומים במופ"ת בהליכי הפסקת תשלומים וגביית חובות של משרתי קבע וגמלאים, עיקולים המוטלים על כספים להם זכאים משרתי קבע, הליכי הוצאה לפועל, גמולי השתלמות ועוד. כמו כן, החלה עבודת מטה לצורך הסדרת הניכויים השונים משכר משרתי הקבע והגמלאים, תוך שימת דגש על חוקיות הניכוי ושמירה על מינימום לקיום מכוח חוק הגנת השכר.

הייעוץ המשפטי לקח חלק מרכזי בהליכי בחינת זכאותם של משרתי קבע להמשך הטבות שכר בגין לימודי ההסכמה לרבנות וניתן ייעוץ במסגרת הליכי השימוע של המעורבים בפרשה ובניסוח חוות דעת עקרוניות בתחום. כמו כן, ניתן ייעוץ שוטף לגורמי מנהל הפרישה שבמופ"ת לרבות: ייצוג בפני הוועדה למתן היתרים הפועלת בביהמ"ש המחוזי בירושלים לפי חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), בהליכים שהתנהלו בפניה לגבי בקשות לקיצור תקופת צינון;

עדכון פקודות וליווי ביקורת מבקר המדינה בנושא "היבטים בהעסקת קצינים פורשי צה"ל על ידי התעשיות הביטחוניות".

הייעוץ המשפטי למנהל הנפגעים וקציני הערים

היועצת המשפטית למנהל הנפגעים וקציני הערים מעניקה ייעוץ שוטף בתחום הכולל השתתפות בתרגילים השונים שהתקיימו בשנה החולפת, וייעוץ הנוגע להיערכות מערך הנפגעים לחירום.

היועצת המשפטית טיפלה בשבע תביעות נזיקין, ובעתירות לבג"ץ וכן עסקה בסוגיות עקרוניות שונות לרבות: הנצחת חללי צה"ל, העלאת חיילים בדרגה לאחר מותם, סיוע לעמותות הנצחה חילויות ופתיחת קברים. כמו כן, לוו עבודות מטה העוסקות בהסדרת כללי הנתיחה שלאחר המוות, עדכון הכללים לקליטת פדויי שבי, ושאלת אמצעי זיהוי ממשטרת ישראל לצורך זיהוי חללים; וקודמו יוזמות לתיקוני חקיקה, כגון: חוק בתי קברות צבאיים (לעניין קבורת חייל שנפטר בנסיבות שיש עימן קלון), חוק השיפוט הצבאי (לעניין זיהוי חלל אלמוני), וחקיקת חוק בעניין אמצעי זיהוי בצה"ל.

הייעוץ המשפטי לקבוצת חבר

היועץ המשפטי לקבוצת חבר נותן ייעוץ לחבר משרתי הקבע והגמלאים בע"מ (חברה פרטית), המאגדת בתוכה את כלל משרתי הקבע וגמלאי הקבע, אשר מטרתה לדאוג לרווחת עמיתיה באמצעות קידום פעילויות רווחה, תרבות ופנאי ולמועדון חבר צרכנות בע"מ (חברת בת של "חבר", אשר פועלת למימוש כוח הקניה של חבריה תוך ניצול יתרון הגודל, ובה חברות גם אוכלוסיות נוספות בעלות זיקה לצה"ל ולמערכת הביטחון).

בתחום הבנקאות והאשראי ליווה היועץ המשפטי את ההתקשרות ויציאתו לפועל של מיזם כרטיסי אשראי חוץ-בנקאיים, במסגרתו הונפקו לכלל החברים במועדון חבר צרכנות כרטיסי אשראי חדשים בתנאים מועדפים. כמהלך משלים, נדרש היועץ המשפטי להסדיר מחדש את היחסים המשפטיים עם כלל הארגונים המייצגים את האוכלוסיות המשתייכות למועדון חבר, ולטפל בסוגיות הכרוכות במהלך משמעותי זה.

במסגרת המהלכים בצה"ל לרכישת ביטוח בריאות משלים לאנשי הקבע, וההחלטה לפעול להגשמת התוכנית באמצעות "חבר", מתקיים שיתוף פעולה עם הייעוץ המשפטי לחר"פ ולמחלקת פרט בנושא זה, המשלב סוגיות חוזיות, רפואיות וסוגיות המיוחדות למשרתי הקבע והגמלאים. במחצית השנייה של שנת 2009 הושגו סיכומים עם חברות הביטוח, ונערכו דיונים עם הרשות להגבלים עסקיים לאישור ההתקשרות.

בתחום שוק ההון ליווה היועץ המשפטי באופן שוטף את ההתקשרויות בעניין קופות גמל ברירות מחדל ייעודיות לעמיתי "חבר" להפקדות במעמד שכיר ובמעמד עצמאי, ויישום הוראותיהן. כצעד משלים לשינויי החקיקה בתחום זה, לווה תיקון פקודות הצבא בנושא. במקביל, נבחנת האפשרות להקמת מערך ייעוץ פנסיוני ופיננסי ייחודי לעמיתי "חבר".

כמו כן, בשנה החולפת טופלו שתי תביעות ייצוגיות בתחום הביטוחים הקולקטיביים של "חבר" בתחומי החיים והתאונות האישיות, וניתנו חוות דעת בתחום הרגיש של זכאות מוטבים לביטוח חיים.

בתחום הצרכנות ליווה היועץ המשפטי מספר התקשרויות, אשר בראשן החלפת "תו המח"ץ" בכרטיס המגנטי "חבר זהב" לרכישת מזון בהנחות, מיום בתחום רכבי יד-שנייה, ייעוץ משכנתא ועוד. בנוסף, סייע היועץ המשפטי לחברות בקבוצה בהתקשרויות עם ספקים שונים, במסגרת הסדרי מתן הנחה במעמד החיוב והסדרי הנחה בכרטיס הנטען של עמיתי חבר - "חבר של קבע". במקביל נמשך ליוויים של מיזמים צרכניים בעלי משמעות ניכרת עבור העמיתים כגון מיזמי הנדל"ן ומיזמי הרכב יד ראשונה ואחרים.

הייעוץ המשפטי לחיל המשטרה הצבאית

בשנת 2009 הוקם מדור הייעוץ המשפטי לחיל המשטרה הצבאית. המדור אמון על מתן מענה לסוגיות משפטיות הנלוות לפעילות האכיפה המשטרתית בבסיסי צה"ל, למערך הכליאה הצבאי ולגדודי המעבריים האמונים על מחסומים צבאיים באיו"ש.

במהלך השנה פעלה היועצת המשפטית לתיקוף ההוראות המקצועיות של החיל אל מול הדין הקיים. כמו כן, הובילה היועצת המשפטית עבודות מטה בנושא ביקורי כלואים; שיפור תנאי הכליאה בבסיסי הכליאה וחדרי המשמר; והסדרת אכיפת דוחות תנועה בקרב חיילי צה"ל.

3. הייעוץ המשפטי לתחומי החקיקה, התקשורת והמשאבים

הטיפול בחקיקה

מדור חקיקה, בענף חקיקה, תקשורת ומשאבים, הינו הגוף האחראי לריכוז הטיפול בחקיקה מטעם מחלקת יעח"ק והפרקליטות הצבאית.

המדור, בשיתוף קציני הייעוץ במחלקה ובגופי מפצ"ר השונים עוסק בייזום וגיבוש הצעות חוק וחקיקת משנה בתחומים הנוגעים לצבא, בריכוז הטיפול בהצעות חוק ממשלתיות ופרטיות המשפיעות באופן

ישיר או עקיף על צה"ל ובייזום פקודות ותיקון. קציני המדור משתתפים בעבודות מטה ובדיונים עם גורמי הצבא ומשרדי הממשלה ומייצגים את צה"ל בוועדת השרים לענייני חקיקה ובוועדות הכנסת. בין הצעות החוק הרבות בהן טיפל המדור בשנה החולפת ניתן לציין הצעות חוק הנוגעות להטבות לחיילים משוחררים, איכות הסביבה, סדר הדין הפלילי ודיני העונשין.

בשנת 2009, הוטל על המדור לרכז עבודת מטה בשיתוף כלל גורמי מפצ"ר, לעדכון ההוראות הפנימיות של הפרקליטות הצבאית. להלן יפורטו עניינים עיקריים בהם עסק המדור בשנה החולפת:

תיקוני חקיקה שפורסמו -

- 1) חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 60) (שיפוט על ידי דן יחיד בעבירות מסוימות).
- 2) חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 59) (העברת תלונה מדיון משמעתי לבית דין צבאי).

טיפול ביוזמות חקיקה של צה"ל, שטרם פורסמו -

- 1) חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' _) (ביטול כתב אישום בידו פרקליט צבאי).
- 2) חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' _) (סיוג השלכות ההרשעה), התשס"ד - 2004 - תיקון חקיקה שמטרתו קביעת מדרג באשר להשלכות הרשעה בבית דין צבאי. עבודת המטה הושלמה ותזכיר החוק צפוי להיות מופץ בקרוב.
- 3) תזכיר חוק השיפוט הצבאי (ועדת שחרורים צבאית וועדת שחרורים מיוחדת) – התאמת החש"ץ לחוק שחרור על תנאי ממאסר.
- 4) תזכיר חוק שירות הקבע בצה"ל (ועדות ערר בענייני שכר, תנאי שירות וסיום שירות), התשס"ח - 2008 - קביעת ערכאה מתאימה לדיון בתנאי השירות והשכר של משרתי הקבע בצה"ל.
- 5) עריכת תיקון עקיף לחוק השיפוט הצבאי (סמכויות אכיפה- הצגה, חיפוש, כניסה ותפיסה) - התאמת החוק הצבאי לחקיקה האזרחית והסדרת תחום החיפוש על גופו של אדם, חיפוש במקום, לרבות חיפוש ברכב, וכן תחום החיפוש במחשב.
- 6) תזכיר חוק השיפוט הצבאי (חקירה לזיהוי חלל אלמוני) - הוספת פרוצדורה למינוי שופט חוקר לעניין זיהוי גוויה שייתכן שהיא גופת חייל והענקת סמכויות בהתאם. מטופל יחד עם יועמ"ש מנה"ק.
- 7) תזכיר חוק אמצעי זיהוי בצה"ל - הסדרה של נטילת אמצעי זיהוי מחיילים, לשם איתור וזיהוי נעדרים. מטופל יחד עם יועמ"ש מנה"ק.

8) **תקנות שירות בטחון (חובות אנשי מילואים) -** הוספת תקנה שתאפשר העמדת אנשי מילואים לדין משמעתי בגין עבירה של גילוי ידיעות.

הייעוץ המשפטי לאגף התקשוב

הייעוץ המשפטי לאגף התקשוב עוסק בסוגיות הטכנולוגיות הנוגעות הן לעולם התקשורת והן לעולם המחשוב.

בשנת 2009 עסק מדור זה בליווי ובקידום עבודות מטה להסדרת מעמד האגף כסמכות תקשורת עליונה בפקודות ובהוראות: הסדרת מעמדו כקובע תקנים טכנולוגיים מחייבים; חיוב בקבלת אישור האגף לכל פרויקט תקשובי; הסדרת אתרי האינטרנט בצה"ל וגיבוש מדיניות באשר להגנת מערכות התקשוב בצה"ל.

בתחום התקשורת ניתן ליווי משפטי בשיתוף משרד הביטחון לבחינת חידוש הסכם ההנחות עם חברת "בזק", ניתן ליווי משפטי למכרזים שעורך האגף בתחום זה וגובש נוסח ל"מכרז גנרי", אשר מיועד לשמש מסגרת כללית לניסוח מכרזים חדשים. בנוסף, בשנה זו ניתן ליווי משפטי בנושא מעבר לפעילות באמצעות מיכון תהליכים וחתימה אלקטרונית. כמו כן, ניתן ייעוץ משפטי ביחס לסמכויות האגף בחירום.

הייעוץ המשפטי לחטיבת דובר צה"ל

הייעוץ המשפטי לחטיבת דובר צה"ל עוסק בסוגיות המשפטיות הנובעות מתחום עיסוקה של החטיבה. מדובר בתחום הנוגע לממשקי הצבא עם הציבור בכללותו, ומשכך, הינו מגוון ורגיש.

במסגרת עבודתו, עוסק היועץ המשפטי בכלל הסוגיות הנוגעות להעברת מידע מצה"ל, ובכלל זה בעתירות לבתי משפט לעניינים מנהליים, הנוגעות לחוק חופש המידע, בהעברת מידע בין גופים ציבוריים כחריג לחוק הגנת הפרטיות, ובפניות לקבלת אישורים ייחודיים הנוגעים לשירות או אי-שירות בצה"ל. בשנת 2009 השלים היועץ המשפטי את הקמת הוועדה להעברת מידע לפי תקנות הגנת הפרטיות, וזו החלה את עבודתה.

בנוסף, עוסק היועץ המשפטי באופן תדיר בפניות גורמים אזרחיים הנוגעות לביקורי ולהרצאות בכירי צה"ל שונים, לסירורים בבסיסי צה"ל השונים, להשתתפות חיילים בתוכניות שונות וכיו"ב. כן נדרש היועץ המשפטי לסוגיות הנוגעות לקשר של הצבא עם התקשורת ובכלל זה להסדרת צירוף כתבים לפעילויות צבאיות, לסיוע צה"ל להפקות שונות ועוד.

מעבר לכך, נדרש היועץ המשפטי לחוות דעתו בסוגיות הנוגעות לנסיעות נציגי צבא לחו"ל בתפקיד. בשנת 2009 הושלם עדכונה של פקודת המטכ"ל העוסקת בנסיעות חו"ל, ונקבעו כללים בעניין נסיעות במימון חיצוני. פרט לכך, עוסק היועץ המשפטי בסוגיית פרסומי יצירות חיילים, יצירות הנוגעות למערכת הביטחון וכן שילוב יצירות בפעילויות צה"ל השונות.

הייעוץ המשפטי לתחנת גלי צה"ל

הייעוץ המשפטי לתחנת גלי צה"ל, עוסק בפעילותה הייחודית של התחנה כגוף דו מהותי: יחידה צבאית, וכלי תקשורת ציבורי.

בשנת 2009 המשיך היועץ המשפטי לקדם הצעה לפרסום הוראה אשר תסדיר את מאפייני הפעילות הייחודיים של התחנה ואשר יהיה בה גם כדי לתת מענה לליקויים עליהם עמד מבקר המדינה ולסוגיית פעילות חיילי התחנה בשבת, בעניינה תלויה ועומדת עתירה בבג"ץ.

בשנה זו עסק היועץ רבות בסוגיות שנבעו משידורי התחנה ובכלל זה: סוגיות הנוגעות ללשון הרע, שיתופי פעולה והתקשרויות עם גופים אזרחיים שונים, תשדירים הקוראים לתרומות ועוד. מעבר לכך, ניתן ייעוץ שוטף בתחום תשדירי השירות והודעות החסות. בשנה זו הסתיימה עבודת המטה לגיבושן של התקנות אשר ישלימו את חוק גלי צה"ל. יחד עם זאת הליך התקנת התקנות טרם בא לסיומו בשל הצורך להתייעץ עם השר הממונה על רשות השידור ועם וועדת גלי צה"ל ברשות השידור.

בנוסף, נדרש היועץ המשפטי באופן תדיר לנושא זכויות היוצרים הנוגעים לשידורים בתחנה ובאתר האינטרנט שלה. היועץ המשפטי המשיך ללוות את משרד הביטחון בפעילותו לקבלת רישיון להשמעת יצירות בגלי צה"ל ובמחנות צה"ל. בשנת 2009 טופלה עתירה לבג"ץ בעניין התשתית הנורמטיבית לפעילותה של תחנת גלגלצ וכן בטענות שונות ומגוונות העוסקות בכללי התחנה ובשיטת העריכה המוסיקלית של התחנה.

הייעוץ המשפטי לעיתון במחנה

הייעוץ המשפטי לעיתון במחנה ניתן באופן מסודר זו השנה השנייה. שנה זו עמדה על המשך הטמעת הייעוץ המשפטי לעיתון והסדרת התשתית לפעילויותיו השונות, וכן עסקה בליווי משפטי להתקשרויות השוטפות של העיתון; טיפול בפניות הנוגעות ללשון הרע, הגנת הפרטיות, וזכויות יוצרים; וקביעת עקרונות מנחים לאופן הפרסום בעיתון.

הייעוץ המשפטי לאט"ל

מדור הייעוץ המשפטי לאט"ל מספק שירותי ייעוץ משפטי לראש אט"ל, למטה אט"ל, לקציני החיל הראשיים הכפופים לאט"ל (למעט קרפ"ר), ולמרכזים לוגיסטיים של אט"ל. הייעוץ המשפטי לאט"ל עוסק בהיבטים הנוגעים לפעילותו הייעודית של האגף, על כל היבטיו, כמו גם להיבטים משפטיים אחרים הנובעים מפעילותו המגוונת של האגף.

במהלך שנת 2009 התרחבו פעילות המדור ומבנהו באופן משמעותי, ונוספו בו יועץ משפטי למרכז בינוי ויועצת משפטית (במעמד מילואים בתנאי קבע) לפרויקט עיר הבה"דים.

היועצים המשפטיים לאט"ל הוציאו חוות דעת עקרוניות במגוון רחב של נושאים הייחודיים לאגף, וביניהם: תעבורה; מכרזים, חוזים והתקשרויות; ליסינג; שימוש בכלי רכב צבאיים; חניה; כביש 6; בקשות סיוע לעמותות חילויות; העסקת מתנדבים; בטיחות בעבודה (בדגש על נושא העבודה בגובה); טיפול באפסניה; גיוס אזרחי וריתוק משקי.

היועצת המשפטית לתחום החוזים והתקשרויות ליוותה במהלך השנה מכרזים והסכמים מרכזיים, כגון הסכמי הסעת חיילים בתחבורה הציבורית, רכש כלי רכב לאלופים, שכירת כלי רכב חליפי לסינג, רכש הזדמנותי של כלי רכב ואחזקתם, הסכמי הובלה והיסעים. במהלך השנה החל מתן ייעוץ משפטי שוטף למנהלת עיר הבה"דים, העוסקת בהקמת קריית ההדרכה בנגב, אשר כולל ליווי כתיבת פרקי המכרז, לרבות הנספחים התפעוליים והתאמתם לצרכי צה"ל, וכן הוצאת חוות דעת עקרוניות בנושאים רלוונטיים. בנוסף, הוסדר מתן הייעוץ המשפטי למרכז בינוי. יועמ"ש מרכז בינוי שותף בצוות הבוחן את תשלומי הארנונה של צה"ל, מסייע לעבודת מרכז בינוי בסוגיות משפטיות שוטפות ועוסק בעיגון ההוראות המקצועיות של מפקד המרכז בהוראות קבע אט"ל.

עם הקמת מנהל הגנת הסביבה באט"ל, גברה מאוד הדרישה לייעוץ משפטי בתחום הגנת הסביבה, אשר כלל כתיבת הוראות אט"ל חדשות, גיבוש מענה לפניות של המשרד להגנת הסביבה וגורמים חוץ צבאיים אחרים ומתן מענה משפטי שוטף בכל הנוגע לתחולת דיני הגנת הסביבה על צה"ל.

גם בשנה זו נדרש הייעוץ המשפטי לאט"ל לעסוק בסוגיות מתחום כ"א והפרט. כך, גברה המעורבות בהליכי השחרור של משרתי הקבע; בסוגיות הנוגעות לקידום, עת נפתחה חקירת משטרת ישראל כנגד משרת קבע; הליכי הדחה, השעיה והעברה מתפקיד; וסוגיות שונות הנוגעות לתנאי שירותם של חיילים.

כמו-כן, קציני המדור לקחו חלק בעבודת מטה בקשת רחבה של נושאים, ובהם התייעלות השימוש בתחבורה ציבורית; הולכת דס"ל בקו 16; הגבלת צריכת הדלק; שינוי פקודות הצבא בנושא הטיפול בחוסר באפסניה; בחינת משק כיבוי האש בצה"ל; מימוש תביעות שיבוב בגין פגיעות גוף בתאונות דרכים ברכבי ליסינג; שינוי כתב אצילת סמכויות לרכב ונהיגה בצה"ל שניתן על-ידי משרד התחבורה, ועוד.

4. הייעוץ המשפטי לזרועות

הייעוץ המשפטי לזרוע האוויר והחלל

הייעוץ המשפטי לזרוע האוויר אמון על מתן ייעוץ משפטי שוטף בכלל תחומי העשייה, ובהם הפעילות המבצעית, ההון האנושי, הממשקים למול גורמים אזרחיים, תשתיות והגנת הסביבה, סמכויות המפקדים, כללי התעופה ונושאים רבים נוספים.

להלן דוגמאות לנושאים מרכזיים שטופלו במהלך שנת 2009 :

ליווי הליכים משפטיים והליכי חקיקה - במסגרת הטיפול בהליכי חקיקה, התמקד הייעוץ המשפטי לחיל האוויר בהצעת חוק הטיס, התש"ע - 2009 ובהשלכותיה על דיני הטיס בכלל ועל חיל האוויר בפרט.

נושאי תעבורה אווירית - במהלך השנה ניתן ייעוץ משפטי נרחב ולוותה עבודת מטה בנושאים הקשורים לתעבורה אווירית ולממשקי העבודה מול הרשויות האזרחיות, לרבות: שימוש אזרחי במנחתים צבאיים; העברת מידע תעבורתי לגורמים אזרחיים וקבלת מידע מהם; ליווי משפטי של חקירות תאונות שבהן מעורבים גם גורמים אזרחיים ופיקוח טיסה על התעופה האזרחית בשבתות וחגים.

ההון האנושי - הטיפול בהון האנושי מחייב התמודדות עם סוגיות משפטיות רבות בהן: טיפול בהליכי היפרדות ממשרתי קבע; השתתפות בוועדות הערכה בנושאי המשך שירות, העברה מתפקיד והפסקת טיסות; ייעוץ בנושאי השעיה, הדחה והתרת התחייבות של משרתי קבע שמתנהלים נגדם הליכים פליליים בערכאות אזרחיות; סיוע לגורמים אזרחיים; תרומות; החזר הוצאות לאנשי מילואים; ממשקים עם בית חיל האוויר ועמותת חיל האוויר ופעולות להנצחת חללים.

שיכוני המשפחות בבסיסי חיל האוויר - הימצאות שיכון משפחות בתוככי בסיס צבאי מעוררת סוגיות משפטיות רבות בחיי היום-יום ודורשת ייעוץ משפטי שוטף. השנה נמשך הליווי המשפטי הנוגע להסדרת אופן הפעלתם של שיכוני המשפחות על יסוד עבודת מטה שיזמנו בנושא.

נושאים מבצעיים - גם השנה נמשך הטיפול בנושאים האופרטיביים השוטפים עמם התמודד החיל. במסגרת זו, הייעוץ המשפטי עסק השנה בליווי תחקירים מבצעיים של פעולות שונות במבצע "עופרת יצוקה" וכן נטל חלק בהתמודדות המשפטית עם דו"ח גולדסטון. הייעוץ המשפטי טיפל גם בנושאים כמו תביעות נזיקין בקשר לפעילות מבצעית של חיל האוויר, שאלות בעניין חיסיון תחקירים, כללי פתיחה באש, היבטים חוקיים של תורות לחימה, היבטים מבצעיים של הפעלת כלי טיס בלתי מאוישים וליווי משפטי של חקירות תאונות בחיל.

תשתיות ואיכות הסביבה - על רקע הפריסה הנרחבת של בסיסי חיל האוויר והתשתיות הייחודיות של החיל, נדרש ייעוץ משפטי שוטף בנושאי תשתיות ואיכות הסביבה. כך, נדרש הייעוץ המשפטי, בין היתר, לסוגיות הבאות: יוזמה להקמת תחנת כוח סולרית בבסיס חיל האוויר; שינוי התשתית התעופתית בבסיסי חיל האוויר בהתאמה לתקן ארגון התעופה האזרחית הבינלאומי; פניות בנושא רעש מטוסים; הגבלות סביבתיות הנובעות מפעילות חיל האוויר; פניות בנושא זיהום מקורות מים ועבודה מול המשרד להגנת הסביבה. כמו כן, השנה המשיך היועץ המשפטי לעסוק בנושאי בטיחות וגיהות ובפרט בנושא העבודה בגובה, התייחסויות לדו"ח מבקר המדינה ומבקר מערכת הביטחון ועדכון ואישור הוראות זרוע אוויר בנושאים שונים. מלבד נושאים אלה, במשך השנה נמשך חיזוק הקשר מול המפקדים והמשרתים בחיל - באמצעות מידע משפטי, ביקורים בבסיסים וביחידות, מתן הרצאות בפורומים שונים ועוד.

הייעוץ המשפטי לחיל הים

הייעוץ המשפטי לחיל הים מלווה את החיל בתחומי עשייתו המגוונים, ביטחוניים ומבצעיים, ובטיפול בנושאים אזרחיים שונים.

להלן הנושאים העיקריים אשר לוו על ידי הייעוץ המשפטי לחיל הים:

א. ייעוץ משפטי בנושאים מבצעיים, ליווי פעילות מבצעית ותרגילים
מתן ייעוץ לדרגי הפיקוד ולגורמי מטה ושטח בסוגיות אופרטיביות שונות, לרבות השתתפות בתרגילים. כך, ליווה הייעוץ המשפטי את תהליכי הכתיבה והעדכון של פקודות מבצעיות, פקודות להיערכות לחירום, וכללי פתיחה באש, בראי המשפט הבינ"ל והחקיקה הישראלית.

ב. האחריות הביטחונית בים וממשקים עם הנמלים
סיוע בגיבוש עמדת צה"ל לאחריות הגופים השונים בתוך הימי; השתתפות בתרגיל בינלאומי למניעת הברחות אמל"ח; העברת התייחסויות לעניין נהלים מבצעיים בין - ארגוניים.

ג. איכות הסביבה בים

סיוע בטיפול בהצעות חקיקה ופניות משרד התחבורה והמשרד להגנת הסביבה; ליווי עבודת מטה בנושא קרינה.

ד. הכנת צווי מפקד החיל לסגירת שטחים בים

סיוע בהכנת צווים על המגבלות הרלוונטיות באזורים שונים; סיוע בעדכון פקודת מפקדת חיל הים בנושא סגירת שטחים בים.

ה. הליכים משפטיים ודברי חקיקה הנוגעים לפעילות החיל

הייעוץ המשפטי לחיל הים לקח חלק בעבודת מטה במשרד המשפטים ובמשרד התחבורה בנושא הפרטת הנמלים. כמו כן, פעל הייעוץ המשפטי בשיתוף עם מחלקת הבג"ץ בפרקליטות המדינה ועם ייעוץ משפטי לרשויות ציבוריות בנושאים כגון – תביעות של פלסטינאים, הגשת תביעות אזרחיות בגין נזק לציוד צבאי, הגשת תביעות פליליות בגין כניסה לאזורים סגורים.

ו. פניות משרדי ממשלה, גורמים אזרחיים ותקשורת

ליווי ממשקים מול גורמים אזרחיים, וסיוע בגיבוש מענה לפניות התקשורת וגורמים ישראלים ובינ"ל, וכן בבחינת בקשות לקבלת מידע בהתאם לחוק חופש המידע. כן, סייע הייעוץ המשפטי בבחינת בקשות גורמים אזרחיים לסיוע מהחיל, בראי החקיקה והפקודות הרלוונטיות.

ז. נושאי כח אדם, פרט ומינהל תקין

ליווי פרויקטים מרכזיים כגון: שינוי תפקידי הצוללנים; ליווי עתירות שהוגשו לבג"ץ; ייעוץ בנושאים כגון השתתפות מח"י ולהקת חה"י באירועים אזרחיים; בחינת פקודות חה"י השונות בראי המדיניות הצה"לית; המשך שירות אנשי קבע שהתנהלו בעניינם הליכים אזרחיים; הפצת דפי עיון בנושאים מגוונים לדרג הפיקודי בחיל הים.

ח. מתן הרצאות לחיל הים

הייעוץ המשפטי לחיל הים השתתף בהרצאות לצוערים בקורסי הקצינים של חיל הים בתחום דיני הים במשפט הבינ"ל; כמו כן, הועברו הרצאות לכללי קציני ונגדי חיל הים בנושא הרפורמה בדין המשמעת.

הייעוץ המשפטי לפיקוד העורף

הייעוץ המשפטי לפיקוד העורף (פקע"ר) מלווה את פעילות הפיקוד במגוון תחומי עשייתו ואמון על מתן ייעוץ משפטי למפקד פיקוד העורף, למטה הפיקוד ולכלל המחוזות שבפיקוד.

להלן יפורטו הנושאים העיקריים בהם עסק הייעוץ המשפטי לפקע"ר במהלך השנה שחלפה :

א. חקיקה ופקודות – במהלך השנה נדרש הייעוץ המשפטי לתיקון תקנות ההתגוננות האזרחית (הנגשת מקלטים, ערכות מגן, חובת התקנת מערכות אוורור וסינון ועוד), גיבוש הצעה לתיקון מקיף בחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951 ולקיחת חלק פעיל בעבודת המטה לחקיקת חוק העורף. כן, השתתף הייעוץ המשפטי בגיבוש עמדות צה"ל להצעות להחלטות הממשלה השונות הנוגעות לפעילות הפיקוד (היערכות לרעידות אדמה; פינוי אוכלוסיה ועוד). בנוסף, סייע הייעוץ המשפטי בעבודות המטה השונות לעדכון פקודות הצבא והנהלים הרלוונטיים לפעילות הפיקוד והנוגעות לתחום ההתגוננות האזרחית, ובפרט, חלוקת האחריות בין פיקוד העורף לפיקודים המרחביים בתחום ההתגוננות האזרחית בשטחם.

ב. מיגון - ניתנו חוות דעת, בין היתר, בבקשות אזרחים לקבלת פטור מהחובה לבנות ממ"ד, שימוש דו תכליתי במקלטים, הריסת מקלטים ציבוריים, תקינות מקלטים, תמ"א 38 והיבטי מיגון, מיגון התווך התת-קרקעי, חובת מפעלים מחזיקי חומ"ס למגנס מפני התקפה ודרכים לאכיפת דרישות הפיקוד, ליווי הפעילות בנושא רכישת והקמת מרכיבי ביטחון ליישובים, לרבות עדכון חוזי ההקמה מול הרשויות המקומיות.

ג. הסדרה בין-ארגונית – ליווי שוטף לפעילות הפיקוד בתחום התנדבות ברשויות המקומיות בחירום; יחסי הגומלין בין פיקוד העורף לרשות החירום הלאומית במשרד הביטחון; יחסי הגומלין בין משרד הבריאות, פקע"ר וחיל הרפואה, לרבות בתחום הכנת קופות החולים לחירום; השתתפות בוועדה עם משרד הפנים בנושא תקציב התגוננות אזרחית ברשויות המקומיות ועוד.

ד. תביעות ועתירות – השתתפות בגיבוש כתבי בי-דין בתביעות שהוגשו כנגד הפיקוד ואשר קשורות לפעילותו השוטפת, בין היתר בנושאי מיקלוט כלליים ומיגון מבנים בשדרות ובעוטף עזה. כן, ניתן סיוע לפרקליטות המדינה בטיפול בעתירות הקשורות לפעילות הפיקוד, כך למשל, בנושא התגוננות התיישבות בלתי חוקית מפני אירוע חומ"ס, עתירות נגד צווים מטעם אלוף פקע"ר בדבר הריסת/אטימת בתי מפגעים תושבי מזרח ירושלים שביצעו פיגועים בישראל וצווי הגבלה נגד מרדכי ואנונו. סה"כ טיפל הייעוץ המשפטי ב-8 עתירות לבג"ץ ו-9 תביעות אזרחיות.

ה. סמכויות מפקד פקע"ר כמפקד צבאי, לפי תקנות ההגנה (שעת חרום), 1945- בשנה שחלפה ניתן באופן שוטף ייעוץ משפטי למפקד הפיקוד בנוגע להפעלת סמכויותיו השונות לפי תקנות ההגנה (שעת

חרום), 1945. בין היתר, בהוצאת צווי הגבלה והרחקה מהר הבית, אטימת והריסת בתי מחבלים וסגירת שטחים.

ו. **חוות דעת שוטפות** – ניתנו חוות דעת עקרוניות בנושאים כגון: הסמכת גופים פרטיים כרשות מוסמכת למקלוט; כפיפות מד"א בחירום; גביית אגרות בגין שירותי מהנדסי פקע"ר; הקמת שטחי פריסה ברשויות המקומיות; אחריות להריסת מבנים מסוכנים ברשויות המקומיות; השתתפות פקע"ר בתערוכות אזרחיות; התקנת צופרים באזורי תעשייה ועוד.

ז. **הרצאות** – ניתנו הרצאות בנושא דיני ההתגוננות האזרחית בקורסים ובפורומים שונים הקשורים לפיקוד.

ח. **ליווי פעילות מבצעית ותרגילים** – במהלך השנה שחלפה לקח הייעוץ המשפטי לפקע"ר חלק פעיל בפעילות הפיקוד במהלך מבצע 'עופרת יצוקה', החל מיומו הראשון של המבצע ועד לסיומו. כך, בין היתר, היה חבר קבוע במספר פורומים לרבות בפורום תיאום משרדי ממשלה ותשתיות לאומיות, והערכות מצב פיקודיות בראשות מפקד הפיקוד ו/או סגנו. כמו כן, ייעץ בשאלות ובפניות שונות של גורמים שונים בפיקוד ומחוצה לו. בהמשך השנה היה שותף פעיל בתרגילים הפיקודיים שנערכו.

הייעוץ המשפטי למפקדת זרוע היבשה

הייעוץ המשפטי למפקדת זרוע היבשה, מהווה כתובת אחת לפנייות כלל גורמי הזרוע לקבלת ייעוץ משפטי, לרבות בעניין סמכויות מפקדים, זכויות חיילים וענייני פרט ונפגעים, כל תחומי כח האדם (קבע, חובה, מילואים, אזרחים עובדי צה"ל), יועצים, ניגוד עניינים, תקשורת, פניות עורכי דין, ביקורות שעורך משרד מבקר המדינה, ניהול שטחי אימונים, קשרים עם גורמים ממשלתיים וממשקים עם גורמים פרטיים (עמותות), ספקי שירותים וכדומה).

הייעוץ המשפטי בתחומים אלו ניתן בתיאום עם היועצים המשפטיים הנוגעים בדבר, תוך הבטחת מתן ייעוץ משפטי אחוד ועקבי לכלל הגורמים בצה"ל.

דוגמה בולטת לכך היא הייעוץ המשפטי לחטיבה הטכנולוגית ליבשה, הניתן בשיתוף פעולה הדוק עם יועמ"ש אט"ל, בנושאים לוגיסטיים וטכנולוגיים ובכל הנוגע לתחומים המוסדרים בדיני התעבורה (כגון רישוי רכב) ובדיני הבטיחות בעבודה.

הייעוץ המשפטי למפקדת זרוע היבשה נוטל חלק בעבודת המטה במפקדת הזרוע, בדגש על התהליכים המרכזיים בה, כדוגמת מיקור

חוץ, בניין הכוח של מג"ב ופרויקט המתב"ת. הייעוץ המשפטי מלווה כתיבתן של פקודות ונהלים של מפקדת הזרוע, הוראות הבטיחות באימונים וההוראות בתחום בטיחות בדרכים.

הייעוץ המשפטי לחטיבת המבצעים

הייעוץ המשפטי לחטיבת המבצעים אמון על הייעוץ המשפטי השוטף בנושאים הנוגעים להפעלת צה"ל ויחסי הגומלין עם רשויות המדינה, בראי הדין הפנימי.

להלן יפורטו הנושאים העיקריים אשר טופלו בשנת 2009:

א. אבטחת מחנות צה"ל והתגוננות אישית – הייעוץ המשפטי עסק בין היתר, בסוגיות הנוגעות לאבטחת בכירים, חובת נשיאת נשק אישי, איסור נסיעה בטרמפים וההודאות בדבר הגנת מחנות ומתקנים צבאיים.

ב. החלטות ממשלה וממשקים למול רשויות - במהלך השנה האחרונה סייע הייעוץ המשפטי בבחינת הצעות להחלטות ממשלה שונות, ובעיקר בהצעת המחליטים לעניין היערכות לטיפול באירוע רעידת אדמה. הועברה התייחסות לדברי חקיקה בעלי השפעה על מערכים שונים בתחומי האחריות של החטיבה; כמו כן, לקח הייעוץ המשפטי חלק בעבודת המטה לכתובת נהלי שיתוף פעולה בין צה"ל לרשויות שונות.

ג. ליווי תרגילים ואירועים - במסגרת הייעוץ לחטיבת המבצעים, לוו מספר תרגילים והוצגה עמדה משפטית בנושאים שונים בהערכות מצב; בנוסף, ניתן סיוע לחטיבה בבחינת דרכי פעולה שונות במהלך אירועים.

ד. פקודות מבצעיות ומטכ"ליות – הייעוץ המשפטי לקח חלק בעדכון והוצאת פקודות חדשות של החטיבה במגוון תחומים ובכתיבת פקודות מטכ"ל שונות, ביניהן פקודת התגוננות העורף הצבאי.

5. הייעוץ המשפטי לחיל הרפואה

הייעוץ המשפטי לחיל הרפואה מספק חוות דעת משפטיות בסוגיות הנוגעות למתן שירותי רפואה בצה"ל, מטפל בהליכים המשפטיים המוגשים כנגד החיל (עתירות לבג"ץ ותביעות נזיקין), עוסק בכתיבת פקודות ונהלים ומלווה הליכי מדיניות שונים בהיבטים המשפטיים.

כן ניתן ייעוץ משפטי שוטף לוועדת המחקרים בבני אנוש (הלסינקי) של חיל הרפואה, לוועדת האתיקה החילונית, ולוועדת בקרה ואיכות בראשות רמ"ט אכ"א. בנוסף, היועצים המשפטיים לחיל הרפואה הינם מרצים

קבועים בקורסי יסוד של החיל.

במהלך השנה האחרונה טיפל הייעוץ המשפטי לחר"פ במספר הליכים משפטיים עקרוניים שהוגשו כנגד חיל הרפואה:

א. עתירות לבג"צ בנוגע לעריכת ניסויים רפואיים בחיילים – בשנה האחרונה המשיך הייעוץ המשפטי לחר"פ לטפל בסוגיית עריכתם של ניסויים רפואיים בצה"ל ולהתמודד עם העתירות לבג"צ הדורשות להפסיק את הניסויים הרפואיים בצה"ל. במקביל, המשיך הייעוץ המשפטי לחר"פ לפעול לכינון הסדרים המחילים מגבלות על אופן עריכת ניסויים רפואיים בחיילים.

הייעוץ המשפטי לחר"פ ליווה את עבודת הצוות שמונה על ידי קרפ"ר לבחינת המודל המוצע לעריכת ניסויים רפואיים בחיילים. מודל זה מבוסס על מחקר לדוקטורט שערך קצין בפרקליטות הצבאית ומציע הגנות וכללים שמטרתם להבטיח מתן הסכמה מדעת, חופשית ומרצון של החיילים כאוכלוסיית המחקר: כללים מוסדיים שונים להסדרת עריכתם של מחקרים רפואיים בחיילים, תנאים להכללת חיילים כמשתתפים במחקר (שיקבעו באלו מקרים ראוי לקיים מחקר בהשתתפות חיילים), וכן התנאים בהם מחקרים רפואיים צבאיים יידרשו לקבלת אישור משרד הבריאות.

הייעוץ המשפטי לחר"פ פעל להצגת המודל בפני יושב ראש ועדת הלסינקי העליונה, פרופ' גולדמן, וכן בפני משרד הבריאות, אשר בירכו על המודל ועל העבודה המתגבשת להסדרתו בפקודות הצבא. המודל האמור אף הוצג לשורה של מומחים וזכה לשבחים.

ב. עתירה לבג"צ לפינוי בסיס האימונים של חטיבת הנח"ל – בעתירה נטען כי קיים עודף תחלואה במחלת הסרטן בקרב חיילי בא"ח הנח"ל באופן המחייב נקיטת פעולות על ידי צה"ל ורשויות המדינה למניעת מחלות אלה, לרבות פינוי החיילים מן הבסיס עד שיתברר הגורם לתחלואה. הייעוץ המשפטי לחר"פ הכין את כתבי התשובות בשיתוף משרד המשפטים והשתתף בדיונים בראשות סגן הרמטכ"ל ובמשרד המשפטים. העתירה עודנה תלויה ועומדת וההליכים צפויים להימשך גם בראשית 2010.

ג. עתירות לבג"צ בנוגע להליכי מיון רפואי למיועדים לשירות בטחון וליוצאי צבא – בשנה האחרונה נדרש הייעוץ המשפטי לחר"פ להשיב למספר עתירות בנושא, כשבמוקד מדיניות הצבא לעניין התאמת פרופיל רפואי בהתאם לחוק שירות בטחון [נוסח משולב], התשמ"ו – 1986 והתקנות מכוחו. בחלק מן ההליכים נדרשו היועצים המשפטיים לדיונים בבג"צ וסייעו בהצגת העמדה בפני בג"צ.

ד. תביעות נזיקין כנגד חיל הרפואה – הייעוץ המשפטי לחר"פ סייע למשרד הביטחון ולפרקליטות המדינה בגיבוש כתבי הגנות לבתי המשפט בגין תביעות נזיקין שהוגשו. בין היתר, הוגשו תביעות בגין גיוס שלא כדין ובגין קביעת פרופיל על ידי ועדה רפואית לחייל מילואים שטען כי כלל לא נכח בוועדה וכי חתימתו זויפה.

כן, ליווה הייעוץ המשפטי לחר"פ את הטיפול בתביעה שהוגשה על ידי אזרחים שטענו, כי בהיותם חיילים בשנות ה-70, השתתפו בניסויים רפואיים שגרמו נזקים לבריאותם ושנערכו באופן שפגע באוטונומיה שלהם על גופם. בין היתר טוענים הם, כי "נבחרו" ליטול חלק בניסויים, שאם לא כן תימנע מהם האפשרות לשרת ביחידה קרבית, כי לא הובאה לידיעתם הסכנה הבריאותית הנובעת מההשתתפות בניסוי, וכי תלונותיהם לא נבדקו ולא נרשמו בתיקיהם הרפואיים והאישיים, תוך התעלמות ממצבם הבריאותי, עד לימים אלה. ההליכים בתיק צפויים להימשך בשנה הקרובה.

הייעוץ המשפטי לחר"פ המשיך לפעול בשנה החולפת בליווי ההליכים לרכישת שירותי רפואה עבור חיילי צה"ל ורכישת שירותים נוספים עבור חיל הרפואה, כמפורט להלן:

א. שירותי בריאות נוספים למשרתי הקבע (השב"ן) – קודם ההליך לקראת חתימה על הסכם באמצעות "חבר", בשיתוף עם הייעוץ לתחום כח אדם ופרט. היועץ המשפטי פעל לקבלת הסכמת הממונה על ההגבלים העסקיים לעריכת הסכם co-insurance, ובימים אלה מקודם הנושא מול הממונה על הביטוח. כן, נערך הייעוץ המשפטי ליום שאחרי חתימת ההסכם בהיבטים הנוגעים להיערכות להפעלת ההסכם ולסוגיות המשפטיות העולות ממנו.

ב. מיקור חוץ של שירותי רפואת העורף לחיילי צה"ל – נמשך ההליך לבחינת מתן שירותי רפואת העורף לחיילים באמצעות ספקים אזרחיים, שכלל השתתפות בדיונים עם משרד הבריאות והאוצר.

ג. מיקור חוץ של מערך המעבדות בצה"ל – נערכה בקשה לקבלת מידע (RFI), השתתפות בכנס ספקים ונערכה טיוטת המכרז למיקור חוץ של מערך המעבדות הנותן שירותי מעבדה לכלל חיילי צה"ל.

ד. הסכם השילוב הממשלתי – השתתפות בדיונים שנערכו בעניין, באגף לענייני ביקורת המדינה במשרד ראש הממשלה, במשרד הבריאות ובמשרד הביטחון, במגעים לצורך חתימה על הסכם.

ה. הסכם למתן שירותי רפואה דחופה באמצעות "ביקור רופא" – ניתן ייעוץ משפטי בפרשנות סעיפי ההסכם ואופן אכיפתם מול הספק.

ו. **הסכם להקמת מסלול "צמרת" ללימודי רפואה צבאית באוניברסיטה העברית בירושלים**: ניתן סיוע בהוצאת הפרויקט מן הכוח אל הפועל והוכן מכרז בו גובשו צרכי חיל הרפואה בהקמת המסלול הייחודי למיועדים לשמש רופאים צבאיים, ובו הכשרות ייעודיות ברפואה צבאית. במכרז זכתה האוניברסיטה העברית בירושלים, והמסלול נפתח בראשית שנת הלימודים תש"ע. בימים אלה מסייע הייעוץ המשפטי לחר"פ בגיבוש החוזים עליהם יוחתמו המיועדים להשתלב בפרויקט והמדיניות בנושאים הנוגעים לו.

הייעוץ המשפטי לחר"פ הוסיף לטפל בשנה האחרונה בתהליכי חקיקה בעלי השפעה צפויה על חיל הרפואה, כמפורט להלן:

א. הצעת חוק הרפואה הדחופה טרום אשפוז – גובשה התייחסות הנוגעת למעמדם של בעלי מקצועות הפארא-רפואיים בחר"פ והשתתפות בהכנת נוסח הצעת החוק מול משרד הבריאות.

ב. תזכיר חוק האסבסט – השתתפות בדיוני המטה שעסקו בגיבוש עמדה מקצועית, בשיתוף עם ענף חקיקה, תקשורת ומשאבים, לצורך הצגתה בפני המשרד להגנת הסביבה.

במהלך השנה האחרונה כתבו היועצים המשפטיים לחר"פ חוות דעת משפטיות עקרוניות בנושאים הבאים:

סקירת עקרון הזהירות המונעת במסגרת הדיון בבג"צ בא"ח נח"ל; ייבוא מקביל של תרופות; החלת תקנות הבטיחות בעבודה על לוחמים; קבלת מידע מגורמי בריאות-הנפש אזרחיים אודות מועמדים לשירות ביטחון ואנשי מילואים; הצבת כוח אדם שאינו סגל רפואי במרפאות; הטיפול הרפואי בחיילים בימ"לים; העברת דיווח לגורמי רפואה אודות תופעת זיוף מסמכים; התמודדות עם הסתרת מידע רפואי על ידי חיילים בעלי מוטיבציה גבוהה; העברת האחריות למסירת מידע רפואי ממשרד הביטחון לצה"ל; חיבור מרפאות משטרת ישראל לרשומה הרפואית הממוחשבת; חוקיות העתודה האקדמית לרפואה בהקשר של טענה לאפליית המתקבלים למסלול מטעמי גיל; סודיות רפואית והליכי מעצר ועוד.

כמו כן, עוסק הייעוץ המשפטי לחר"פ בנושאים הבאים

א. תביעות שיפוי בגין נפגעי תאונות - סיוע שוטף לחיל הרפואה לפעול לקבלת החזר כספי (שיפוי) בגין הוצאות הטיפול בחיילים שנפגעו בתאונות אזרחיות.

ב. מנהלת הקישון – ייעוץ למנהלת, הממשיכה לעקוב אחר בדיקות הסקר אותן מבצעים אלו שנחשפו לקישון במהלך שירותם הצבאי.

6. הייעוץ המשפטי לחיל המודיעין

היועצת המשפטית של חיל המודיעין משמשת כיועצת משפטית לראש אמ"ן, לקמנ"ר, לכלל גורמי המטה באמ"ן ובמקמנ"ר וליחידות השונות באגף המודיעין, כגון יחידה 8200, חטיבת המחקר, מחב"ם ועוד. כמו כן משמשת היועצת המשפטית כיועצת המשפטית לצנזורה הראשית.

היועצת המשפטית נותנת חוות דעת משפטיות בתחומים הייעודיים של החיל, ובכלל זה.

היועצת המשפטית אף משמשת ראש צוות לוחמים בלתי חוקיים ומשכך עוסקת בליווי הליכים משפטיים המתנהלים מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב – 2002, בשגרה ובחירום.

כן מלווה הייעוץ המשפטי את הטיפול בעתירות, בתביעות לבתי המשפט ובהליכים משפטיים ומקשר בין גורמי החיל לפרקליטות המדינה והמחוזות באותם הליכים.

בנוסף, היועצת המשפטית פועלת להוצאת תעודות חיסיון מטעמי בטחון המדינה, בעניינים הנוגעים לפעילות אמ"ן, בהליכים שונים המתנהלים בבתי המשפט.

כמו כן, מעניק הייעוץ המשפטי לחמ"ן הדרכה משפטית לגורמי אמ"ן בדרך של מתן הרצאות בקורסים ובפורומים שונים.

במהלך שנת 2009, היה הייעוץ המשפטי לחמ"ן מעורב בהליכי חקיקה שונים הנוגעים לאמ"ן ובמסגרת זו בעבודת מטה בעניין חוק מקיף למאבק בטרור, חוקים שונים הנוגעים להיבטי איכות הסביבה וכעוד.

7. הייעוץ המשפטי לתחום התשתית והפריסה

א. הייעוץ המשפטי בתחומי התשתית והפריסה ואיכות הסביבה
היועץ המשפטי למחלקת התשתית והפריסה המשיך לעסוק גם השנה במתן ייעוץ משפטי שוטף בנוגע להקמת מתקנים ביטחוניים חדשים, עבור צה"ל ועבור גופים ביטחוניים אחרים, בתוך בסיסים קיימים ומחוץ להם, בכל רחבי הארץ.

בחודש אפריל 2009 פרסם משרד הפנים נוהל חדש לעבודת הוועדות למתקנים ביטחוניים, נוהל אשר נכתב בשיתוף היועץ המשפטי ואשר הגביר את היקף הייעוץ המשפטי שניתן בנוגע להקמת מתקנים ביטחוניים חדשים (הקמתם של מרבית המתקנים הביטחוניים השנה

לוותה בייעוץ משפטי מקדים), ובנוגע לנושאים עקרוניים שנבעו מהחלת הנוהל החדש.

היועץ המשפטי המשיך ללוות את פרויקטי מעבר צה"ל לנגב: קריית ההדרכה, קריית המודיעין והקריה הטכנולוגית. שתיים מהתוכניות (עבור קריית ההדרכה ועבור הקריה הטכנולוגית) אושרו השנה, אם כי בעניין קריית ההדרכה מתנהל הליך משפטי תלוי ועומד.

היועץ המשפטי המשיך ללוות את הפרויקטים הצבאיים בנמל חיפה, ובכללם, מספר הליכים משפטיים הנוגעים לפרויקטים אלו.

גם השנה המשיכה להתבצע פעילות אל מול המשרד להגנת הסביבה באשר לאכיפת דיני איכות הסביבה בצה"ל, הן במישור העקרוני והן בנוגע למספר פניות פרטניות.

ניתנו מספר חוות דעת פרטניות בנוגע לפעילויות מסחריות שהתבקשו במחנות צה"ל, וזאת בהתאם לעקרונות שגובשו בחוות הדעת העקרוניות אשר ניתנו בשנה שעברה. היועץ המשפטי המשיך ללוות הליכים משפטיים בנושאים שונים הנוגעים לתחומי עיסוק, לרבות: עתירה העוסקת בהפסקת הפעילות האזרחית ב"שטח אש" בנגב; תביעות לתשלום פיצויים בגין מגבלות תכנוניות ועוד.

בסוף השנה החלה פעילות אינטנסיבית, אגב הרפורמה הממשלתית בחוק התכנון והבניה, לבחינת האפשרות לתיקון הפרק העוסק במתקנים ביטחוניים בחוק, אשר לא תוקן באופן משמעותי במשך למעלה מארבעה עשורים.

ב. הייעוץ המשפטי למנהלת המגורים

במהלך שנת 2009, עסק היועץ המשפטי בליווי משפטי לייזום פרויקטים חדשים לדיור (רמלה, רוחמה, באר-שבע וכיו"ב) לאנשי כוחות הביטחון, כחלק מתוכניות שירות שמטרתן קשירת המרכיב האיכותי לשירות ממושך בצה"ל, וזאת לצד ליווי משפטי לפרויקטי דיור בהקמה (רחובות, נגבה, עומר, מיתר וכיו"ב) ולצד טיפול בהיבטים הקשורים לאכלוס מספר פרויקטים שהקמתם הושלמה, לרבות הליכי התנתקות מנהלת המגורים מליווי העמותות לקראת תום שנת הבדק הראשונה. הליווי המשפטי כלל הכנת כל ההסכמים להתקשרות עם בעלי קרקע (פרטי או מנהל מקרקעי ישראל) ועם קבלנים, ספקים, נותני שירותים ומשתכנים, כמו גם פתרון בעיות משפטיות שהתעוררו במהלך ביצוע הפרויקטים, לרבות ייצוג העמותות בערכאות משפטיות אזרחיות. כן, ליווה היועץ המשפטי את המשא ומתן ואת גיבושם של הסכמי אופציה לרכישת קרקעות; הסכמי מימון בנקאיים והסכמים בין-בנקאיים ייחודיים; ליווי משפטי של עמותות משתכנים וניהול המגעים מול משרד רשם העמותות בכל הנוגע לניהול העמותות, הליווי שלהן, קבלת אישור ניהול תקין לגביהן ומהלכים ליישום נוהל של העברת כספים ביניהן;

התקשרות עם ספק להסדרת פעולות של רישום הזכויות במקרקעין של הפרויקטים השונים ורישום חלוקת המקרקעין; ייצוג העמותות בדיונים בבתי משפט ובפני ערכאות אחרות, ובעיקר הליכים משפטיים שננקטו על-ידי קבלנים וקבלני משנה כנגד אחת העמותות, וכיו"ב. בנוסף, ניהל היועץ המשפטי מגעים עם רשויות מינהל מקרקעי ישראל, רשויות מקומיות ורשויות וגופים ציבוריים שונים, בקשר לסוגיות שונות שהצריכו טיפול משפטי במהלך המגעים עם גופים אלה, כגון טיפול בחיובי ארנונה ובהקמת פתרון אקוסטי על ידי הרשויות המוסמכות באחד הפרויקטים.

השנה החולפת התאפיינה גם בניהול מגעים רבים מול רשויות מיסוי מקרקעין בקשר למיסוי עסקאות, לרבות הליכי השגה על קביעת שומות על-ידי רשויות המס ומגעים ודיווחים ביחס לעסקאות ייחודיות הנובעות מאופן הפעילות של העמותות. היועץ המשפטי פעל ליצירת קשר בלתי אמצעי עם נציגי רשויות מיסוי מקרקעין במחוזות השונים, וזאת, בכדי להיטיב את הטיפול בסוגיות המס הייחודיות לפעולת העמותות.

תחום פעילות אשר תפס חלק נכבד מנפחי פעילות נוגע לסוגיות המשפטיות הכרוכות בייזום פרויקטים בהרחבות קהילתיות של יישובים חקלאיים, לרבות בחינת התאמת העסקאות להוראות המינהל הרלוונטיות, ניהול מגעים עם קיבוצים ובחינת מערכת ההסדרים שבין משתכני העמותות לבין האגודות השיתופיות בישובים בהם מוקמים הפרויקטים.

בראיה רב שנתית, הוחל השנה בבחינת מספר סוגיות משפטיות הקשורות לאופי פעולתה של מנהלת המגורים ושל היועץ המשפטי למנהלת; סוגיית ועדות קבלה לפרויקטים ויצירת הגבלות שונות על עבירות יחידות הדיור שנבנו בסיוע המנהלת; שיתוף פעולה עם משטרת ישראל, וכיו"ב. כמו כן, ניתן ייעוץ משפטי שוטף למוסדות העמותות.

מחלקת הדין הבין-לאומי

1. כללי

מחלקת הדין הבין-לאומי (דבל"א) נותנת ייעוץ משפטי שוטף בתחומי המשפט הבין-לאומי, לכלל הגורמים הרלוונטיים בצה"ל. כמו כן, אחראית המחלקה על מתן ייעוץ משפטי שוטף, בכלל התחומים, לפיקוד הדרום ופיקוד הצפון, באמצעות יועצים משפטיים לפיקודים. המחלקה מסייעת, בתחום מומחיותה, בעבודות מטה בהן מעורבים גם גורמים ממלכתיים חוץ-צבאיים בעלי ממשקי עבודה עם צה"ל, כגון משרדי ממשלה ובמיוחד משרד המשפטים ומשרד החוץ, המל"ל והשב"כ.

בין תחומי העיסוק של המחלקה ניתן למנות את הייעוץ המשפטי בסוגיות הנוגעות לדיני הלחימה (לרבות ליווי עבודת המטה הנוגעת לפעילות הלחימה של צה"ל והתוכניות האופרטיביות בעניין); ייעוץ משפטי ביחס לדיני התפיסה הלוחמתית, כמו גם חובותיה של מדינת ישראל ביחס לרצועת עזה, והחובות הנובעות מן ההסכמים המדיניים; קשרי החוץ של צה"ל ושיתוף הפעולה עם צבאות זרים; יישום הנספחים הצבאיים להסכמי השלום, הסכמי הפרדת כוחות והחלטות בין-לאומיות אחרות והקשרים עם צבאות המדינות השכנות וכוחות שמירת שלום הפועלים בזירה; בקרת נשק וחוקיות אמצעי לחימה ועוד.

כמו כן, אחראית המחלקה על "מערך הייעוץ האופרטיבי", שהוקם כלקח ממלחמת לבנון השנייה, וכולל עשרות יועצים משפטיים שהוכשרו ויועדו לשמש כיועצים משפטיים בשעת חירום לכלל גופי צה"ל הרלוונטיים, מרמת האוגדה ומעלה. בהתאם, במהלך שנת 2009 הוקדשה תשומת לב להמשך ביסוסו והכשרתו של המערך. קציני מערך הייעוץ האופרטיבי, בסדיר ובמילואים, נטלו חלק בתרגילים שהתקיימו במהלך השנה, ברמת המטכ"ל, הפיקודים והאוגדות, בסיוע והכוונת קציני מחלקת דבל"א (בדגש על מדור אופרטיבי). נערכו הכשרות וימי עיון לכלל קציני המערך, בשיתוף בית הספר למשפט צבאי. כמה מקציני המערך אף נטלו חלק במתן הייעוץ המשפטי בפיקוד הדרום ובאוגדת עזה במהלך מבצע "עופרת יצוקה".

שנת העבודה 2009 עמדה בסימן מבצע "עופרת יצוקה" והשלכותיו. כאמור, במהלך המבצע עצמו ניתן ייעוץ משפטי לכוחות ברמת המטכ"ל, הפיקוד והאוגדה. השלכות המבצע ניתנות לחלוקה לשני מישורים: **במישור הפנימי - הצבאי**, המחלקה השתלבה בתהליך הפקת הלקחים מהמבצע ויישומם, כמו גם בתהליכי עדכון התוכניות האופרטיביות, כנגזר מן המבצע; **במישור החיצוני - הבין-לאומי**, בעקבות המבצע, לאחר שהופצו ע"י ארגונים ומוסדות שונים, בין-לאומיים וישראלים,

דו"חות שונים בנוגע ללחימת צה"ל במבצע, ובראשם, דו"ח הוועדה מטעם מועצת זכויות האדם של האו"ם. המחלקה פעלה, בתיאום עם אג"ת, דו"ץ ומשרדי החוץ והמשפטים להדוף את המתקפה על הלגיטימציה לפעולותיה של מדינת ישראל ומלחמתה בטרור, תוך הבהרת הכללים המשפטיים המחייבים וההקשר המשפטי הנדרש.

במהלך שנת 2009 הושם דגש על פעילות קציני המחלקה לקידום ההבנה של העמדה המשפטית של צה"ל ומדינת ישראל בכל הנוגע לדיני הלחימה ואתגרי הלחימה הא-סימטרית, בדרכים שונות ובהן, השתתפות בסדנאות וכנסים והעברת הרצאות בכנסים בין-לאומיים, אקדמיים וצבאיים, בארץ ובחו"ל; עריכת ראיונות ושיחות רקע עם גורמי תקשורת; מפגשים עם משפטנים, אנשי אקדמיה וגורמים משפיעים אחרים, ישראלים וזרים.

כן, נטלו קציני המחלקה חלק מרכזי במאמץ בין-משרדי לגיבושו של דו"ח מקיף בשפה האנגלית (למעלה מ-150 עמ'), מטעם מדינת ישראל, הפורש בהרחבה את ההיבטים העובדתיים והמשפטיים של מבצע "עופרת יצוקה". הדו"ח הושלם והופץ בחודש יולי השנה.

במחלקה שני ענפים כדלהלן:

1. **ענף ביטחון ואופרטיבי** – בענף שני מדורים: מדור ביטחוני ומשפטי ומדור אופרטיבי; וכפופים לו היועצים המשפטיים לפיקוד הצפון ולפיקוד הדרום. כן, אחראי הענף על "מערך הייעוץ האופרטיבי".
2. **ענף אסטרטגי ובין-לאומי** – בענף שלושה מדורים: מדור כלכלי והומניטארי, מדור אסטרטגי, ומדור קשרי-חוץ.

2. הייעוץ המשפטי בעניינים אופרטיביים

במהלך שנת העבודה 2009 ליוו קציני המחלקה את העשייה המבצעית של צה"ל בכל הזירות, וחיוו דעתם בנוגע להיבטים המשפטיים של הפעילות הביטחונית של צה"ל, בדגש על הלחימה בארגוני הטרור ברצועת עזה במבצע "עופרת יצוקה" ולאחריו, ושיפור המוכנות ללחימה בצפון. במסגרת זו, ניתן **ייעוץ משפטי שוטף בזמן אמת**, לגורמי חטיבת המבצעים באגף המבצעים, לאגפי המטכ"ל השונים, לפיקודים ולחלק מהאוגדות המרחביות, תוך השתתפות בדיונים, הערכות המצב ועבודות המטה.

במסגרת הייעוץ המשפטי שניתן לגורמי הצבא השונים במבצע "עופרת יצוקה" ולאחריו, ניתן על ידי קציני המדור האופרטיבי ויועמ"ש פד"ם, ייעוץ משפטי שוטף ביחס **לפעילות כוחות צה"ל ברצועת עזה**. במסגרת זו, ליוו קציני דבל"א את התכנון המבצעי בהיבטים שונים הנוגעים

למבצע "עופרת יצוקה". כמו כן, במהלך המבצע, ניתן ייעוץ משפטי שוטף של קציני המחלקה לגורמי המטכ"ל, פיקוד הדרום ואוגדת עזה בסוגיות משפטיות שעלו אגב הפעילות המבצעית. הייעוץ המשפטי במהלך המבצע ניתן, בין היתר, על-ידי קציני מערך הייעוץ האופרטיבי בחירום.

בשנת העבודה 2009, המשיכו קציני מחלקת דבל"א בליווי משפטי של **תהליכי התכנון האופרטיבי בחטיבת המבצעים** ושל תהליך קבלת ההחלטות המבצעיות והעבודה השוטפת בחטיבת המבצעים. במסגרת זו, הועברו התייחסויות משפטיות לתכניות האופרטיביות המטכ"ליות, בגזרות השונות, כמו כן, ניתנו חוות דעת עקרוניות והתייחסויות שוטפות לגבי פעילות מבצעית מתוכננת, חוקיותן של שיטות פעולה שונות, חוקיות מטרות שמתוכננות להיתקף על-ידי צה"ל וכיו"ב. בנוסף, חוזקו הקשרים עם גופים נוספים הרלוונטיים לפעילות האופרטיבית, ביניהם **גורמי מודיעין** וגורמים האחראים להפעלת אש.

במהלך שנת 2009 עסקו קציני המחלקה באופן נרחב בכללי הפתיחה באש בצה"ל (כגורם המרכז את סוגיית כללי הפתיחה באש בפרקליטות הצבאית), ובכלל זה, סייעו בגיבוש, עדכון וניסוח של כללי הפתיחה באש עבור כוחות צה"ל ביבשה, באוויר ובים, בגזרות השונות.

בנוסף, קציני המחלקה נתנו ייעוץ משפטי במגוון סוגיות הנוגעות לדיני הים הבין-לאומיים ודיני הלחימה בים, בשיתוף עם יועמ"ש חה"י. בכלל זה, התייחסו קציני המחלקה לסמכויות שמקנים דיני הלחימה בים ודיני השימוש בכח בהקשר של התמודדות, בזירה הימית, עם האיומים השונים על מדינת ישראל. כמו כן, ניתן ייעוץ משפטי בסוגיות הנוגעות לפעילות צה"ל בתווך הימי שמול רצועת עזה. לצד זאת, העניקו קציני המחלקה יעוץ משפטי גם בסוגיות מתחום דיני האוויר ודיני החלל הבין-לאומיים.

3. הייעוץ המשפטי בעניינים ביטחוניים

במהלך שנת העבודה 2009 טיפלו קציני המחלקה בהיבטים משפטיים שונים של הפעילות הביטחונית של צה"ל, כגון: הפעלת סמכויות וצעדים ביטחוניים מסוגים שונים על-ידי כוחות הביטחון; חוקיות השימוש באמצעי לחימה שונים; מעצר וכליאה של המעורבים בפעילות עוינת לישראל; היבטים שונים של המאבק בטרור וכיו"ב. כמו כן, במהלך השנה ליוו קציני המחלקה הליכים משפטיים שונים - עתירות לבג"ץ, הליכים פליליים המתנהלים בישראל והליכים אזרחיים בארץ ובחו"ל (ראו פירוט בהמשך) - והתייחסו למגוון היבטי המשפט בין-לאומי שהתעוררו במסגרתם.

במוקד העיסוק בשנת 2009 עמדה ההתמודדות המשפטית עם השלכותיו של מבצע "עופרת יצוקה", בזירה הפנימית והבין-לאומית. פעילות זו של המחלקה באה לידי ביטוי במגוון רחב של היבטים. כך, למשל, היא כללה השתתפות קבועה בדיוני הצוות הבין-משרדי להתמודדות עם תביעות בין-לאומיות (בראשות המשנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים)) ובדיוני ועדת השרים לעניין זה. בנוסף, ליווי קציני המחלקה את תהליך בדיקת הטענות בדבר הפרות לכאורה של דיני הלחימה של המשפט הבין-לאומי על ידי כוחות צה"ל במהלך מבצע "עופרת יצוקה"; זאת, הן במישור העקרוני, על ידי כתיבת חוות דעת מפורטת בדבר עמידתו של מנגנון הבדיקה והחקירה הקיים בצה"ל בחובותיה של מדינת ישראל על פי המשפט הבין-לאומי, על רקע טענות שונות לפיהן חקירה "חיצונית" לצה"ל של אירועי "עופרת יצוקה", מתחייבת מן המשפט הבין-לאומי והן ע"י ייעוץ לפצ"ר ולפרקליטות לעניינים מבצעיים בשאלות פרטניות בדבר המתחייב מדיני הלחימה בנסיבות האירועים הנבדקים.

היבט נוסף שקציני המחלקה עסקו בו רבות, הוא מתן מענה לעשרות שאילתות ופניות עקרוניות ופרטניות ממגוון גורמים, בדגש על כלי התקשורת וארגוני זכויות אדם (לרבות התייחסויות לדו"חות הרבים שפורסמו על ידם מאז הסתיים מבצע "עופרת יצוקה"). כמו כן, ליוותה המחלקה את עבודת ועדת הבדיקה שמינה מזכ"ל האו"ם לחקירת אירועים של פגיעה במתקני או"ם במהלך מבצע "עופרת יצוקה".

בשנת 2009 גבר באופן משמעותי העיסוק בניסיונות לשימוש לרעה בעקרון הסמכות אוניברסלית (דהיינו, פתיחת הליכים פליליים כנגד קצינים בצה"ל מכוח חקיקה פנימית במדינות זרות, בטענות הנוגעות לפעילות לחימה). במסגרת זו, המשיכו קציני המחלקה לתת ייעוץ שוטף ביחס לפניותיהם של בכירים שונים, ששירתו או עודם משרתים בצה"ל, ביחס לסיכונים הנשקפים להם בעניין זה במדינות העולם השונות. כן השתתפו קציני המחלקה בליווי הטיפול בהליכים המתנהלים כנגד בכירים ישראלים במדינות שונות בעולם. פעילות זו נעשית בתיאום עם הגורמים הרלוונטיים במשרד המשפטים ובמשרד החוץ.

סוגיה עקרונית שטופלה במהלך שנת 2009 הייתה פניית הרשות הפלסטינית לבית-הדין הפלילי הבין-לאומי בבקשה שיחיל את סמכותו על אירועי "עופרת יצוקה", לאור הסכמתם של הפלסטינים לקבל על עצמם את סמכות השיפוט של בית-הדין.

בשנת 2009 המשיכה המחלקה לתת ייעוץ משפטי שוטף לגורמים בצה"ל ובמערכת הביטחון בסוגיות שונות בתחום בקרת הנשק וחוקיות אמצעי הלחימה, לרבות נפ"ק (נשק פחות קטלני). בצד זאת, נמשכה השתתפות קציני המדור הביטחוני-משפטי במשלחת הישראלית למשא

ומתן הבין-לאומי בנושא חימוש המצרר, המתקיים מאז שנת 2007 בקרב המדינות המהוות צד לאמנת כלי הנשק הקונבנציונאליים (CCW).

בשנת העבודה 2009 המשיכו קציני המחלקה ללוות הליכי חקיקה הנוגעים להיבטים שונים של פעילות צה"ל. בתוך כך, המשיכו קציני המחלקה לסייע בגיבוש תיקון נוסף (מס' 8) לחוק הנזיקין האזרחיים (אחריות המדינה), שהונח על שולחן הכנסת כהצעת חוק מטעם הממשלה במהלך חודש מאי 2008; בשנת 2009 הוחל על הצעת החוק דין רציפות והיא עברה, לאחר שאושרה בקריאה ראשונה, לדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט. כן נמשכה השתתפות קציני המחלקה בצוות הבין-משרדי העוסק בגיבוש חקיקה חדשה בתחום המאבק בטרור, שמטרתה לפתח את הכלים וההסדרים הנחוצים להתמודדות עם איום הטרור ולרכזם בחוק מקיף ועדכני. נוסף על האמור לעיל, חיוו קציני המחלקה את דעתם בנוגע לסוגיות נקודתיות אשר התעוררו במסגרת הליכי חקיקה אחרים (בישראל ובאיו"ש).

כמו כן, נמשך העיסוק בסוגיות הקשורות למעצרים וכליאתם של גורמים המעורבים בפעילות עוינת כנגד ישראל, בדגש על ליווי עבודת המטה להטמעת הוראותיו של חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002 (אשר תוקן בשנת 2008), בפקודות הצבא. סוגיה נוספת בה עסקו קציני המחלקה בהקשר זה הייתה הבהרת המתחייב מן המשפט הבין-לאומי במסגרת בחינה מחדש של תנאי כליאתם של עצירים ואסירים פלסטינים המשתייכים לארגוני החמא"ס והגא"פ, שטופלה במסגרת צוות מיוחד בראשות נציב השב"ס.

במהלך שנת 2009 נמשך הטיפול בנושאים הקשורים בחובותיה של מדינת ישראל בתחום זכויות האדם, ככל שהדברים נוגעים לצה"ל. במסגרת זו, נטלו קציני המחלקה חלק בהכנת המשלחת הישראלית אשר הופיעה בפני הוועדה נגד עינויים בג'נבה, בהכנת המשלחת הישראלית אשר עתידה להופיע בשנת 2010 בפני הוועדה לזכויות הילד, בקשר לפרוטוקול בדבר ילדים בסכסוכים מזוינים ובהכנת התייחסותה של מדינת ישראל לדו"ח מחלקת המדינה של ארה"ב בנושא זכויות האדם לשנת 2009.

4. הייעוץ המשפטי לפיקוד הצפון ופיקוד הדרום

במהלך שנת 2009 המשיכו היועצים המשפטיים לפיקוד הצפון ולפיקוד הדרום להעמיק את הקשר עם גורמי הפיקוד השונים ועם המפקדים הרלוונטיים באוגדות ובחטיבות המרחביות. זאת במטרה לשפר את הטמעת ההיבט המשפטי בעשייה הצבאית השוטפת, הן בתחומים האופרטיביים והן בממשקים שבין צבא למגזר האזרחי. כיום, היועצים המשפטיים משולבים כקציני מטה בפיקוד, ומשתתפים בהערכות מצב

שבועיות של מפקד הפיקוד, בדיוני מטה ובפורום מפקדים חודשי, כמו גם בעשייה השוטפת של מטה הפיקוד.

במסגרת עבודתם השוטפת במתן ייעוץ משפטי לפיקוד, שמו היועצים המשפטיים לפיקודים דגש מיוחד על התחום האופרטיבי, ובכלל זה על תכנון אופרטיבי ועל השתתפות בתרגילים והטמעת ההיבט המשפטי בהם.

בנוסף, היועצים המשפטיים נתנו מענה לצרכים המשפטיים של הפיקודים והאוגדות הסדירות במסגרת הפעלת סמכויותיהם בשגרה, בנושאים שונים, הן מתחום המשפט הבין-לאומי והן מתחום המשפט האזרחי והמנהלי, כגון: הוראות פתיחה באש, טיפול במסתננים, סמכויות חיילים וסמכויות שונות מול אזרחים ורשויות ממשלתיות, טיפול בהצעות חוק רלוונטיות, נושאי תשתיות ומקרקעין, תחום איכות הסביבה, אופן סגירת שטחים והכרזה על "שטח צבאי סגור", יישום חוק חופש המידע, שמירה על זכויות פרט וחיילים, טיפול בתביעות נזיקיות, עתירות לבג"ץ והליכים משפטיים שונים ועוד. הטיפול בנושאים אלו מתבצע בתיאום עם שאר גופי הפרקליטות הצבאית הרלוונטיים ומשרדי הממשלה השונים, כפי הנדרש.

מעבר לייעוץ השוטף כמפורט לעיל, בשנת 2009 התמקד הייעוץ המשפטי לפיקוד הצפון בנושאים הבאים: השתלבות בתהליכים של תכנון ואישור מטרות המתוכננות מראש לתקיפה בעת לחימה בפיקוד ומתן התייחסות משפטית להן, תוך חיזוי דעה משפטית על הרעיונות המבצעיים העומדים מאחורי תכנון המטרות; הטמעת הוראות הפתיחה באש בקרב יחידות פיקוד הצפון, על ידי כתיבת "מקרים ותגובות" מתאימים, המועברים לחיילי וקציני היחידות במהלך תדריכים; הסדרת הטיפול בתחום המסתננים והמבריחים בנוהל משותף לצה"ל, משטרת ישראל והפרקליטות האזרחית; מתן מענה לבעיות שונות בנושא תשתיות מקרקעין וסכסוכי צבא – אזרחים בתחום זה, תוך גיבוש נהלים אשר יסדירו את ההתמודדות עם הבעיות הנוצרות.

מעבר לייעוץ השוטף כמפורט לעיל, בשנת 2009 התמקד הייעוץ המשפטי לפיקוד הדרום בנושאים הבאים: שיפור הטמעת הוראות הפתיחה באש על ציר הגדר המקיפה את רצועת עזה באמצעות מסמך "מקרים ותגובות", הטיפול במסתננים בגזרה הדרומית והחזרה מתואמת של מסתננים למצרים, מתן מענה משפטי לכל סוגיות כח אדם העולות ביחידות הפיקוד, עדכון ומיסודו של הליך אישור המטרות בפיקוד, השתלבות בתהליך בניית פקודות מבצע אופרטיביות בפיקוד והכוונה של יחידות הפיקוד באיסוף המידע העובדתי הנדרש לבחינת תלונות בעקבות מבצע "עופרת יצוקה".

5. הייעוץ המשפטי בנושאים כלכליים והומניטאריים

במהלך שנת 2009 נמשך מתן ייעוץ משפטי שוטף לגורמי מפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש), מנהלת התיאום והקישור עזה (מת"ק עזה), צה"ל ומשרדי ממשלה שונים בסוגיות של משפט בין-לאומי הומניטארי והיבטים משפטיים, הסכמיים ומנהגיים הנוגעים לתחומים אזרחיים, הומניטאריים וכלכליים באזור יהודה ושומרון (איו"ש) ורצועת עזה וליישום ההסכמים המדיניים עם הפלסטינים.

במסגרת זו, השתתפו קציני המחלקה בדיוני הוועדות המשותפות עם הרשות הפלסטינית בתחומי המים, התקשורת, הדואר, המשפטים והכלכלה, וסיפקו ייעוץ משפטי בהקשר זה לגורמים הרלוונטיים בנוגע להכנת מסמכים וגיבוש עמדות אשר הוצגו לרשות הפלסטינית.

מעבר לכך, עסקו קציני המחלקה רבות בסוגיות הומניטאריות אשר עלו במהלך ובעקבות מבצע "עופרת יצוקה", ובכלל זה בכל הנוגע לחובות ההומניטאריות החלות על מדינת ישראל בקשר לרצועת עזה ותושביה.

כך, בנוסף לייעוץ השוטף שניתן לגורמי הצבא בנוגע לסוגיות הומניטאריות בעת הלחימה, טופלו מספר עתירות בהולות שהוגשו לבג"ץ **בעצם ימי מבצע "עופרת יצוקה"**, בראשן בג"ץ 201/09 ו-248/09 - עתירות שהעלו טענות נגד המדינה בנוגע לפינוים של פצועים והגנה על צוותים רפואיים, וכן בנוגע להעברת חשמל ודלק ולמצב התשתיות האזרחיות ברצועה בכלל. כמו כן, טופלו שתי עתירות נוספות בעניין כניסת עיתונאים זרים לרצועה בעת הלחימה ולאחריה (פירוט מצוי בהמשך).

בהמשך לכך, סיפקו קציני המחלקה ייעוץ משפטי בעניין מימושן של החובות ההומניטאריות בעקבות המבצע ועל רקע המשך המציאות בה ארגון טרור עוין שולט ברצועת עזה. במסגרת זו, המשיך המדור לייעץ בנוגע למדיניות מעברם של בני אדם במעבר "ארז" שבין ישראל לרצועה; בעניין העברת סחורות לרצועה במסגרת משטר הסנקציות הכלכליות המוטלות על הרצועה; ובנוגע למגבלות על העברת טובין דו-שימושיים וכספים לרצועה, כחלק מהמאבק בהעברת אמצעים המשמשים לטרור.

במסגרת זו ליוו קציני המחלקה את ניהולן של מספר עתירות לבג"ץ, לרבות: בג"ץ 2650/09 - עתירה הנוגעת למדיניותה של ישראל המונעת העברת בקר חי לרצועת עזה; בג"ץ 8518/08 - במרכזה עומדת הדרישה של 70 יבואנים מרצועת עזה לשחרר את סחורותיהם מהנמלים בישראל; טיפול בנושא העברת כספים למוטבים הנמצאים ברצועת עזה, לגבי תלויה ועומדת עתירה לבג"ץ; ומספר עתירות מנהליות בנוגע

לבקשות לקבל מידע בהתאם לחוק חופש המידע, לרבות, עת"מ 2744/09 -
עתירה הנוגעת למדיניות התרת
כניסתן של סחורות לרצועת עזה; ועת"מ 2367/09 - עתירה הנוגעת
לנהלי העבודה מול הרשות הפלסטינית בנוגע לתושבי עזה המבקשים
להיכנס לישראל.

בנוגע למדיניות מעברם של אנשים במעבר "ארז" שבין ישראל לרצועה,
המשיכו קציני המחלקה גם השנה ללוות את הטיפול בסוגיות עקרוניות,
ולטפל במספר רב של פניות ועתירות לבג"ץ בתחום הכניסה לרצועת עזה
והיציאה ממנה, הכולל כניסה לישראל של תושבי הרצועה לצרכים
שונים, לרבות לצורך מעבר לאיו"ש; יציאה לחו"ל; כניסתם של
ישראלים ותושבי איו"ש לרצועה; שהייתם של תושבי רצועת עזה
באיו"ש; ביקורי כלואים בישראל; ועוד.

כמו כן, המשיכו קציני המחלקה להעניק ליווי משפטי לעבודתה של
"ועדת מאוימים" הכפופה למפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים,
ומטפלת בפניות של פלסטינים המבקשים לשהות בישראל מחמת איום
הנשקף לטענתם לחייהם אם יחזרו לרצועת עזה או לאיו"ש. במסגרת
הליווי המשפטי, השתתפו קציני המחלקה בדיונים העיתיים של הוועדה
וכן ליוו עתירות שנוהלו בעניינים אלו בבג"ץ. כמו כן, טיפלו קציני
המדור במספר סוגיות עקרוניות הנוגעות לפעילותה של ועדת מאוימים,
לרבות פניות בעניינם של מאוימים שלא על רקע ביטחוני, סוגיות מבניות
ומהותיות הקשורות לטיפול במאוימים במסגרת הוועדה, ושאלת
חשיפת החומר העומד בפני הוועדה במסגרת הליכים פליליים.

בנוסף, העמיקו קציני המחלקה את הליווי והייעוץ בנוגע לחובות
ההומניטאריות כלפי האוכלוסייה האזרחית אשר עלו במסגרת גיבוש
תוכניות אופרטיביות של צה"ל ומתפ"ש.

מעבר לכך, היועץ המשפטי למת"ק עזה המשיך גם השנה ללוות את
פעילותה האזרחית. במסגרת זאת שימש, בין השאר, כיועץ המשפטי של
וועדת המכרזים של המת"ק וכיועצה של זו לעניינים אזרחיים
ומנהלתיים.

לבסוף, במהלך השנה ליוו קציני המדור מספר תביעות אזרחיות בנוזקין
נגד המדינה אשר מתנהלות בבתי המשפט המחוזיים בנוגע לפעילותו
האזרחית של הממשל הצבאי ברצועת עזה בתקופה שלפני יישום תכנית
ההתנתקות בשנת 2005.

6. הייעוץ המשפטי בנושאים אסטרטגיים

קציני המחלקה מעניקים באופן שוטף ייעוץ משפטי לחטיבה האסטרטגית באגף התכנון בצה"ל. במסגרת זו, ניתן ייעוץ בנושאים אסטרטגיים בזירות השונות, הן בזירה הפלסטינית והן בזירות האזוריות: מצרים, סוריה, לבנון וירדן.

בזירה הפלסטינית, פעילות המחלקה נגזרת מן התמורות ברמה המדינית ומתמקדת בהיבטים השונים של התהליך המדיני הנוגעים לצה"ל. במסגרת זו, היו קציני המחלקה שותפים מלאים בעבודת-המטה המתקיימת בצה"ל בנוגע ליחסים המדיניים עם הפלסטינים ועם גורמים בין-לאומיים רלוונטיים.

בזירה האזורית, עסקו קציני המחלקה גם השנה במתן ייעוץ משפטי צמוד לגורמי הקישור הצבאי. במסגרת זאת, נטלו קציני המחלקה חלק במפגשים עם נציגי הצבאות של המדינות השכנות, וגיבשו חוות-דעת הנוגעות להיבטים שונים של יחסי צה"ל ומדינת ישראל עם מדינות אלה. כמו-כן, נמשך הייעוץ המשפטי השוטף במגוון סוגיות הנובעות מפעילותם של כוחות שמירת השלום באזור וממשקי צה"ל עם כוחות אלה.

בגזרת מצרים, השתתפו קציני המחלקה במפגשים העתיים בין צה"ל וצבא מצרים (לרבות מפגשי הקישור הקבועים ומפגשי הוועדה לאבטחת גבולות), וכן גיבשו חוות-דעת בסוגיות שונות הנוגעות ליחסים בין שתי המדינות וההסכמים המדיניים ביניהן. בין הסוגיות עליהן הושם דגש בשיח מול צבא מצרים ניתן להזכיר את תופעת ההסתננות ממצרים לישראל דרך הגבול המשותף. נמשך גם העיסוק השוטף בסוגיות הקשורות בכוח המשקיפים הרב-לאומי (הכמ"ר) הפרוש בסיני על-מנת לפקח על עמידת הצדדים בהסדרים הביטחוניים שבהסכם השלום, לרבות פרשנות של מנדט הכוח והחסינויות וזכויות-היתר מהן הוא נהנה.

בגזרת סוריה, נמשך הליווי המשפטי של הפעילות מול כוח אנדו"ף (UNDOF) הפרוס ברמת הגולן מכוח הסכם הפרדת הכוחות בין סוריה וישראל מ-1974. בתוך כך, השתתפו קציני המחלקה במפגשים עם נציגי הכוח, גיבשו חוות-דעת בסוגיות עקרוניות שעמדו על סדר היום, סייעו בגיבוש תלונות בגין הפרות של הסכם ההפרדה, במענה לפניות אנדו"ף, ועוד.

בגזרת לבנון, המשיכו קציני המחלקה ללוות את הפעילות הנוגעת ליישום החלטת מועצת הביטחון 1701 (2006), שהביאה לסיום מלחמת לבנון השנייה, על חלקיה השונים, לרבות פרשנות מנדט כוח יוניפי"ל (UNIFIL) הפרוש בדרום לבנון. בתוך כך, המשיכו קציני המחלקה

להשתתף במפגשי התיאום והקישור העיתיים עם יוניפי"ל וצבא לבנון, בהם נדרשים הצדדים לסוגיות שונות הנוגעות ליישום ההחלטה הנ"ל, לרבות ירי הרקטות מלבנון לישראל (חמישה אירועים בשנת 2009) ותהליך סימון ה"קו הכחול" (הקו אליו נסוג צה"ל מלבנון בשנת 2000).

בגזרת ירדן, מלווים קציני המחלקה, בין היתר, את עבודתה של ועדת הגבולות המשותפת, ומסייעים בבירור ההיבטים המשפטיים הרלוונטיים לפעילות הקישור הצבאי השוטפת וליחסים בין שתי המדינות.

בנוסף לאמור לעיל, קציני המחלקה המשיכו לעבוד בשיתוף-פעולה הדוק עם יחידת המיפוי של צה"ל בסוגיות הקשורות בגבולות ישראל עם המדינות השכנות לה, וכן לערוך מחקרים משפטיים בנושאי גבול שעל הפרק.

7. קשרי חוץ

בשנת 2009 המשיכה המחלקה להעניק ייעוץ משפטי בנוגע למכלול הקשרים של צה"ל עם גורמים צבאיים וממשלתיים זרים, ארגונים בין-לאומיים וארגונים אל-מדינתיים שונים.

כך למשל, במהלך השנה שחלפה, הוסיפו קציני המחלקה להעניק ייעוץ משפטי שוטף לכלל גורמי צה"ל בעניינים הנוגעים ל**שיתוף הפעולה הצבאי והאסטרטגי בין צה"ל לבין צבאות זרים**. כך, נמשך הייעוץ המשפטי בתחום תרגילים צבאיים בין-לאומיים, הן בישראל והן במדינות זרות. בנוסף, סייעו קציני המחלקה בהתוויית המסגרת המשפטית לשילובם של חניכים זרים בקורסים והכשרות בצה"ל וכן לשילובם של קציני צה"ל במסגרות צבאיות בחו"ל.

דגש מיוחד הושם השנה על הקשר עם ברית נאט"ו, הן בשיפור הסדרת ההיבטים משפטיים של שיתוף הפעולה המעמיק בין צה"ל לנאט"ו והן בהסברת עמדותינו המשפטיות מול אתגרי הלחימה בטרור, על ידי מתן הרצאה בנושא בכנס המשפטי השנתי של נאט"ו.

הליכים משפטיים הקשורים למשפט הבין-לאומי אשר טופלו על ידי מחלקת הדין הבין-לאומי

1. נושאים אופרטיביים – ביטחוניים

בג"ץ 3292/07 עדאלה נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח' – נמשך הטיפול בעתירה זו, שעניינה בדרישה כי תיפתח חקירת מצ"ח באשר להתנהלות צה"ל במהלך שני מבצעים שהתקיימו ברצועת עזה במהלך שנת 2004 ("קשת בענן" ו-"ימי תשובה"). דיון ראשון בעתירה התקיים בראשית חודש מאי, ותשובת המדינה (שהוכנה על סמך התייחסות עקרונית שנכתבה במחלקה) הוגשה זמן קצר קודם לכן. טרם ניתנה החלטה. יצוין, כי במקביל ממשיכה להתנהל העתירה העקרונית נגד מדיניות הפצ"ר לעניין קיום חקירות פליליות בעקבות מוות של בלתי-מעורבים כתוצאה מפעילות מבצעית של כוחות צה"ל באיו"ש וברצועת עזה (בג"ץ 9594/03 בצלם נ' הפצ"ר).

בג"ץ 7302/07 מוקד הסיוע לזרים נ' שהב"ט ואח' – עתירה שעניינה חוקיות מנגנון "החזרה מתואמת" של מסתננים למצרים, בסמוך לתפיסתם ע"י כוחות צה"ל. צה"ל התבקש במסגרת עתירה זו להציג "נוהל פנימי" להסדרת "החזרה מתואמת" ולקבוע קריטריונים להחזרתם של מסתננים למצרים (מנגנון תשאול, הכשרת מתשאלים, הליך מנהלי מסודר לבירור נסיבות ההסתננות, היתכנות ביצוע הרחקה מתואמת וכיו"ב). ביוני 2009, התבקש בית המשפט העליון לאסור על החזרה מתואמת של מסתננים, זאת לאור תצהיר שהגיש איש מילואים ששירת בגזרה. תגובה ראשונית ניתנה, ולאחריה תשובה מפורטת. דיון בעתירה התקיים בראשית חודש דצמבר. טרם ניתנה החלטה.

בג"ץ 5268/08 ענבר ואח' נ' אלוף פיקוד הדרום ואח', בג"ץ 5399/07 עדאלה נ' אלוף פיקוד דרום ואח' ובג"ץ 6026/09 מועדון האסיר הפלסטיני נ' ממשלת ישראל – תם הטיפול בעתירות אלו, בהן נתקפה המניעה הגורפת המוטלת מאז יוני 2007 (השתלטות החמא"ס על הרצועה) על כניסתם של תושבי רצועת עזה לישראל לצורך ביקור קרוביהם המצויים במאסר או במעצר. תשובתה המקדימה של המדינה הוגשה, בהתבסס על התייחסות עקרונית לסוגיה שהוכנה ע"י המחלקה, במהלך חודש אוקטובר 2008. בדצמבר 2009 דחה בית המשפט העליון את העתירה, בקובעו כי כניסה לישראל למטרת ביקור כלואים אינה מהצרכים ההומניטאריים הבסיסיים של תושבי רצועת עזה, שמדינת ישראל מחויבת לספק.

בג"ץ 9353/08 אבו-דהים נ' אלוף פיקוד עורף – תם הטיפול בעתירה זו, שהוגשה על-ידי משפחתו של מבצע הפיגוע בישיבת 'מרכז הרב' בירושלים בחודש מרץ 2008, המופנית כנגד החלטתו של מפקד פיקוד העורף להרוס את בית המשפחה (בו התגורר המפגע) מכוח הסמכות המוקנית לו לפי תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945. החלטה זו מתבססת, בין השאר, על חוות דעת עקרונית שהכינו קציני המחלקה (בשיתוף עם קציני מחלקת היעוץ והחקיקה) בסוגיה. בהמשך לכך, סייעו קציני המחלקה ליועץ המשפטי לפיקוד העורף בטיפול בעתירה, בעיקר בכל הנוגע להיבטי המשפט הבין-לאומי הרלוונטיים. במהלך חודש דצמבר 2008 הוגשה תשובת המדינה לעתירה והתקיים דיון בעל-פה. בינואר 2009 דחה בית המשפט העליון את העתירה. במהלך אותו חודש הוגשה ונדחתה בקשה לדיון נוסף בעתירה (דנג"ץ 181/09 אבו-דהים נ' אלוף פיקוד העורף).

בג"ץ 2960/09 יש דין נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש – עתירה עקרונית התוקפת את חוקיות החזקתם של פלסטינים תושבי איו"ש במעצר או במאסר במתקני כליאה המצויים בשטח ישראל (זאת, על אף ההלכה שנפסקה בעניין זה בבג"ץ 253/88 סג'דיה נ' שר הביטחון). תשובת המדינה טרם הוגשה.

בג"ץ 7235/09 המוקד להגנת הפרט נ' מפקד פיקוד דרום – עתירה שעניינה סירובו של מפקד פד"ם להתיר כניסת אזרחים ישראלים לשטחי רצועת עזה, לרגל חודש הרמאדאן וחג העיד אלפיטר. תגובה לעתירה נמסרה לפרקליטות המדינה, ובדיון שהתקיים בתאריך 14.09.09 העתירה נדחתה.

הליכי הביקורת השיפוטית לפי חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002 - בשנת 2009 סייעו קציני המחלקה ליועץ המשפטי לאגף המודיעין בטיפול בהליכים אלה, בדגש על היבטים עקרוניים מתחום המשפט הבין-לאומי.

הליכים אזרחיים בישראל - קציני המחלקה טיפלו במהלך השנה בהליכים אזרחיים שונים, בדגש על סיוע לגיבוש עמדת המדינה בתביעות נזיקין המנוהלות נגדה על-ידי תושבי הרשות הפלסטינית או אזרחים זרים, אגב פעולות הלחימה מול ארגוני הטרור הפלסטינים. כן סייעו קציני המחלקה בגיבוש עמדת היועץ המשפטי לממשלה ביחס לתביעות שהוגשו על-ידי אזרחים ישראלים כנגד הרשות הפלסטינית וארגוני הטרור.

הליכים אזרחיים ופליליים בחו"ל – קציני המחלקה סייעו בליווי ההתמודדות עם תביעות נזיקיות ופליליות, שהוגשו כנגד בכירים בצה"ל ובמערכת הביטחון במדינות שונות בעולם (כגון התביעה הפלילית

שהוגשה בספרד כנגד שמונה בכירים במערכת הביטחון בגין הסיכול הממוקד של סלאח שחאדה).

2. נושאים כלכליים והומניטאריים

בג"ץ 201/09 רופאים לזכויות אדם ואח' נ' ראש הממשלה ואח'; ובג"ץ 248/09 גישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע ואח' נ' שר הביטחון - במהלך מבצע "עופרת יצוקה" הגישו ארגוני זכויות אדם ישראלים שתי עתירות בהולות לבג"ץ. עתירה אחת התייחסה לפינוי פצועים ברצועת עזה, והעלתה טענות בנוגע לתקיפה של אמבולנסים וצוותים רפואיים על-ידי כוחות צה"ל. העתירה האחרת התייחסה למחסור בחשמל ובדלק ברצועת עזה, ולפגיעה שנגרמה עקב כך בתפקודם של בתי חולים, מרפאות, מערכת המים והביוב, וכיו"ב.

התנהלו מספר דיונים בבג"ץ בעת הלחימה, במהלכם אף התייצב ראש מת"ק עזה, אשר הציג בפני בית המשפט את המהלכים והפעולות בהם נקטה מערכת הביטחון במהלך המבצע.

ביום 19.1.09, נתן בית המשפט העליון פסק דין הדוחה את שתי העתירות. לגופן של העתירות קבע בית המשפט, כי נוכח הקמת ושכלול המנגנונים ההומניטאריים על ידי המדינה והמשך מאמציה לשפר את הפינוי של הפצועים, ולאור עשיית הפעולות לשם תיקון התקלות ברשת החשמל ברצועה, למרות מצב הלחימה והסיכונים הביטחוניים, וכן המאמצים לאפשר את הכנסתם של סולר תעשייתי להפעלת תחנת הכוח המקומית בעזה ומוצרים הומניטאריים נוספים, דינה של עתירה להידחות.

בג"ץ 9910/08 התאחדות כתבי החוץ בישראל נ' אלוף פיקוד הדרום ואח'; ובג"ץ 643/09 התאחדות כתבי החוץ בישראל נ' אלוף פיקוד הדרום ואח' - העתירה הראשונה הוגשה בעקבות צמצום מדיניות כניסתם של עיתונאים זרים המבקשים להיכנס לרצועת עזה דרך המעברים שבין ישראל לרצועה בעקבות ההידרדרות במצב הביטחוני בין ישראל לחמא"ס שהחלה בתחילת נובמבר 2008. במסגרת העתירה, ביקשו העותרים כי תותר כניסתם במועדים בהם ממילא נפתח המעבר. בדיון בעתירה, שנערך ביום 31.12.2009, לאחר תחילת מבצע "עופרת יצוקה", התחייבה המדינה לאפשר את כניסתם של 8 עיתונאים ביום, על בסיס רשימה שתועבר על ידי העותרים.

בסופו של דבר, עם שינוי המצב לקראת תחילתה של הפעולה הקרקעית של צה"ל ובמהלכה, לא התאפשרה כניסתם של העיתונאים מטעמים של ביטחון כוחות צה"ל, ולאחר שנמסרה הסיבה למניעת הכניסה לבא כוח העותרים, החליטו העותרים למחוק את העתירה. ראוי להבהיר, כי במהלך המבצע התאפשרה כניסתם של עיתונאים צמודים לכוחות צה"ל וכן נמשכו הדיווחים העיתונאים על ידי עיתונאים שנמצאו ברצועה לפני תחילת המבצע.

בהמשך, עם סיום המבצע הוגשה העתירה השנייה, במסגרתה התחייבה המדינה שלא להגביל את כניסתם של עיתונאים לרצועת עזה, ככל שהמצב הביטחוני בגבול הרצועה לא ישתנה, ובתנאי שמספרם הרב של עיתונאים לא יפגע בפעילות מעבר "ארז" לצרכים הומניטאריים ולא יעלה באופן משמעותי על המספר שהיה מקובל עד לנובמבר 2008.

בג"ץ 2650/09 מישראל בע"מ ואח' נ' שר החקלאות ואח' - עתירה של יבואנים ישראלים ופולסטינים העוסקים ביבוא מאוסטרליה של עגלים לישראל והכנסתם דרך המעברים לשטחי אי"ש ורצועת עזה. העתירה תקפה את מדיניותה של ישראל, אשר מאז הידרדרות היחסים מול ההנהגה ברצועה ובעקבות מבצע "עופרת יצוקה", מונעת העברת בקר חי לרצועת עזה. העתירה התבססה על מספר טענות, וביניהן הנסיבות בהן העותרים מחקו עתירה קודמת בנושא (בג"ץ 4250/08), טענה שהמדיניות פוגעת בצרכים ההומניטאריים של האוכלוסייה ברצועה, וכן על בסיס החלטת ממשלה 4599 מיום 22.3.09. בפסק דינו מיום 1.4.09 דחה בית המשפט העליון את העתירה וטענות העותרים פה אחד.

בג"ץ 8518/08 אלחדאד ואח' נ' שר הביטחון ואח' - נמשך הטיפול בעתירה שהוגשה באוקטובר 2008, ובה הדרישה של 70 יבואנים מרצועת עזה לשחרר את סחורותיהם מהנמלים בישראל, אשר לטענתם יובאו לפני הטלת הסנקציות הכלכליות כלפי הרצועה, בעקבות השתלטותו האלימה של ארגון החמא"ס על הרצועה בשנת 2007. בתום הדיון שהתנהל בעתירה בחודש נובמבר 2009, נתקבלה החלטת ביניים לפיה יערכו הצדדים בחינה פרטנית ביחס לאפשרות למכור את הסחורה לאיו"ש על דעת הרשויות המוסמכות ואף האפשרות להעביר חלק מהטובין לעזה, כאשר מדובר בטובין מהסוג שניתן להיכנס למטרות הומניטאריות.

בג"ץ 5829/09 תחריר מנצור ואח' נ' מפקד גדמ"ע ואח' - עתירה שעניינה בבקשת תושבת רצועת עזה כי יותר מעברה לאיו"ש לצורך ביקור וסיעוד אחיה שלטענת העותרים היה פצוע במצב קשה. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה, לפיה במצב הביטחוני הנוכחי, בו שולט ברצועת עזה ארגון טרור העוין את ישראל, מעברם של אנשים בין רצועת עזה לאיו"ש הינו מצומצם ביותר, ובפרט אך ורק במקרים חריגים הומניטאריים ורפואיים דחופים. כך, התקבלה העמדה לפיה

בקשתה של העותרת אינה באה בגדרי מקרים אלה, בין היתר, בשל העובדה שלצדו של אחיה של העותרת עומדת אשתו וחמישה אחים נוספים המתגוררים בעירו באיו"ש, אשר יכולים לסעוד אותו.

בג"ץ 5768/09 מחמד אלדקס ואח' נ' מפקד גדמ"ע ואח' - עתירה
שעניינה בבקשתו של תושב איו"ש, אשר נכנס לרצועת עזה דרך מעבר רפיח שנמצא בגבול בין הרצועה לבין מצרים, כי יותר מעברו חזרה לביתו באיו"ש דרך שטח ישראל. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה לפיה לעותר אין כל זכות שבדין להיכנס לישראל, ובמיוחד כאשר הוא נכנס לרצועה באופן לא מוסדר וללא כל תיאום עם מדינת ישראל. לכן, הציעו השופטים לעותרים כי ימחקו את העתירה. במסגרת זו, דחו השופטים את טענות העותרים לפיהן המדינה מכירה בזכותם הכללית של תושבי איו"ש לשוב לביתם דרך שטח ישראל, וקבעו כי בידי המדינה הסמכות לבחון כל מקרה לגופו וליתן משקל להיבטים הומניטאריים בהתאם לשיקול דעתה. כמו כן ציינו, כי משך הזמן בו "תקוע" התושב ברצועה גם הוא שיקול רלוונטי, וביקשו כי ככל שלא תתאפשר יציאתו של העותר דרך מעבר רפיח, תבחן זאת המדינה במסגרת מכלול השיקולים.

בג"ץ 2520/09 עבד אל-שאפי ואח' נ' מפקד פד"ם ואח' - עתירה
שהוגשה בעקבות החלטתו של מפקד פיקוד הדרום לצמצם כניסתם של ישראלים לרצועה לאור המתרחשות הביטחוניות והמדינית בין ישראל לרצועה בתקופה באותה העת. במסגרת זו סורבה בקשתו של העותר, תושב ישראלי, להיכנס לרצועה על מנת לסעוד את אביו החולה בן ה-80. במסגרת הדיון שהתקיים בעתירה ביקשו שופטי בג"ץ, כי יוצגו בפניהם הטעמים לצמצום מדיניות הכניסה לרצועה, וכן נתונים עליהם מבוססים טעמים אלו. כאשר נמסר לשופטים כי מדי חודש מועברות לגורמי המת"ק בין 30 ל-40 בקשות שעניינן ביקור קרוב משפחה חולה, ביקשו השופטים מן המדינה לשוב ולבחון את סירובה לבקשה. בסופם של הדברים, חזרה בה המדינה מעמדתה והתירה את הכניסה לביקור במקרה שנידון בעתירה.
יש לציין, כי מלבד עתירה זו נוהלו מספר עתירות נוספות באותה התקופה, בסוגיות דומות.

היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון

1. הייעוץ המשפטי בנושאי ביטחון ופלילים

מדור ביטחון ופלילי המשיך השנה במתכונת פעילותו, אשר נקבעה בראשית השנה הקודמת, לפיה חולקה העשייה במדור לשלושה תחומים: תפר ותשתית, טרור ופלילי ומבצעי וזכויות אדם.

תחום תפר ותשתיות עסק גם השנה בכל ההליכים לקידום פרויקט גדר הביטחון, שכללו מעורבות פעילה בעבודת המטה לבחינת תוואי הגדר, מתן חוות דעת בנושא צווי תפיסה להקמת הגדר, מענה להשגות ופניות בנושא תוואי הגדר, הסדרי התנועה ו"משטר ההיתרים" במרחב התפר וכן טיפול בעתירות לבג"ץ. בהקשר זה עסקו קציני התחום בקידום ההכרזה על "מרחב התפר" סמוך לקטעים נוספים בגדר הביטחון, הכרזה על איסור הבניה בתפר וכן הארכת צווי התפיסה, שהוצאו בעבר לשם הקמת התוואי והסדרתם המשפטית.

בנושאי תשתיות עסק התחום במתן חוות דעת בעניין דרישות מבצעיות בנושאי תפיסות מקרקעין ופעולות תשתית נוספות (דוגמת גיזום, חישוף, חסימת צירים וכיו"ב). עוד עסק התחום במתן מענה לתביעות בגין תפיסת בתים, בשיתוף עם פרקליטות המדינה, וכן עסק בנושא הגנה על ישובים - מתן חוות דעת בנושא שטח ביטחוני מיוחד (שב"מים) והסדרת סמכויות רכזי ביטחון צבאי שוטף (רבש"צים).

נדבך עשייה בעל היקף משמעותי השנה, כמו גם בשנים האחרונות, היה העיסוק בהיבטים המשפטיים הרבים הנובעים מהקמת תוואי גדר הביטחון וקביעת מרחב התפר. משימה זו התרכזה בטיפול בהיבטי המקרקעין הנוגעים להקמת המכשול ובנושא שימור "מרקם החיים" של האוכלוסייה הפלסטינית המתגוררת באזור. העיסוק בנושא כלל סיורים בשטח וטיפול בעתירות לבג"ץ ובהתנגדויות רבות אשר הוגשו בעקבות הקמת מקטעי הגדר. גם השנה נמשכה המגמה של ריבוי פניות ועתירות בנוגע לתוואי הגדר הקיימת, וזאת הן בדרישות לפירוק הגדר, הן ביחס לסוגיות פרטניות הנוגעות למרקם החיים והן ביחס לתביעות כספיות לאור טענות על נזקים כספיים שנגרמו בעקבות גדר הביטחון.

נושא מרכזי אשר טופל בהקשר זה היה הקמת גדר הביטחון בגזרת עוטף ירושלים, מעלה אדומים, בלעין ותוואי וולאג'ה-ל"ה, ובכלל זה סוגיית מרקם החיים של התושבים הישראלים והפלסטינים המתגוררים באזור והסוגיות העקרוניות שהתעוררו בשל "משטר ההיתרים" המיוחד במרחב עוטף ירושלים.

במישור החקיקה, קידם תחום תפר ותשתית מספר הסדרים ביטחוניים חשובים. כך, למשל, בתום עבודה מטה מקיפה חתם מפקד כוחות צה"ל באיו"ש על **הצו בדבר סידורי ביטחון באזורי תעשייה (מינוי נאמן ביטחון)**, אשר אפשר לחייב בעלי מפעלים באזורי תעשייה ישראלים באיו"ש, במקרים המתאימים, למנות "נאמן ביטחון" שיהא אחראי על סידורי הביטחון באזור התעשייה. כך גם חתם ראש המנהל האזרחי על **תקנות הקובעות הסדר "נאמן ביטחון"** ביחס להעברת חומרי מחצבה ממחצבות הפועלות באיו"ש בשטח C לתחום מדינת ישראל. הסדר חקיקתי נוסף שטופל בתחום עסק **בהסדרת תחום הפעילות של הרבש"צים** הפועלים ביישובים הישראלים באיו"ש וסמכויותיהם. בתום עבודת מטה מקיפה, שלוותה גם על ידי משרד המשפטים, חתם מפקד כוחות צה"ל באיו"ש על תיקון לצו בדבר הסדרת השמירה ביישובים, אשר מכוחו פועלים הרבש"צים והשומרים באיו"ש.

תחום טרור ופלילי עסק במגוון נושאים בתחום המערכה נגד תשתיות תנועות הטרור, ובכלל זה הכרזה על התאחדויות בלתי מותרות, סגירת מוסדות השייכים לארגוני הטרור, החרמת כספים, טיפול בבקשות להחזרת גופות מחבלים, התמודדות עם מוסדות פיננסיים המסייעים לתנועות הטרור ועוד. כמו כן עסק התחום בסוגיות הנוגעות למשפט הפלילי באיו"ש, הן בפן העקרוני והן בפן הצעות לתיקון החקיקה הפלילית באיו"ש. התחום ליווה את פיקוד המרכז גם בכל הנוגע לסוגיות הקשורות לתנאי מעצר. מעבר לאמור, ריכז תחום טרור ופלילי את הטיפול בתוכנית המיגון ליישוב היהודי בעיר חברון, על שלל נגזרותיה.

במהלך השנה הוביל התחום מספר רב של יוזמות חקיקה, שבשלו לדברי חקיקה. נחתם **הנוסח המשולב לצו בדבר הוראות ביטחון** שנועד להוות "קודקס פלילי", המאחד את הצווים הפליליים-ביטחוניים המרכזיים באזור יהודה ושומרון. עיקרו של הצו המשולב הוא קיבוץ ההסדרים החקיקתיים לפרקים ולסעיפים סדורים, עריכת תיקוני נוסח, הבהרות לשוניות, מניעת כפילויות, והסרת כאלה שנוצרו ברבות השנים. תוקן הצו בדבר הוראות ביטחון, באופן **שכונן בית משפט צבאי לנוער**, בו יידון בערכאה ראשונה עניינם של קטינים מתחת לגיל 16. על פי התיקון לצו, ההליכים בבית המשפט יידונו בפני שופטים שייקבעו על ידי נשיא בית המשפט הצבאי לערעורים ויוסמכו לשיפוט קטינים. עוד נקבע, כי הליכי שיפוט קטינים יתנהלו בנפרד מהליכים בהם נשפטים בגירים וכי לשם קביעת עונשו של קטין, יוכל בית המשפט להסתייע בתסקיר. תיקון נוסף, שהוכנס בצו בדבר הוראות ביטחון, עיגן את **זכותו של נאשם להתגונן מפני הרשעה בעבירה אשר לא פורטה בכתב האישום**.

תחום מבצעי וזכויות אדם עסק השנה במגוון נושאים בתחום זכויות האדם - מגבלות תנועה, אכיפת החוק על ישראלים באיו"ש, תלונות נגד חיילי צה"ל, טיפול בדו"חות ופניות מטעם ארגוני זכויות אדם וארגונים

בינלאומיים. בתחום המבצעי התמקד הייעוץ המשפטי בהיערכות לחירום, ליווי כתיבת תוכניות אופרטיביות ונספחים משפטיים, שטחי אש ועוד.

השנה ולאחר מתן ייעוץ וליווי משפטי על ידי תחום מבצעי וזכויות אדם, הסתיימה עבודת מטה נרחבת, אשר הובילה לתיקון ולעדכון כללי הפתיחה באיו"ש, ובתוך כך גם להבהרתם. ניתנו על ידי קציני התחום הרצאות, הדרכות וייעוץ משפטי שוטף ביחס לכללי הפתיחה באש.

גם השנה הייתה השתתפות פעילה, במסגרת ההיערכות לחירום, בתרגילים בהם השתתף פיקוד. כמו כן, ניתן **ייעוץ משפטי שוטף ובזמן אמת** לגורמי פיקוד המרכז, לאוגדות ולחטיבות המרחביות, תוך השתתפות בדיונים, הערכות המצב ועבודות המטה.

כמו כן, ניתן ייעוץ משפטי גם השנה, בכל הנוגע להיערכות צה"ל והמנהל האזרחי לעונת מסיק הזיתים באיו"ש. קודם לתחילת המסיק, נערכה פגישת הכנה עם ארגוני זכויות אדם המסייעים במסיק, כמו כן נכח נציג המדור בדיונים לקראת הוצאת צווי סגירת שטח לקראת המסיק, במסיק עצמו (בנקודות המוכרות כמוקדי חיכוך מרכזיים) ובדיוני סיכום לאחר תקופת המסיק.

בנוסף, עסק מדור ביטחון ופילי במשרעת רחבה של נושאים, ובהם מתן חוות דעת משפטיות בנושאי ביטחון, ליווי משפטי בסוגיות הנוגעות להתמודדות כוחות הביטחון עם תשתית תנועת החמא"ס, בחינה משפטית של הוצאת צווי הגבלה מנהליים ביחס לישראלים, ייעוץ בדבר הפעלתם של מתקני כליאה והשהיה באזור, טיפול בבקשות מחילה והקלה בעונש, טיפול בסוגיות משפטיות הכרוכות בשטחי אש ומתן סיוע בגיבוש מענה לפניות ולדו"חות של גורמי חוץ לצה"ל ולמערכת הביטחון במגוון תחומי פעילות צה"ל באיו"ש.

2. הייעוץ המשפטי בנושאי מרשם אוכלוסין ובעניינים הומניטאריים

במהלך שנת 2009 המשיכו קציני מדור מרשם אוכלוסין ביועמי"ש איו"ש לעסוק בסוגיות אזרחיות והומניטאריות הנגזרות מהמציאות השוררת באיו"ש ומההתפתחויות שאירעו במהלך השנה האחרונה באזור. השנה ניתן יחס מיוחד לטיפול בנושא **הקשר בין רצועת עזה לבין אזור יהודה והשומרון**, בעיקר בנושא הרחקת תושבי עזה, השוהים באופן בלתי חוקי באיו"ש, ובנושא שינוי המען מעזה לאיו"ש. בנושא **הרחקת תושבי עזה** השוהים באופן בלתי חוקי באיו"ש, שונה הנוהל הפיקודי, ויועמי"ש איו"ש הפך במהלך השנה מגורם המרכז את ההחלטה - לגורם מייעץ. הנוהל גובש במסגרת עבודת מטה מול המנהל

האזרחי והשב"כ. במסגרת זו סוכם כי, המדור ימשיך ללוות את ההרחקה, על דרך של מתן ייעוץ שוטף טרם קבלת החלטה על הרחקה, ובטיפול בעתירות בנושא.

במסגרת הטיפול בבג"ץ 660/08 (עא"ש עאמר), הסתיימה עבודת מטה, וגובש נוהל שינוי מען עזה-איו"ש, בשיתוף עם השב"כ, מתאם פעולות הממשלה בשטחים ויועמ"ש מעהב"ט. הנוהל הוצג לבית-המשפט העליון במסגרת הדיון בעתירה.

השנה נחתמו תיקונים לצו בדבר מניעת הסתננות ולצו בדבר הוראות ביטחון, אשר קובעים, כי צווי גירוש שמוצאים על-ידי המפקד הצבאי לא יוצאו לפועל קודם למתן אפשרות טיעון למיועד לגירוש, וכי תוקם באיו"ש ערכאה לביקורת שיפוטית על צווי גירוש, בדומה להסדר החל בישראל. מועד כניסתו לתוקף של התיקון נקבע לחודש אפריל 2010, והמדור צפוי ללוות את יישום הצו.

נוכח ההכרזה על מרחב תפר בשלבים ג', די ו"עוטף ירושלים" של גדר הביטחון, במהלך שנת 2009, ליווה המדור את יישום ההכרזה במנהל האזרחי ובמת"קים הרלוונטיים, תוך מתן דגשים משפטיים לטיפול בבקשות בנושא. לצד זאת, המדור נטל חלק מרכזי בעבודת המטה לתיקון קפ"ק מרחב התפר, וצפוי ליטול חלק מרכזי בהטמעתו בקרב גורמי המנהל האזרחי והשב"כ.

בנוסף, המשיך המדור ללוות את יישום החלטת הממשלה 2492, בנושא מעמדם של פלסטינים, השוהים שלא כדין בתחומי ירושלים מזה שנים רבות. המדור נטל חלק בדיונים במשרד המשפטים, בנושא מתווה הטיפול בבקשות ובאישורים שיינתנו, וכן טיפל בפניות ובעתירות בנושא, במקביל לפעילות משרד הפנים, האחראי על בחינת הבקשות בנושא.

המדור המשיך לטפל בפניות ובעתירות הרבות בנושא כניסת פלסטינים לישראל, לצרכים שונים - משפטיים, רפואיים, ביקורי משפחות, איחוד משפחות, תעסוקה, מסחר, צרכי דת ועוד. נוכח רגישות הנושאים ומורכבותם נדרשת עבודה מול גורמים רבים, בהם משטרת ישראל, משרד הבריאות, פרקליטות המדינה, משרד הפנים, משרד התעסוקה ועוד.

אגב הטיפול בבג"ץ 8155/06, הסתיימה עבודת המטה בנושא מניעות ביטחוניות ביציאה לחו"ל, בשיתוף עם השב"כ, גורמי המנהל האזרחי ומשרד המשפטים, ותוקנו נוהל בירור קיומה של מניעה ביטחונית לצאת לחו"ל ונוהל השגה לבחינת ההצדקה לקיום מניעה שכזו. הנהלים הוצגו בפני בית-המשפט העליון והם מיושמים בהצלחה במנהל האזרחי.

בנוסף המשיך המדור לתת יעוץ בנושא **כניסת זרים לאזור**. סוגיה זו, מערבת את משרד הפנים, משרד החוץ, משרד המשפטים וגורמים בינלאומיים רבים, בייחוד נוכח חותמת הגבלת הכניסה לישראל, שהוחלה על-ידי משרד הפנים. בין היתר, המדור העניק יעוץ משפטי יומיומי לגורם המנהלי, ליווה את עדכון הנוהל וכן טיפל במספר רב של עתירות בנושא.

השנה הושם דגש על מיקוד המדור בעבודה המשפטית, בין היתר בדרך של העברת נושאים שאינם משפטיים לטיפול הגורם המנהלי המתאים. כך, הטיפול בפניות הרבות בנושא **ביקורי כלואים** בישראל - הועבר לגורמי המנהל האזרחי. כמו כן, המענה לפניות הרבות בנושא **יציאה לחו"ל** - נמסר לטיפול של קצינת פניות הציבור במנהל האזרחי.

3. הייעוץ המשפטי בנושאים אזרחיים וכלכליים

במהלך שנת העבודה 2009, המשיכו קציני מדור אזרחי-כלכלי ביועמ"ש איו"ש להעניק יעוץ משפטי לגורמי פיקוד המרכז, משרד הביטחון, המינהל האזרחי, מפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים וגורמים נוספים הפועלים באיו"ש, בנוגע להפעלת סמכויותיהם בתחומים הכלכליים והאזרחיים באזור. כמו כן, המשיכו בטיפולם השוטף בתביעות נזיקיות ועתירות בנושאים אזרחיים וכלכליים, תוך ליווי פרקליטויות המחוז והמדינה בנושאים אלו.

בכל שנה, הייעוץ המשפטי השוטף ניתן בכלל הנושאים האזרחיים והכלכליים הקשורים לאזור יהודה והשומרון, ובכלל זה: **מעברים, ניהול אזרחי תעשייה, מחצבות, ניגודי עניינים, רווחה, יבוא וייצוא, מסים, אגרות, ביטוח, חשמל, גז ודלק, פארקים ושמורות טבע, מקומות קדושים, איכות סביבה, חומרים מסוכנים ודו שימושיים, חופש המידע והגנת הפרטיות, תקשורת, תחבורה, מכרזים, תובענות נזיקיות, עזרה משפטית, קנסות ועבירות מנהליות, דיני עבודה, ארכיאולוגיה, חינוך, איכות הסביבה, ביטוח, חקלאות, רבש"צים, משמר אזרחי ועוד**. בתוך רשימת תחומים רחבה זו, ראוי להדגיש את תחומי **המעברים, התקשורת ואיכות הסביבה**, אשר בהם ניתן דגש מיוחד, כפי שיפורט להלן.

בתחום **איכות הסביבה** המשיכו קציני המדור ללוות תהליכים שהחלו בעבר, בנוגע להסדרת האכיפה בתחום הפיקוח על הפסולת המוטמנת באיו"ש והנכנסת אליו. המדור ליווה את המנהל האזרחי ופיקוד המרכז במאמצי האכיפה והפיקוח, עסק במתן חוות דעת משפטיות המתרכזות בתשתית המשפטית הרצויה והמצויה לאכיפה יעילה ולהעמדה לדין, ובסיוע בקידום חקיקה בנושא, כדוגמת היטל הבאת פסולת לאיו"ש. בנוסף, עסק המדור בטיפול בעתירות בנוגע להטמנת פסולת, כדוגמת

עתירה לבג"ץ שנגעה להיטל ההטמנה באזור (בג"ץ 10611/08, שעניינו מפורט להלן).
המדור אף עסק בריכוז עבודת מטה הנוגעת לעתירה שהוגשה לבג"ץ, בבקשה להפסיק את פעולת כלל המחצבות הישראליות הפועלות באיו"ש (בג"ץ 2164/09, שעניינו מפורט להלן). הטיפול בעתירה זו כמו גם עבודת המטה טרם הסתיימו.

בתחום **החומרים והציוד הדו-שימושיים** - המדור לקח חלק משמעותי בפעילות הענפה שהתקיימה בשיתוף כלל זרועות הביטחון באזור בשנה החולפת, כחלק ממגמה ברורה לקדם את האכיפה והפיקוח על חומרים דו שימושיים וציוד דו שימושי העושים דרכם לאיו"ש ויוצרים אגב כך סיכון בטחוני משמעותי (הדברים נעשו, בין היתר, בצורה שוטפת ובזמן אמת, בהקשרי מבצעי אכיפה והעמדה לדין). בהקשר זה, ליווה המדור את הגופים השונים בבואם ליישם את תחיקת הביטחון והוראות החוק הישראליות המשלימות אותה.

בתחום **המעברים** בין ישראל לאיו"ש, ולאור התקדמות תהליך אזרוח המעברים, התגבר השנה הצורך בבחינת סוגיות משפטיות הנוגעות להסדרים החלים במעבר, תפעולו, חלוקת הסמכויות וחלוקת האחריות במעברים אלה. מדור אזרחי-כלכלי טיפל במהלך השנה בייעוץ משפטי הנוגע להסדרי העברת טובין מאיו"ש לישראל ומישראל לאיו"ש ולסמכויות הגורמים השונים הפועלים במעברים אלו, ועסק בקידום חקיקה כוללת בישראל ובאיו"ש, לשם הסדרת נושא פעולת נקודות המעבר והגורמים הפועלים בהן.

העיסוק בתחום התקשורת התגבר גם הוא השנה. עלייה זו נבעה ממספר מהלכים במינהל האזרחי, אשר הותנעו לשם הסדרת העיסוק בתחומי התקשורת השונים וברגולציה באיו"ש שלא באמצעות משרד התקשורת. קציני המדור עסקו בהכנת רישיונות תקשורת למתן שירותי טלפוניה קווית, טלפוניה סלולארית, שירותי מפעיל בינלאומי, אינטרנט ושידורי כבלים ולווין.

בנוסף, קידם המדור תהליך בסיומו נחתם תיקון חקיקה, אשר ביסס את סמכויות קמ"ט תקשורת באזור, בתחום מתן רישיונות תקשורת, הקצאת תדרים וגביית אגרות בעבור פעולות אלו.
תחום זה הינו בעל חשיבות כלכלית גבוהה להכנסות באיו"ש, ונדרשת בעניינו מומחיות מיוחדת בדיני התקשורת החלים באזור, השונים באופן מהותי מדיני התקשורת בישראל.

בתחומי **האוצר**, ריכז המדור למול גורמי המנהל האזרחי, משרד המשפטים ומשרד האוצר, עבודת מטה שמטרתה השבת כספים, שנגבו במסגרת פעולות כלכליות באזור והועברו לישראל, לקופת האזור. תוצרי עבודת המטה הוצגו למשנה ליועמ"ש לממשלה (ייעוץ) אשר

אישר את העקרונות המשפטיים בבסיסם, והעבירם להתייחסות משרד האוצר.

בתחום **ההתקשרויות**, כבכל שנה, ליוו קציני המדור באופן קבוע את עיסוקי **ועדת המכרזים** של המינהל האזרחי, כחברים קבועים בה, והעניקו ייעוץ משפטי לסוגיות העולות במסגרת גיבוש המכרז, עריכת מסמכי המכרז ומסמכי ההתקשרות וליווי הליכי המכרז (במסגרת זו, נכתבו כ-35 מכרזים חדשים).

בנוסף, במהלך השנה עסקו קציני המדור בטיפול בפניות שונות ובהליכים משפטיים שנגעו למכרזים ולתוצאותיהם.

בתחום **דיני העבודה**, מעבר לייעוץ המשפטי לפעילות השוטפת של המנהל האזרחי בתחום זה (הכולל יחסי עבודה במנגנון הממשלתי של המנהל האזרחי ומילוי תפקידי הממשל בתחום הרווחה והעבודה באיו"ש), המדור ממשיך ועוקב אחר המגמות בישראל בתחום דיני העבודה ותחולתן באיו"ש, ומעניק על בסיס כך ייעוץ משפטי. בנוסף, עסק המדור בהליכים משפטיים רבים אשר נגעו לדיני העבודה באזור (כדוגמת עשרות תביעות, בענייני הפרשי שכר ודמי הבראה, של עובדי יחידת קמ"ט מים כנגד המנהל האזרחי).

תחום **רישוי העסקים, אישור הקמת פרויקטים כלכליים וסוגיית הסדרת תחנות דלק וגז באזור** העסיק את קציני המדור במהלך השנה באופן שוטף. קציני המדור הינם חברים קבועים בפורום רישוי ואישור מפעלים כלכליים באיו"ש ובוועדת קריטריונים של המינהל האזרחי. במסגרת דיוני הפורומים עלו סוגיות שונות בתחום הקמת מפעלים כלכליים, אזורי תעשייה, כרייה וחציבה, סמכויות בתחומי רישוי העסקים ועוד. בין היתר עסק המדור בשאלות הנוגעות להקצאת משאבי ציבור בעין המשפט המנהלי, טענות בדבר הבטחות ישנות של הרשות המנהלית, שיקולים כלכליים ואזוריים בעת מתן היתרים ליזמים ויעוץ בשאלות קונקרטיות שוטפות.

בנוסף, מדור אזרחי וכלכלי ליווה גם השנה את הפרקליטויות המחוזיות ואת פרקליטות המדינה בהליכים משפטיים שונים המתנהלים בבתי משפט בישראל ועסק במתן ייעוץ לפרקליטויות השונות (גם הפליליות) וליועצים משפטיים שונים בשירות הציבורי בשאלות הנוגעות לדיון באזור ולתחולתו על ישראלים, כמו גם בנושאים בהם נדרשת מומחיות בתחומי הדין החל באזור, הסכם הביניים, הדין הבין-לאומי הפומבי והדין הבין-לאומי הפרטי, הנוגעים ליחסים משפטיים עם צדדים באזור, הפעלת סמכויות בתחומי המסים, ההוצאה לפועל, התחבורה, ועוד. בנוסף לתביעות אלה, קציני המדור ייצגו השנה את המינהל האזרחי ומשרד הביטחון **בעררים נזיקיים** המוגשים כנגדם בוועדת הערר שליד בית המשפט הצבאי.

4. הייעוץ המשפטי בנושאי תכנון ובניה וההתיישבות הישראלית

קציני מדור פנים ביועמ"ש איו"ש המשיכו, במהלך שנת העבודה 2009, במתן ייעוץ המשפטי שוטף בתחומי **התשתית, התכנון והבנייה** לגורמי המינהל האזרחי באיו"ש, מתפ"ש, גופי צה"ל, משרד הביטחון והמשרדים הממשלתיים הנוגעים בדבר.

שנת העבודה האחרונה התאפיינה בהמשך העיסוק של קציני המדור בכל הנוגע לנקיטת **ההליכים התכנוניים**, הן במגזר הישראלי והן במגזר הפלסטיני, תוך מתן ליווי משפטי צמוד לרשויות התכנון, התשתית והאכיפה באזור. כחלק ממשימה זו, קציני המדור מכהנים **כנציגים במוסדות התכנון השונים**, לרבות מועצת התכנון העליונה וועדות המשנה מטעמה, בין חברים ובין כמשקיפים קבועים, תוך מתן ייעוץ משפטי שוטף, כתיבת חוות דעת בסוגיות שעולות במהלך הדיונים ולקראת הדיונים, גיבוש הנוסח של תכניות מתאר שהיוזמה לקידומן החלה במוסדות התכנון, טיפול בהליכים משפטיים, כגון עתירות ותובענות, הנוגעות לפעילות מוסדות התכנון ומוסדות האכיפה התכנונית באיו"ש, וכד'.

קציני מדור פנים המשיכו למלא תפקיד מרכזי בליווי גיבוש הנהלים הקשורים לנקיטת פעולות תכנון, בנייה והקצאת מקרקעין באזור. בין יתר הסוגיות, הושם דגש על מיצוי בדיקת סטאטוס המקרקעין המהווה תנאי לקידום הליכים תכנוניים וקרקעיים בהתיישבות הישראלית באיו"ש.

בשנה האחרונה נמשך הקשר הישיר והמידי עם הרשויות המוסמכות באשר לאופן הטיפול **בהפרות דיני התכנון והבנייה**, הן במישור העקרוני - על דרך המשך גיבוש העקרונות למדיניות הפיקוח והאכיפה באיו"ש ופיתוח כלים חקיקתיים לטיפול בתופעת הבנייה הבלתי-חוקית, והן באופן ספציפי - כמענה לצורך בטיפול בחריגות בנייה, הן במגזר הישראלי והן במגזר הפלסטיני.

יצוין, כי בחודש נובמבר 2009 נחתם על ידי מפקד כוחות צה"ל באזור הצו בדבר התליית הליכי בנייה (הוראת שעה) (יהודה והשומרון) (מס' 1653), התש"ע-2009, תיקון חקיקה זה נוגע לפעילות **הנוגעת לאכיפת דיני התכנון והבנייה** באיו"ש. המדור עסק בנושא באינטנסיביות החל ממועד חתימת הצו, וכן צפוי לעסוק בו גם בתקופה הקרובה. קציני המדור הינם שותפים פעילים בהדרכת גופי האכיפה ביחס להפעלת ההסדרים החקיקתיים החדשים, במתן חוות דעת ביחס להפעלת הסמכויות החדשות הנובעות מתיקוני החקיקה, בפיתוח קריטריונים להפעלת הוראות תיקוני החקיקה וכד'.

בין היתר, נמשך הליווי המשפטי בסוגיית המאחזים הבלתי מורשים באיו"ש וניתנו חוות דעת ביחס למגוון הסוגיות הקשורות לטיפול במאחזים, כדוגמת העניינים הנוגעים לאכיפה והעניינים הנוגעים ליישום הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בדבר אי-השקעת משאבים ממשלתיים במאחזים. כמו כן, עסקו קציני מדור פנים בליווי ההיערכות המבצעית של צה"ל למבצעי האכיפה נגד הקמת מאחזים בלתי מורשים וליווי בפועל של המבצעים עצמם תוך מתן ייעוץ משפטי לגורמי המנהל האזרחי, אוגדת איו"ש ומג"ב איו"ש שעסקו במלאכת הפינוי.

במהלך השנה האחרונה נמשך העיסוק הנוגע להיבטים המשפטיים של ההתיישבות הישראלית באיו"ש, תחום המעורר סוגיות משפטיות רבות, בהן סוגיות הקשורות להתנהלות המוניציפאלית של הרשויות המקומיות וליחסי הגומלין שבין החקיקה הישראלית לבין הדין ותחיקת הביטחון החלים באזור. העיסוק בתחומים אלה מצא ביטוי בחוות דעת עקרוניות, בהשתתפות פעילה בפורום היועצים המשפטיים של הרשויות המקומיות באיו"ש לצורך ניהול שיח ביחס לסוגיות המשפטיות העקרוניות העומדות על הפרק, בהתייחסות להצעות החוק של הכנסת ולחקיקת העזר, ובתיקוני תחיקת הביטחון אשר קודמו על-ידי קציני מדור פנים במהלך השנה האחרונה.

בין היתר, קודמו מספר תיקוני חקיקה בתחום המוניציפאלי, אשר תכליתם התאמת המצב הנורמטיבי בתחומי הרשויות המקומיות באיו"ש לזה החל ביחס לרשויות המקומיות בישראל. בין תיקוני החקיקה המרכזיים בשנת 2009 ראויים לציון תיקוני חקיקה בענייני ארנונה, תיקון חקיקה להחלטת "היטל הבצורת" בתחום הרשויות המקומיות באיו"ש, דיני בחירות, דיני חינוך, דיני דתות ודיני תקשורת.

5. הייעוץ המשפטי בנושאי מקרקעין

בשנת העבודה 2009, נמשך הטיפול השוטף בסוגיות המשפטיות בתחום המקרקעין, ובכלל זה מענה לשאלות בנוגע לסיווגה של קרקע באזור ולזכויות הקיימות לגביה. הייעוץ המשפטי בתחום זה ניתן למינהל האזרחי, לפיקוד המרכז, למשטרת ישראל ולגורמים נוספים מחוץ לצבא.

השנה הוקדשה על ידי קציני המדור מלאכה רבה להוצאה לאור של קובץ חקיקה נבחרת בדיני המקרקעין החלים באיו"ש, אשר יצא לאור ופורסם לשימוש הציבור הרחב במהלך שנת העבודה. בנוסף, נערכו נוסחים משולבים של הדין ותחיקת הביטחון הנוגעים לנושאי מקרקעין על מנת להקל על הציבור הרחב בהכרת הדין הקיים בנושא. כבשנים קודמות, הוקדשה מלאכה רבה לטיפול בסכסוכי הקרקעות באזור. במסגרת זו ניתן סיוע רב למשטרת ישראל באמצעות מתן חוות דעת, לעניין הדין החל על מקרקעין באיו"ש. כמו כן, קודמה עבודת

מטה לאישור נוהל ליישום הצו בדבר שימוש מפריע במקרקעין פרטיים, ונעשה שימוש בצו ביחס למספר סכסוכי קרקעות, בהם עלתה שאלת זכות החזקה בקרקע. בהקשר זה ניתן לציין במיוחד את הטיפול בבג"ץ 5439/09 ע"א-קאדר נ' ועדת העררים הצבאית, אשר מעלה סוגיות עקרוניות בנוגע לפרשנות הצו בדבר שימוש מפריע. בנוסף, נמשך הטיפול האינטנסיבי בעשרות סכסוכי קרקעות אחרים שהונחו לפתחו של המדור במהלך השנה.

כן נמשך הטיפול בהטמעת תיקוני החקיקה, הנוגעים להליכי רישום ראשון של מקרקעין, עליהם הוחלט בעקבות קבלת המלצות וועדה, בראשות פרופ' סא"ל (מיל') איל זמיר, שבחנה לעומק את הליך הרישום הראשון של מקרקעין שטרם נרשמו באזור ונחתמו בסוף שנת העבודה 2008.

בהמשך לפעילות זו, המשיכו קציני המדור גם השנה בייצוג רשויות האזור במספר עררים שעוסקים בפרשנות שעליה המליצה הוועדה בנוגע לסעיף 78 לחוק הקרקעות העות'מאני וכן במספר רב של עררים, התוקפים החלטות לאי מתן רישיונות עסקה במקרקעין מטעמים שהוצגו בדוח הוועדה. במסגרת זאת, השנה טיפל המדור בהחלטה עקרונית לדחיית המלצות ועדת הערר, בהן נפלו טעויות משפטיות מהותיות, בשלושה תיקי ערר העוסקים בנושא.

בעקבות החלטה עקרונית שניתנה על ידי ועדת העררים, המבטאת עמדה משפטית הסותרת מהותית את הפרשנות המקובלת על המדינה, נמשך הטיפול של המדור בעתירה עקרונית לבג"ץ נגד החלטת הוועדה (בג"ץ 9296/08 מפקד כוחות צה"ל באיו"ש נ' ועדת העררים הצבאית).

המדור אף היה שותף השנה לעבודת מטה נרחבת שעסקה בסוגיית גובהן של אגרות רישום המקרקעין באיו"ש ולסוגיית החובה "הכפולה" של ישראלים לשלם אגרת רישום מקרקעין באיו"ש לצד חובתם לשלם מס רכישה על פי החוק בישראל. עבודת המטה טרם הסתיימה וההחלטות הסופיות אמורות להתקבל בשנת העבודה הקרובה.

המדור יזם וטיפל בהצעת חקיקה מקיפה לתיקון סדרי הדין בוועדת העררים הצבאית, הדנה בעררים נגד החלטות של רשויות האזור, ועבודת המטה בעניין מצויה לקראת סיום. המדור המשיך השנה בטיפול השוטף בסוגיות הקשורות ברכוש הנטוש באיו"ש, וקידם הצעה לעיגון נוהל כולל בנוגע לאופן הטיפול בעסקאות הנעשות ברכוש נטוש.

קציני המדור המשיכו השנה בליווי השוטף של פעילותו של קמ"ט מים, לרבות אישור צווי הפקעה לטובת הנחת קווי מים וביוב באזור.

נמשך הטיפול השוטף בהפקעות לצורך סלילת כבישים באזור ובתביעות לתשלום פיצויים בגין אותן הפקעות, והטיפול השוטף בתביעות בגין דמי שימוש עבור תפיסות לצרכים צבאיים, בעיקר לצורך הקמת "מכשול התפר".

המדור קידם השנה הליכים לקראת רישום של מקרקעין שהוכרו כרכוש ממשלתי והכרזות חדשות על רכוש ממשלתי. במסגרת זו, הוחלט במנהל האזרחי לקדם הליכי רישום של מקרקעין הכלולים בשטח הנסיגה של ים המלח ומספר מוקדים באותו אזור, הוכרו כרכוש ממשלתי.

עתירות לבג"ץ ולביהמ"ש לעניינים מנהליים הקשורות למשפט באזור יהודה והשומרון

1. נושאי ביטחון

א. גדר הביטחון ומרחב התפר

בג"ץ 8414/05 אחמד יאסין נ' ממשלת ישראל - נמשך הטיפול בעתירה, שעניינה תוואי גדר הביטחון באזור הכפר בלעין. בעקבות החלטת בית המשפט העליון, כי תוואי גדר הביטחון שגובש אינו עולה בקנה אחד עם פסק הדין הקודם שניתן בסוגיה, גובש תוואי חלופי לגדר הביטחון, אשר לשם מימושו נחתם צו תפיסה חדש. בנוסף, על מנת להבטיח כי לא תסוכל האפשרות להקים את גדר הביטחון בהתאם לאמות המידה שנקבעו בהחלטת בית המשפט העליון, הוצא גם צו בדבר איסור בניה במקום. נגד שני הצווים הוגשו מספר השגות, אשר נדחו על ידי המפקד הצבאי. משלא הוגשו עתירות לבית המשפט העליון בעקבות דחיית ההשגות, צפויות העבודות לתיקון התוואי להתחיל במהלך שנת 2010.

בג"ץ 9043/08, 7734/07 מועצת הכפר אל-עזריה נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עתירות נגד תוואי גדר הביטחון באזור שכונת א-שיאחי המצויה בסמוך לקו המפריד בין ירושלים לכפר הפלסטיני אל-עזריה, ממזרח לגבול המוניציפאלי של ירושלים ("עוטף ירושלים"). בית המשפט העליון דחה את עתירת מועצת אל-עזריה. משמעות פסקי הדין היא אישור תוואי גדר הביטחון בקטע זה, שאפשר סגירת פרצה שהייתה עד אז בתוואי הגדר.

בג"ץ 11344/03, 10905/05, 1176/05, 8109/07 פאיז סלים נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - תוואי גדר הביטחון במרחב טול כרם וקלקיליה הושלם עוד בשנת 2003. לאחר שהושלמה הקמת הגדר במקום נתקף תוואי הגדר במסגרת ארבע עתירות, מטעם מועצות הכפרים הפלסטינים ומצד המועצה המקומית כוכב יאיר. בעקבות העתירות

נערכה בחינה מחודשת של תוואי הגדר והוחלט על עריכת תיקונים בתוואי, ובהם הוצאת ח'רבת ג'בארה ואדמות נוספות אל צידה המזרחי של הגדר. השנה, לאחר מספר שנים של דיונים בעתירות, **דחה** בית המשפט את העתירות. נקבע, כי השיקולים אשר עמדו בבסיס קביעת התוואי החדש היו שיקולים ביטחוניים לגיטימיים ושהתוואי החדש אינו נותן משקל לשיקול הרחבה עתידית של ישוב ישראלי על פי תוכנית מתאר שטרם החל מימושה בפועל, למעט ביצוען של עבודות תשתית ועפר ראשוניות.

בג"ץ 9919/05, 2001/06 מועצת הכפר סוואחרה אלשרקיה נ' שר הביטחון - עתירות, שהוגשו עוד בשנים 2005-2006, ביחס לתוואי גדר הביטחון באזור מעלה אדומים. בעתירות ביקשו תושבי הכפרים סוואחרה ואבו דיס, כי בג"ץ יורה למערכת הביטחון להימנע ממימוש צווי התפיסה, אשר הוצאו להקמת גדר הביטחון. בעקבות העתירות הוחלט על עריכת תיקונים בתוואי, אשר הוציאו אל מחוץ לטווח הכלתה של הגדר, בהשוואה לתוואי צו התפיסה הקודם, למעלה מ-4,000 דונמים נוספים. השנה ניתן פסק דין המורה על **מחיקתן** של העתירות לאור הסכמת הצדדים למתווה שהוצע על ידי בית המשפט, לפיו הצדדים ישמרו על טענותיהם לעניין התוואי המתוקן, וכאשר תהיה כוונה לממש את צווי התפיסה בעתיד, תימסר לעותרים הודעה על כך מראש.

בג"ץ 10921/08 מועצת הכפר ראס-אלעיזריה נ' אלוף פיקוד המרכז ואח' - העתירה הוגשה נגד צו תפיסה שעניינו סלילת ציר "מרקם חיים", העתיד לחבר בין מחוז רמאללה למחוז בית לחם, והעובר בין כביש ראס אבו-סביתן לכפר אל-עזריה. העתירה **נמחקה**, בין היתר, לאור השיהוי הרב בהגשתה, שכן היא כוונה נגד החלטות מנהליות שנתקבלו לפני שנים רבות. אשר לתוואי ציר "מרקם החיים", בית המשפט קבע כי לא קיימת עילה משפטית לתקיפת הצו שיצא בעניין.

בג"ץ 8222/08, 9144/08, 9113/08 חברת דווקא בע"מ נ' מפקד כוחות צה"ל - בית המשפט דחה את שלושת עתירות שהוגשו ביחס לתוואי גדר הביטחון באזור הכפר עזון עתמה ונדונו במאוחד, ואישר את תוואי גדר הביטחון שנקבע על ידי המפקד הצבאי. בית המשפט קבע, כי התוואי המתוכנן מבטא מאמץ להתחשב במגוון הזכויות והאינטרסים הרלוונטיים ומגשים את התכלית הביטחונית של הגדר, תוך פגיעה פחותה, ככל הניתן, בזכויות הקניין של התושבים המוגנים הפלסטינים, ותוך הגנה על חייהם וביטחונם של התושבים הישראלים.

בג"ץ 2732/05 ראש עיריית עזון נ' ממשלת ישראל - נמשך הטיפול בעתירה, העוסקת בבקשת תושבי הכפר עזון להורות על פירוק גדר הביטחון שנבנתה באזור היישוב צופין. בפסק דינו משנת 2006 קבע בית המשפט, כי תוואי גדר הביטחון שנבנה במקום בטל. בית המשפט השעה

את הכרזות הבטלות בשישה חודשים מתום בנייתו של התוואי החדש במקום. בחודש נובמבר 2008 הגישו העותרים בקשה למתן צו על פי פקודת ביזיון בית המשפט נגד המדינה, בטענה שטרם הושלמה הקמת התוואי המתוקן. בית המשפט קבע, כי לאור הודעת המדינה בדבר התקדמות העבודות לתיקון התוואי אין עוד צורך לדון בבקשה לצו לפי פקודת ביזיון בית המשפט. עם זאת, במסגרת ההחלטה, מתח בית המשפט העליון ביקורת על כך שהמדינה החלה לממש את פסק הדין רק לאחר שחלפו כשלוש שנים מיום שניתן ורק בעקבות הגשתה של פניית העותרים לבית המשפט.

בג"ץ 1127/09, 6293/09, 8132/09 ג'סאן סלים נ' שר הביטחון - נגד תוואי גדר הביטחון והכביש המתוכנן להיסלל בצמוד לה באזור בית אריה הוגשו השנה שלוש עתירות לבג"ץ. הראשונה הוגשה על ידי תושבי הכפר א-לובן, נגד צו התפיסה שהוצא לשם הקמת הגדר במקום ("קטע 7"), השנייה הוגשה על ידי מועצת היישוב בית אריה, נגד צו איסור הבנייה, שהוצא על מנת למנוע את המשך הבנייה בקרבת תוואי הגדר המתוכנן, באופן שעלול לסכל או לשבש את הקמתה בעתיד והשלישית הוגשה על ידי תושבים המחזיקים במגרשים הנמצאים בתחום צו איסור הבנייה, כאשר בחלק מאותם מגרשים אף החלה להתבצע בנייה בהתאם להיתרי בנייה שניתנו טרם הוצאת הצו, אך הופסקה בעקבות הוצאתו. לאחרונה מסרה המדינה את עמדתה ביחס לעתירות ועתיד להיערך דיון בהן.

בג"ץ 9961/03, 639/04 המוקד להגנת הפרט נ' ממשלת ישראל - נמשך הטיפול בעתירות, העוסקות בחוקיות ההכרזה על מרחב התפר, ובחוקיות "משטר ההיתרים", אשר הונהג במרחב התפר בעקבות ההכרזה. בעתירות נטען, כי הכרזות מרחב תפר מטילות מגבלות קשות על תנועתם וחיייהם של פלסטינים במרחב התפר, וכתוצאה מכך נפגעת שגרת חייה ויכולת פרנסתה של האוכלוסייה הפלסטינית באיו"ש. בהתאם להחלטת בית המשפט, הוגשה השנה הודעה מעדכנת לבית המשפט, המציגה את תמונת המצב העדכנית ביחס לעתירות. במסגרת ההודעה עמדה המדינה על כך, שבתקופה שחלפה מאז הוגש כתב התשובה האחרון, שקדו רשויות הביטחון על המשך פעולות ייעול ושיפור "משטר ההיתרים". בהתאם לכך, התבקש בית המשפט לדחות באופן סופי את העתירות, ובכך לאשר את ההסדרים המשפטיים והמעשיים הננקטים ביחס לכניסת פלסטינים למרחב התפר.

בג"ץ 3721/09, 5280/09 חסין מחיסן נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עניינן של העתירות בדרישת העותרים, תושבי הכפר עיסאווייה, לביטול צו תפיסת הקרקע אשר הוצא לשם הרחבת מחנה מצודת אדומים, וכן להתיר את כניסתם לאדמות, אשר נטען כי הן אדמותיהם, הסמוכות למחנה. בית המשפט העליון דחה את טענות העותרים ככל שהן מכוונות נגד צווי התפיסה, תוך שקבע כי תקיפת צו התפיסה לוקה בשיהוי ניכר.

אשר לבקשת העותרים לאפשר להם גישה חופשית דרך השער הקבוע בגדר המחנה, נקבע כי העותרים מיהרו בפנייתם לבית המשפט. נקבע, כי על העותרים לפנות למשיבים, ולהוכיח מי מהם מעבד קרקעות ממזרח לגדר הביטחון. בהקשר זה נקבע, כי על הצדדים להגיש הודעת עדכון לבית המשפט בתוך 90 ימים, ולאחריה ייקבע כיצד יימשך הטיפול בעתירות.

ב. פעולות תשתית

בג"ץ 2398/09 אבראהים נתשה נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עניינה של העתירה בבקשת העותרים לביטול צו תפיסה, אשר הוצא לשם הקמת מתקן סלולארי בסמוך לכביש 35. לטענת העותר, הוצאת צו התפיסה והקמת התורן הסלולארי בתחום אדמתו הפרטית נבעו משיקולים זרים המנוגדים לדין הבין-לאומי וכי הקמת המתקן טומנת בחובה סכנה בריאותית למתגוררים בסמוך לו. המדינה טענה, כי דין העתירה להידחות על הסף מחמת שיהוי וכן מטעמים שלגופו של עניין, שכן הצו הוצא בסמכות לאור הצורך הביטחוני העומד בבסיסו. טרם נקבע מועד לדיון.

ג. מגבלות תנועה

בג"ץ 2150/07 צפייה נ' שר הביטחון – ניתן פסק דין בעתירה, שעניינה מגבלות התנועה על תנועת פלסטינים בכביש 443. בעתירה ביקשו העותרים, כי תותר תנועת פלסטינים בחלק הכביש העובר באיו"ש וכי מעבר ביתוניא ייפתח לכניסת פלסטינים לרמאללה. בתשובתה פירטה המדינה את הצורך הביטחוני העומד בבסיס ההחלטה על הטלת מגבלות התנועה והסבירה עמדתה כי המגבלות עומדות במבחני המידתיות. כמו כן, עוגנו מגבלות התנועה בצו כתוב והוצע לעותרים הסדר לפיו כ-80 כלי רכב פלסטינים יקבלו היתר לנוע על הציר לאחר בידוק מתאים. לאחרונה ניתן פסק הדין **המקבל** את העתירה בעיקרה, ומורה למדינה לפתוח את הכביש לתנועת כלי רכב פלסטינית בתוך חמישה חודשים, אך **נדחתה** בקשת העותרים ביחס למעבר ביתוניא. בעקבות פסק הדין החלה עבודת מטה לבחינת השלכותיו.

בג"ץ 5148/08 האגודה לזכויות האזרח נ' הרמטכ"ל - העתירה כוונה נגד מניעת מעבר של פלסטינים במחסום בית הערבה (צפון ים המלח) ומניעת גישתם אל חופי ים המלח. בנוסף דרשה העותרת כי תיפתח חקירה כנגד מח"ט הגזרה על רקע חשד נטען בדבר שיקולים כלכליים שהביאו להקמת המחסום. לבית המשפט הוגשה הודעה מטעם המדינה, לפיה בסוף חודש אוגוסט 2008 הופסקה פעילותו של מחסום בית הערבה בסופי שבוע במתכונת שהייתה נהוגה עד אז וכי כיום פעילות צה"ל במחסום בכל ימות השבוע היא לכל היותר במתכונת של בידוק. לעניין דברי המח"ט, נמסר לבית המשפט, כי נערך בירור ע"י מפקד

הפיקוד במסגרתו חודדו הדברים והובהר כי סגירת המחסום נעשתה מטעמים ביטחוניים בלבד. לאחרונה ניתן פסק דין **הדוחה** את העתירה על שני ראשיה, תוך קבלת עמדת המדינה.

בג"ץ 3857/08 סעיף סלמי נ' המפקד הצבאי - עתירה הנוגעת למעבר פלסטינים למרכז המסחרי יער ביתר באזור גוש עציון. בעתירה נטען כי בוטלו הסדרי מעבר קודמים שחלו במחסום, כי ניתנה הוראה למנוע לחלוטין מעבר כלי רכב נושאי לוחית רישוי פלסטינית למרכז המסחרי וכי נאסר מעבר חלק מהעובדים לבתי העסק שבמרכז המסחרי. השנה נמשך הטיפול בעתירה ונערכה הידברות עם העותרים, במסגרתה הושגה הסכמה, בדבר הסדר זמני להגעת עובדים וסחורות למרכז המסחרי. לאחרונה הוגשה הודעה מעדכנת, לפיה יש לדחות את העתירה. טרם ניתן פסק דין.

בג"ץ 6379/07 ועד היישוב דולב נ' מפקד כוחות צה"ל - עניינה של העתירה בדרישת תושבי יישובי גוש הטלמונים, כי המדינה תכשיר דרך גישה חלופית לתנועתם לירושלים במקום כביש עוקף ביתוניא, שנסגר לתנועת ישראלים מנימוקים ביטחוניים עם פרוץ אירועי "גאות ושל". עמדת המדינה הייתה כי אין מקום, לעת הזו, להכשיר דרך חלופית כפי שהתבקש, וכי דרך כזו תקים סיכון ביטחוני לכוחות, ותסב פגיעה משמעותית לאוכלוסייה הפלסטינית. לאחרונה ניתן פסק דין **הדוחה** את העתירה, תוך אימוץ מלא של עמדת המפקד הצבאי וטעמיו.

בג"ץ 3969/06 אלחרוב נ' מפקד כוחות צה"ל - בעתירה זו נדונו מגבלות התנועה שהוטלו על תנועת פלסטינים בכביש שקף - נגוהות שבדרום הר חברון. לאחרונה ניתן פסק דין **המקבל** את העתירה, בקובעו כי מגבלות התנועה שהוטלו לא עמדו באמות המידה של מבחני המידתיות. על כן הורה בית המשפט על פתיחת הכביש לתנועה פלסטינית בתוך שלושה חודשים. בעקבות פסק הדין הוגשה עתירה חדשה, **בג"ץ 10293/09 נגוהות נ' מפקד כוחות צה"ל**, במסגרתה ביקשה מועצת היישוב נגוהות למנוע את פתיחת הכביש קודם שיינקטו אמצעי הביטחון והבטיחות הנדרשים לטעמם.

ד. החרמות כספים והתאחדויות בלתי מותרות

בג"ץ 339/09, 593/09 טאאל עודה נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - בעתירות התבקש בית המשפט לבטל את צווי ההחרמה, שהוציא מפקד כוחות צה"ל באיו"ש, ואשר מכוחם הוחרמו סכומי כסף גדולים, אשר נתפסו במשרדי החלפנות של העותרים (כמיליון ומאה אלף ש"ח), מהטעם שמדובר בכספי חמא"ס. עמדת המדינה הייתה כי החרמת הכספים נעשתה כדין לאור זאת שהעותרים היו מעורבים בהעברת כספים, בסכומים גבוהים ביותר, לארגוני הטרור השונים, ובראשם לתנועת החמא"ס. טרם נערך דיון בעתירות.

בג"ץ 10244/06, 1898/09 עג'ולי נ' המפקד הצבאי - נמשך הטיפול בעתירה, העוסקת בדרישת חלפן כספים, כי בית המשפט יורה למפקד כוחות צה"ל באיו"ש להשיב כספים שהוחרמו ממנו במסגרת מבצע שנערך נגד חלפני כספים המעורבים בטרור. בתשובת המדינה לעתירה נמסר, כי מפקד כוחות צה"ל באיו"ש הורה על החרמת הכספים לאחר שהתברר כי העותר משמש בפועל כ"בנק החמא"ס" ברמאללה. באוקטובר 2009 הורשע העותר בבית המשפט הצבאי לערעורים, בעשרות עבירות שעניינן ביצוע שירות עבור התאחדות בלתי מותרת. נגד הרשעה זו הגיש העותר את עתירתו הנוספת. בראשית שנת 2010 התקיים דיון בעתירה השנייה ובית המשפט החליט, כי יש להמתין למתן פסק דין על ידי בית המשפט הצבאי לערעורים, טרם שתתקבל החלטה בעתירה.

ה. חברון

בג"ץ 4639/02 קצראווי נ' המפקד הצבאי - נמשך גם השנה הטיפול בעתירה, שעניינה סגירת השווקים באב אל-חאן וחוזק אל-פאר. בשנת 2008 הוחלט על פתיחת שוק באב אל-חאן, בכפוף להצבת אמצעי מיגון שונים. נגד אמצעי מיגון אלו, הוגשה עתירה נוספת על ידי העותרים (בג"ץ 8740/07) אשר אוחדה עם העתירה המקורית. לצד הסעדים האופרטיביים (פתיחת החנויות), התבקשו בעתירה גם סעדים כספיים (פיצוי עבור סגירת החנויות). המדינה הודיעה השנה, כי היא נכונה לשלם דמי שימוש ופיצויים בגין סגירת החנויות, בדומה לאופן בו היא נוהגת ביחס לתפיסות. בית המשפט קבע, כי על הצדדים לבחון יחד את דרכי המיגון לשכונות הסמוכות לשווקים האמורים, ולאחר מכן ניתן יהיה להתחיל לפעול לפתיחת השווקים. בחינת הסוגיה נמשכת.

בג"ץ 11235/04 עיריית חברון נ' המפקד הצבאי - נמשך הטיפול בעתירה זו ובמספר עתירות נוספות שאוחדו עימה (בג"ץ 6869/05, בג"ץ 7044/06 ועוד), העוסקות בהגבלות התנועה ובסגירת חנויות מטעם המפקד הצבאי במהלך השנים האחרונות, לאור המצב הביטחוני בחברון. במסגרת הטיפול בעתירות הוכנה על ידי גורמי פיקוד מרכז בשיתוף הגורמים המשפטיים, תוכנית מבצעית להגנה על היישוב היהודי בחברון, אשר אושרה על ידי היועץ המשפטי לממשלה ושר הביטחון, בה פורטו הגבלות התנועה השונות, והמקומות אשר ייסגרו לשם הגנה על היישוב. בהחלטה שניתנה השנה קבע בית המשפט, בהתאם לתוכנית המבצעית, כי יש לפתוח את ציר ציון לתנועת כלי רכב פלסטיניים - וזה אכן נפתח לתנועה. עוד נקבע, כי על הצדדים להגיע להסכמות נוספות ביחד לשני שווקים נוספים.

בג"ץ 140/04 חיג'אזי ג'עבר נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עתירה שעניינה הקמת שטח ביטחוני מיוחד סביב קריית ארבע, זכויות בעלי

הקרקעות הפלסטיניים, ואכיפת החוק על ישראלים במקום, בעיקר בנושאי בנייה בלתי חוקית. בית המשפט העליון מחק את העתירה, בהסכמת העותרים, בשל חלוף הזמן והשינויים שאירעו מאז הגשתה. עם זאת לעותרים עומדת האפשרות להגיש עתירה נוספת בנושא לאחר מיצוי הליכים.

בג"ץ 4526/08 "שוברים שתיקה" נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - נמשך הטיפול בעתירה, במסגרתה התבקש בית המשפט העליון להורות למדינה לאפשר סיוורים של ארגון "שוברים שתיקה" בחברון, ולהגן על המשתתפים בסיוורים מפני התנכלות. כחודש לאחר הגשת העתירה, החלה הפעלת תוכנית "פיילוט", במסגרתה ארגון "שוברים שתיקה" מתאם את הסיוורים אותם הוא מבקש לערוך עם תחנת מרחב חברון במשטרת ישראל. לאחר דיון בעתירה הוחלט על המשך ה"פיילוט" לתקופה נוספת, לאחריה תוגש הודעה מעדכנת מטעם הצדדים.

1. **חנינות וקציבת מאסרי עולם**

בג"ץ 7932/08 דראר חרוב נ' מפקד כוחות צה"ל - עתירה בה התבקש בית המשפט להורות למפקד כוחות צה"ל באיו"ש לתקן את הצו בדבר הוראות ביטחון, כך שיכלול עבירה ייחודית של ניסיון לגרימת מוות. לאחרונה נדחתה העתירה, תוך קביעה כי הפרשי הענישה בין ישראל לאיו"ש, כשלעצמם, אינם מצדיקים את התערבות בית המשפט.

בג"ץ 1751/08 אחמד שאאדה נ' מפקד כוחות צה"ל - במסגרת העתירה ביקש העותר, שנדון למאסר עולם, כי בית המשפט יורה למפקד כוחות צה"ל באיו"ש לקצוב את עונשו. ביוני 2009 דחה בית המשפט העליון את העתירה, אך ציין כי ראוי שהחלטותיו של מפקד כוחות צה"ל באיו"ש יהיו מנומקות יותר. בעקבות הערת בית המשפט שונתה והורחבה מתכונת ההודעה הנמסרת לאסירים הפונים בבקשת חנינה או קיצור עונש.

2. **טרור**

בג"ץ 10198/07 שורת הדין - Israel Law Center נ' ראש הממשלה - העתירה הוגשה נגד החלטת ממשלת ישראל, שלא לפעול למעצר 180 מבוקשים מארגון הפתח באיו"ש, כל עוד הללו לא יעסקו בפעילות טרור או בפעילות עוינת נגד מדינת ישראל ("הסדר המבוקשים"). בינואר 2009 דחה בית המשפט את העתירה, לאחר ששוכנע כי תכליתו של הסדר זה אכן ביטחונית, וכי מי שנכלל בהסדר והמשיך בפעילות טרור - ינקטו כנגדו אמצעים, בלא התחשבות בקיומו של ההסדר.

ח. צווים מנהליים נגד ישראלים

בג"ץ 10288/08 מפקד כוחות צה"ל נ' ועדת הערעורים וצבי סוכות -
 עתירה חריגה ותקדימית שהוגשה ע"י המדינה מטעם מפקד כוחות צה"ל באיו"ש. העתירה כוונה נגד החלטת ועדת ערעורים צבאית שקיבלה את ערעורו של אזרח ישראלי נגד צו שהוצא להרחקתו מאיו"ש לשישה חודשים. הוועדה החליטה, כי חרף המידע המודיעיני ממנו "עולה תמונה עגומה של הפרת חוק שיטתית ופריקת עול מוסרי" לא נשקף מהנדון סיכון ממשי לביטחון האזור, שכן הוא לא נמנה עם "דרג הנהלה" שאחראי על פעולות אלימות באיו"ש. לבית המשפט העליון הוצג החומר המודיעיני, שעמד נגד הנדון ובית המשפט **קיבל** את עתירת המפקד הצבאי וביטל את החלטת ועדת הערעורים, בכפוף לבחינה מחודשת של הצורך בצו לאור התנהגותו של הנדון.

בג"ץ 7147/09 ג'מיל חטיב נ' מפקד כוחות צה"ל - נגד העותר, עורך דין ישראלי, הוצא צו מטעם מפקד כוחות צה"ל באיו"ש, האוסר עליו להיכנס לאיו"ש. הבסיס לצו היה חומר מודיעיני, לפיו נשקפת מכניסתו של העותר לאיו"ש ומשהייתו בה, סכנה לפגיעה בביטחון ובסדר הציבורי. בעתירה ביקש העותר, כי בית המשפט יבטל את החלטת מפקד כוחות צה"ל באיו"ש. בדיון שנערך בבית המשפט, הבהירו השופטים לעותר, כי החומר המודיעיני בעניינו משמעותי, וכי הם ממליצים לו למשוך את העתירה - והעתירה אכן **נמחקה**.

2. מרשם אוכלוסין וסוגיות הומניטאריות

במהלך 2009, טופלו במדור מרשם אוכלוסין **למעלה מ-250 עתירות** בסוגיות שבתחום המדור, כדוגמת כניסה לישראל לצרכים שונים, קבלת מעמד באזור, גישת פלסטינים לחו"ל ועוד. להלן תוצגנה העתירות הבולטות.

א. יציאה לחו"ל

בג"ץ 8155/06 האגודה לזכויות האזרח נ' מפכ"צ גדמ"ע - עתירה זו הוגשה ע"י מספר ארגוני זכויות אדם ותקפה את תהליך ההחלטה למנוע כניסת פלסטינים לישראל מטעמי ביטחון. מרבית העתירה נמחקה והיא צומצמה לנושא אחד - מניעת גישת פלסטינים לחו"ל מטעמי ביטחון. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

ב. יציאה לישראל

עת"מ 1458/09 אסאמה חמאד נ' המפקד הצבאי באיו"ש - עתירה בעניינו של תושב איו"ש, בעל היתר אחמ"ש בישראל, כנגד המקור החוקי לחיובו בקבלת היתר תעסוקה, וטענת הפליה לעומת בעלי היתר

אחמ"ש ישראל שאינם פלסטינים. במסגרת העתירה הוצגה פרשנות לחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) ולחוק עובדים זרים. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

בג"ץ 8242/06 סוסן סלאמה נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עתירה בעניינה של תושבת איו"ש, שביקשה ללמוד לימודים גבוהים בישראל. בעקבות העתירה התקיימה עבודת מטה, וגובש נוהל כניסת פלסטינים לישראל לצרכי לימודים. בית-המשפט קיבל את העמדה העקרונית שהוצגה, ומחק את העתירה.

ג. עזה-איו"ש

בג"ץ 660/08 עאישה עאמר נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עתירה עקרונית בסוגית השתקעות תושבי עזה באיו"ש. העתירה מעלה שאלות מורכבות של איזון בין רצונם של פלסטינים משני האזורים לחיות יחדיו כמשפחה אחת אל מול שיקולים ביטחוניים ומדיניים כבדי משקל. במסגרת העתירה הוצג נוהל שינוי מען עזה-איו"ש. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

בג"ץ 6685/09 מחמוד קהוג'י נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עתירה עקרונית בסוגית התנועה בין עזה לאיו"ש, ובייחוד כנגד הרחקת תושבי עזה אשר נכנסו לאיו"ש לפני דצמבר 2007, מועד בו החלה הנפקת היתרי שהיה באיו"ש. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

בג"ץ 8731/09 ברלנטי עזאם נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - עתירה בעניינה של תושבת עזה, אשר שהתה באיו"ש ללא היתר מאז שנת 2005, ועמדה בפני סיום לימודי התואר הראשון באוניברסיטת בית-לחם. בית-המשפט העליון קיבל את טענת המדינה, לפיה עשיית דין עצמית לא תוכל להטיב עם העותרת ביחס ליתר תושבי עזה, אשר אינם מורשים ללמוד באיו"ש.

ד. מגורי פלסטינים בירושלים

בג"ץ 8161/07 מחמד כעבנה נ' שר הביטחון - עתירה בעניינם של פלסטינים, המתגוררים בירושלים שנים ארוכות, אשר גדר הביטחון פגעה באפשרותם לעבור לאיו"ש באופן חופשי. העיסוק בעתירה חידד את הצורך במציאת פתרונות פרקטיים וברי יישום לאוכלוסיות, שמרקם חייהן נפגע עקב הקמת גדר הביטחון, גם אם קיימים ספקות לגבי זכות השהייה שלהן במקום מגוריהן הנוכחי. העתירה נמחקה, לאחר שניתנו לעותרים היתרי מעבר זמניים, עד להכרעת משרד הפנים בעניינם.

ה. מרחב התפר

בג"ץ 7124/09 מחמד אבו קביטה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית - עתירה זו תוקפת החלטה, שלא להעניק היתרי תושבי קבע במרחב התפר לתושבים המתגוררים בבתים שנבנו באופן בלתי חוקי. העתירה תלויה ועומדת.

3. נושאי אזרחיים-כלכליים

במהלך שנת העבודה 2009, טופלו במדור כ-10 הליכים משפטיים חדשים, נוסף על הליכים שנמשכו משנים קודמות. נתייחס בקצרה להליכים המרכזיים שטופלו:

בג"ץ 2164/09 יש דין נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש ואח' ("בג"ץ המחצבות") - בראשית השנה, הוגשה עתירה בדרישה להפסיק את פעולת המחצבות הישראליות באיו"ש, המעבירות את המחצבים הנכרים לישראל. העתירה מסתמכת על כללי המשפט הבין-לאומי (ובייחוד תקנות 43 ו-55 לתקנות האג). העתירה הביאה לפתיחת עבודת מטה משמעותית בפיקוד המרכז ובמנהל האזרחי, כהכנה להגשת כתב תשובה. בשלב הביניים, עד להגשת תשובה, הוגשה לביהמ"ש הודעה מטעם ראש המנהל האזרחי, לפיה מוקפאים הליכי הקצאת מחצבות חדשות באזור, ואישורים פרטניים בסוגיות ייחודיות יינתנו ע"י ראש המנהל האזרחי, בתיאום עם גורמי משרד המשפטים.

בג"ץ 436/07 חג"י אגודה שיתופית נ' המנהל האזרחי ואח' - העתירה שבנדון הוגשה זה מכבר, בהמשך להליכים משפטיים שונים שנוהלו מזה למעלה מעשור, בדרישה שלא להשלים הליך הקצאת קרקע לפעילות מחצבת "טללים", בשל קשיים בהוכחת איתנותה הכלכלית. העתירה עוררה סוגיות הנוגעות להליכי הקצאת הקרקע למחצבות ואופני בדיקת המבקשים. לאחרונה אף התווסף שיקול נוסף, שנבע מ"בג"ץ המחצבות" שעניינו פורט לעיל, בנוגע להקפאת הליכי הקצאת מחצבות חדשות באזור. יש לציין, כי בימים האחרונים, לאחר ארכות שונות שניתנו ע"י המנהל האזרחי, הוחלט שלא להקצות את הקרקע לחברת "טללים", והודעה בדבר האמור נמסרה לבית המשפט. לאור זאת, משכו העותרים את העתירה.

בג"ץ 10611/08 עיריית מעלה אדומים נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש - במסגרת עתירה זו, ביקשו העותרות, מפעילות אתר סילוק הפסולת "אבו דיס", לפטור אותן מתשלום היטל הטמנה בגין חלק ההטמנה באתר שמקורו פלסטיני. בתשובה לעתירה, הובהר כי מדובר בתקיפה של דבר חקיקה, לאחר הפסקה חד-צדדית של התשלום ע"י העותרות ואי-עמידה בדרישות החוק. בנוסף, הודגש ניתוק חובת תשלום היטל ההטמנה מזהות המטמין והתשלום עבור ההטמנה בפועל שהוא משלם,

תוך דגש על כך שבהתאם לכללי המשפט הבין-לאומי, ההטמנה הפלסטינית מאפשרת את קיומו של האתר. יש לציין, כי הדברים מתקיימים במקביל לפעולות שונות, המבוצעות ע"י המנהל האזרחי (בשיתוף המשרד להגנת הסביבה) לסגירת האתר בתוך מספר שנים.

לאחרונה אף הוגשה תובענה, בהתאם לחוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב-1992, ע"י תושבי האזור (ת"א 9751/09 **זחאיקה נ' עיריית מעלה אדומים**), בדרישה לסגור את האתר לאלתר.

4. נושאי תכנון ובניה וההתיישבות הישראלית

במהלך שנת העבודה 2009, טופלו במדור פנים עשרות רבות של הליכים משפטיים (לרבות עתירות לבית המשפט הגבוה לצדק, עתירות מנהליות, תובענות אזרחיות והליכים נוספים) בסוגיות שבתחום טיפול המדור, לרבות ענייני התכנון והבנייה והעניינים הנוגעים להתיישבות הישראלית באיו"ש. להלן יובא מדגם מייצג של מקצת ההליכים שטופלו על ידי קציני המדור.

בג"ץ 9051/05 שלום עכשיו נ' שר הבטחון – עניינה של העתירה שבנדון בדרישת תנועת "שלום עכשיו", להריסת 6 מבני קבע בלתי-חוקיים במאחו "חרשה" (ליד היישוב טלמון) ו-12 מבני קבע בלתי-חוקיים במאחו "היובל" (עלי ט', ליד היישוב עלי). מדובר באחת העתירות הראשונות בסדרת העתירות שהוגשו בדרישה לנקיטת צעדי אכיפה נגד בנייה בלתי-חוקית במגזר הישראלי באיו"ש. עם הזמן, היא הפכה לעתירה העקרונית והמרכזית העוסקת בנושא. ביולי 2009, בית המשפט הורה למדינה להתחיל בהליכים לקראת מימוש צווי ההריסה נגד המבנים. בית המשפט קבע עוד, כי בטרם תוכרע העתירה באופן סופי, יש להתחיל בהליכי השימוע הדרושים, וזאת ללא כל שיהוי נוסף. בית המשפט הביע הבנה ביחס לעמדת המדינה, לפיה, נוכח ריבוי צעדי האכיפה שעל הפרק, קיים צורך בקביעת סדרי עדיפויות באכיפה. עם זאת, בית המשפט ציין, כי גם על פי הקריטריונים שצוינו על ידי המדינה, המבנים בהם עוסקת העתירה נמצאים במקום גבוה יחסית בסדרי העדיפויות לאכיפה. בית המשפט סבר כי בנסיבות אלה, היה על המדינה לממש את צווי ההריסה, או, לכל הפחות, לקצוב לוח זמנים החלטי למימושם. העתירה תלויה ועומדת.

בג"ץ 11258/05 חנני נ' ועדת המשנה לפיקוח – העתירה עסקה במקבץ בנייה בלתי חוקי, המכונה "ח'רבת טאנא", המצוי באדמות הכפר בית פוריק בנפת שכם, בתחום שטח אש 904א. העותרים טענו כי הכפר "ח'רבת טאנא" הינו יישוב חקלאי הקיים שנים ארוכות. עוד נטען כי הליכי הפיקוח ביחס למבנים ננקטו שלא כדין, וכי שטח האש בו הוקמו המבנים אינו פעיל. המדינה מצידה טענה כי העותרים מתגוררים מגורי קבע בכפר בית פוריק הסמוך, ושהייתם בתחום שטח האש הינה שהות

ארעית לצרכים חקלאיים. הובהר, כי כלל הליכי הפיקוח במקום ננקטו כדין, תוך מתן אפשרות למחזיקים בבינוי להשיג על צווי ההריסה. בית המשפט החליט על דחיית העתירה. במסגרת פסק הדין, קבעו השופטים כי לא שוכנעו שיש ממש בטענת העותרים הנוגעת להיעדר תכנון מספק באזור "חירבת טאנא" וציינו, כי אף אם היו משוכנעים בטענה האמורה, אין בכך להקים לעותרים זכות לבנות בניגוד לחוקי התכנון והבנייה.

בג"ץ 6642/08 אל לטיף נ' שר הבטחון – עניינה של העתירה במבנה המשמש כבית כנסת (המכונה "איילת השחר"), אשר הוקם ללא היתר בנייה כדין בסמוך לגבעת זאב. העותרים דרשו כי צווי ההריסה שהוצאו ביחס למבנה ימומשו. בחודש נובמבר הורה בית המשפט על מחיקת העתירה, תוך שהוא מותיר בתוקפו את צו הביניים שהוצא כלפי עמותת "איילת השחר" (המחזיקה במבנה), האוסר על ביצוע פעולות בינוי במקום. בית המשפט ציין, כי לא נמצאה עילה להתערבות בפעילות המשיבים, לעת הזו, על רקע תגובת המדינה והצהרת עמותת "איילת השחר" לפיה התחייבה להוסיף ולקיים את הוראות צו הביניים.

בג"ץ 8918/03 סלים אסמעיל חסן (שואמרה) נ' ועדת המשנה לפיקוח – עניינה של העתירה במבנה בלתי חוקי, המצוי באדמות ענתא בנפת רמאללה. במבנה נהרס בידי רשויות האכיפה כחמש פעמים, ואף על פי כן, שב ונבנה מחדש פעם אחר פעם, תוך הפרת הצווים התכנוניים. המדינה ביקשה את דחיית העתירה על הסף, נוכח אי ניקיון כפיו של העותר, טענה שהתקבלה על ידי בית המשפט. לגופם של דברים, הוסיף בית המשפט וקבע, כי לא נפל פגם בשיקול דעתן של רשויות התכנון, או בסבירות ההחלטות שקיבלו. בית המשפט חזר על ההלכה לפיה בית המשפט לא יתערב בשיקול הדעת של גורמי התכנון המוסמכים.

ע"א (מחוזי-י-ם) 3113/09 בדואן נ' המנהל האזרחי – ערעור שהוגש על החלטתו של בית משפט השלום בירושלים במסגרת ת"א (שלום-י-ם) 9462/07 **בדואן נ' המנהל האזרחי**. בתביעה נדרשו הרשויות לפצות את התובעים בגין הריסה עצמית של מבנה בלתי-חוקי שביצע המחזיק בעקבות פתיחת הליכי אכיפה תכנונית. טענתו המרכזית של התובע הייתה שהמבנה הבלתי חוקי הוקם בשטח B, בו אין למנהל האזרחי סמכות אכיפה תכנונית. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה לפיה תעודת ראש תחום תשתית במנהל האזרחי לאיו"ש שהוצגה במסגרת ההליך וקבעה כי המבנה ממוקם באזור C, הינה בבחינת ראייה מכרעת שלא ניתן להביא נגדה ראיות לסתור. בהכרעתו זו, בית המשפט אף נסמך על הניתוח שהוצג על ידי המדינה ביחס לפסקי הדין בעניין מעמדה של "תעודת שר החוץ" הניתנת לצורך הכרעה בסוגיה הנוגעת ליחסי החוץ של מדינת ישראל.

ת"א (שלום-י-ס) 5338/04 משה זר נ' מדינת ישראל – במסגרת פסק הדין נדחתה תביעה לפיצויים בגין נזקים שנגרמו, על פי הנטען, לתובעים במהלך הפינוי של המאחז "חוות גלעד" בשנת 2002. במסגרת פסק הדין, התובעים חויבו לשלם למדינה הוצאות ההליכים בסך 30,000 ש"ח. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה וקבע כי הליך הפיקוח נגד המבנים הבלתי-חוקיים ב"חוות גלעד" התנהל כדין. בית המשפט קבע כי המצאת צווי ההריסה על דרך תלייתם על גבי המבנים היא דרך המצאה מספקת, ודחה את טענות התובעים – לפיה לא ידעו על הצווים ועל הליכי השימוע – כטענה מיתממת, על רקע נוכחותם הרציפה של התושבים במאחז. בית המשפט ייחס לתובעים אשמה מכרעת לנזקים שנגרמו לרכושם במהלך הפינוי, נוכח ההתנגדות הסוערת שהופנתה כלפי רשויות האכיפה במהלך הפינוי.

5. נושאי מקרקעין

בג"ץ 9296/08 מפקד כוחות צה"ל באיו"ש נ' ועדת העררים הצבאית: מדובר בעתירה תקדימית שהוגשה ע"י מפקד כוחות צה"ל באיו"ש, הממונה על הרכוש הממשלתי באיו"ש והיועץ המשפטי לאיו"ש, נגד החלטה של וועדת העררים הצבאית. במרכז העתירה עומדת שאלת פרשנותו הנכונה של הדין החל באיו"ש בנוגע לרישום מקרקעין: האם המבקש לרישום מקרקעין ברישום ראשון באיו"ש מחויב להראות מקור חוקי להחזקה בקרקע כתנאי לרישום זכויותיו במרשם המקרקעין, או שמא ניתן להסתפק בראיות על עיבוד והחזקה של המקרקעין במשך 10 שנים בלבד לצורך הרישום. עמדתנו היא שקיימת חובה להציג מקור חוקי, בניגוד להחלטה של ועדת העררים הצבאית. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

בג"ץ 5439/09 ע"א-קאדר נ' ועדת העררים הצבאית: מדובר בעתירה שהוגשה מטעם שלושה פלסטינים נגד ועדת העררים הצבאית וראש המנהל האזרחי. במרכז העתירה עומדת שאלת פרשנות הוראות הצו בדבר שימוש מפריע החל באיו"ש, לפיה: האם מרוץ ההתיישנות של שלושה השנים הקבוע בצו מתחיל ממועד תחילת כל שימוש מפריע במקרקעין, או שמא הוא מתחיל ממועד תחילת השימוש החדש נגדו הוצא הצו. בשל עקרוניות הסוגיה הוחלט להציג את הנושא להכרעת היועץ המשפטי לממשלה. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

בג"ץ 4457/09 פרחאת נ' שר הביטחון: עניינה של העתירה בבקשת העותרים להורות לרשויות האזור לאכוף צווי הפסקת עבודה ולממש צווי הריסה שהוצאו נגד עבודות להקמת מכון טיהור שפכים הנבנה בסמוך לישוב עפרה, בקרקע פרטית בבעלות פלסטינים. עתירה זו מעוררת את הסוגיה העקרונית, הנוגעת לסמכות רשויות האזור להפקיע מקרקעין פרטיים לצרכי ההתיישבות הישראלית באיו"ש. בעקבות

העתירה נפתחה עבודת מטה פנימית בהובלת משרד המשפטים במטרה להסדיר את המט"ש. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

בג"ץ 6492/08 ש.ע.ל. מפעלים חינוכיים נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש
: עניינה של העתירה בבקשת העותרים להורות על פינוי האזרחים הישראלים המתגוררים בתוך מתחם צבאי הממוקם בעיר חברון, המכונה מתחם "פלוגת המתקנים", או לחילופין להורות על קיום הליכים מסודרים לתפיסת שטח לצרכים צבאיים ביחס למתחם. עתירה זו מעוררת את סוגיית הזכויות הקנייניות במתחם ("אדמות יהודים"), את סוגיית המגורים של אזרחים ישראליים בשטחים התפוסים לצרכים צבאיים, וכן את סוגיית עקרון האבחנה בין אזרחים לחיילים בשטח הנתון לתפיסה לוחמתית. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

ביה"ס למשפט צבאי

1. כללי

בית הספר למשפט צבאי הוא המרכז המקצועי בצה"ל להדרכה ולמחקר בתחום המשפט הצבאי, מטעם הפרקליטות הצבאית. משכך, בית הספר אמון בלעדית על הכשרות משפטיות לכלל הצבא ולקציני הפרקליטות הצבאית. סגל בית הספר פועל להגשמת יעדי ההדרכה בתחום המשפט הצבאי, ובעיקר - הטמעת המשפט הצבאי ועקרונות שלטון החוק בקרב המפקדים והחיילים.

שנת 2009 התאפיינה בפעילות מוגברת להטמעת דיני הלחימה בקהלי יעד שונים. במסגרת זו, גובשה והוטמעה תוכנית משפטית לחניכי פו"ם כללי הכוללת חמישה משכים בתחום המשפט הבין לאומי ודיני הלחימה. כמו כן, חלה עלייה במספר ההרצאות בתחום המשפט הבין לאומי בנושאים שונים, כגון, דיני לחימה, תפיסה לוחמתית וכללי ההתנהגות. כך, בשנת 2009 ניתנו 140 הרצאות לעומת 47 הרצאות בשנת 2008. מגמה זו, של הרחבת היקף ההכשרות בתחום המשפט הבין לאומי למפקדים, צפויה להמשך גם בשנת 2010. בהמשך לכך, עודכנה לומדת דיני הלחימה לשם הטמעתה בהכשרות שונות.

שנת 2009 הוקדשה גם להעשרתם המשפטית של קציני הפרקליטות הצבאית. במסגרת זו, התקיימו ששה עשר ימי עיון משפטיים (מתוכם עשרה ימי עיון מטעם בית הספר למשפט צבאי) עבור קציני הפרקליטות הצבאית. כן התקיימו השתלמויות ייחודיות כגון: השתלמות גישור, סדנת כתיבה משפטית אפקטיבית, וקורסים כגון: חידושים במשפט הפלילי ו - B.O.T (Build Operate Transfer).

שנת 2009 התאפיינה גם בחיזוק תחום המחקר בבית הספר למשפט צבאי. במסגרת זו גובשה השתלמות מחקר לקציני הפרקליטות הצבאית ויושמה תוכנית לביצוע מחקרים על ידי קציני בית הספר למשפט צבאי. כמו כן, פורסמו גיליונות של כתבי העת "I.D.F Law Review" ו"משפט וצבא". בנוסף, בשנת 2009 הוביל בית הספר למשפט צבאי עבודות מטה נרחבות ובהן: בחינת תכני קורס קציני המשפטים (ההשלמה החיילית של הפרקליטות הצבאית) ומבנהו, בחינת חשיבות הוצאתו לאור של כתב העת "משפט וצבא" ומינוי מערכת חדשה, הטמעת דיני הלחימה בקרב הפיקוד בשיתוף גופי הפרקליטות, גיבוש תפיסת תפקידו של היועץ המשפטי בפרקליטות ובחינת הצורך במערך הסיוע המשפטי בחירום. כן, הוצע מתווה לתיעוד מורשת היחידה. בנוסף, יזם בית הספר למשפט עבודת מטה עם מחלקת ייעוץ וחקיקה בנושא פקודה בלתי חוקית.

בתחום הדין המשמעתי התאפיינה שנת 2009 בהטמעת הרפורמה בדין המשמעתי, אשר נכנסה לתוקף ב- 1 בינואר 2009. כמו כן, חלה עליה של כ- 40% במספר הפניות לקבלת ייעוץ ממדור הדין המשמעתי, ועליה של כ- 33% במספר המשתלמים בימי השתלמות בדין משמעתי לקצינים לקראת קבלת דרגה.

בתחום הארגוני נערכה עבודת מיפוי של תחומי עיסוקה של היחידה מתוך חתירה להתמקדות בעיסוקי ליבה.

2. הדרכה בשנת העבודה 2009

בשנת 2009 נרשם גידול של כ-50% במספר הלומדים אל מול שנת 2008. סה"כ הועברו בשנת 2009 כ-1,093 הרצאות לכ-30,584 קצינים, נגדים, חיילים ואזרחים. כן התקיימו כלל הקורסים וההשתלמויות שתוכננו בגרף ההכשרה וקורסים והשתלמויות נוספים, כמפורט להלן:

1. קורסים והשתלמויות בתחומים משפטיים:

עבור קציני הפרקליטות הצבאית:

1. קורס קמ"שים סדיר - הקורס מהווה את ההשלמה החיילית של קציני הפרקליטות הצבאית, בו ניתנים כלים לעבודה משפטית בכלל גופי הפרקליטות ונלמדים דיני הצבא בתחומי המשפט הפלילי, המשפט האזרחי והמשפט הבין לאומי. השנה התקיים מחזור כ"ד של הקורס.
2. קורס מש"קי משפט - הקורס נועד להקנות כלים וידע משפטי לחיילי הפרקליטות הצבאית, העתידים להשתלב כעוזרים משפטיים בחוליות השונות, השנה התקיים מחזור ה' של הקורס.
3. קורס מזכירות משפטיות - הקורס נועד להקנות כלים וידע משפטי בסיסי לחיילות העתידות להשתלב כמזכירות משפטיות בחוליות השונות. השנה התקיים מחזור ב'.
4. הכנה לקצונה - הקורס נועד להכין את החניכים למעבר בוחן הכניסה לבה"ד 1. השנה התקיימו שני מחזורים של קורס הכנה לקצונה עבור קציני העתיד של הפרקליטות.
5. סדנת כתיבה משפטית - סדנא שנועדה להקנות לקצינים כלים לכתיבה נכונה ואפקטיבית. הקצינים למדו ותרגלו את כללי הכתיבה האפקטיבית, לרבות קיצור הטקסט, חידוד הנוסח, שמירה על פשטות ובהירות ובניית טיעון משכנע. כמו כן, עסקה הסדנא בטעויות נפוצות בלשון בכלל ובקרב עורכי דין בפרט.

6. השתלמות במשפט פלילי לחוזרים לשירות – השתלמות אשר הועברה על ידי המגמה לדין פלילי בבית הספר ונועדה להקנות ידע בסיסי במשפט פלילי לקצינים אשר חזרו לשירות מהאזרחות, שובצו בחוליות ובסנגוריה וטרם עברו קורס קמ"שים.
7. השתלמות חידושים במשפט הפלילי - השתלמות נועדה להעמיק ידע ולרענן נושאים שונים במשפט הפלילי ובכלל זה בדיני עונשין, סדר דין פלילי ודיני ראיות. ההשתלמות הועברה על ידי ד"ר גבי הלוי, מרצה בכיר במרכז האקדמי בקריית אונו וקצין מילואים ביחידה.
8. השתלמות B.O.T (Build Operate Transfer) - השתלמות במסגרתה נערך ניתוח מעמיק של המאפיינים השונים של פרויקטים משולבים לסקטור הפרטי והציבורי (דוגמת עיר הבה"דים). ההשתלמות מקנה כלים משפטיים כמו גם כלים מתחומים משיקים, כדוגמת: תחום ניהול פרויקטים, תחום הנדסה ותחום המימון.
9. השתלמות גישור – השתלמות המיועדת לקצינים בכירים בפרקליטות הצבאית המקנה כלים ומיומנויות של משא ומתן וגישור. ההשתלמות מקנה למשתתפים תעודת מגשר (התקיימו שני מחזורים של קורס זה).
10. סדנת הכשרת מדריכים משפטיים – סדנא המיועדת להקנות לקצינים החדשים המצטרפים לשורות סגל בית הספר כלים בסיסיים בעמידה מול קהל, התמודדות עם מכשולים בהדרכה והכנת מצגות. בשנת 2009 התקיימו שתי סדנאות כאמור.

עבור כלל הצבא:

1. קורס סמסטריאלי מבוא למשפט צבאי (פלילי ובין-לאומי) במכללה לפיקוד טקטי, מטעם אוניברסיטת חיפה.
2. שני קורסים סמסטריאליים בדין בין-לאומי, מטעם אוניברסיטת בר אילן.
3. שני קורסים בדיני מלחמה לקציני חיל הים, מטעם אוניברסיטת חיפה.
4. העברת החלק המשפטי בקורס חוקרי שבויים.
5. השתלמות "יסודות המשפט העסקי" ליועכ"ל אשר הועברה על ידי עו"ד יואב נרי, קצין מילואים של היחידה.
6. קורס חוקרי תאונות דרכים - במסגרת הקורס הועבר פרק משפטי בן שבועיים, ובסיומו הסמכת פרקליט.
7. קורס חוקרי מצ"ח - במסגרת הקורס הועבר פרק משפטי בן שבועיים, ובסיומו הסמכת פרקליט. בשנה זו התקיימו שלושה מחזורים של הקורס.

8. קציני מ"צ - בשנה זו הועברו פרקים משפטיים בני שבוע במסגרת שלוש השלמות קצונה לחיל המשטרה הצבאית. בסיום הפרקים התקיימה הסמכת פרקליט.
9. קורס גובי אמרות עריקים - התקיים השנה מחזור אחד של הקורס. משך הפרק ארבעה ימים, ומטרתו להכשיר שוטרים צבאיים הגובים אמרות עריקים. בסיום הקורס התקיימה הסמכת פרקליט.
10. קורס רכזי מודיעין - השנה הועברה שני מחזורים בני יומיים כל אחד.

עבור יבד"ץ ויבמ"ש:

שלושה מחזורים של קורס רשמות - הקורס נועד להכשיר חיילות כרשמות משפטיות, מקנה מיומנות גבוהה בהקלדה עיוורת ומלמד את נוהלי עבודתה ותפקידה של הרשמת.

2. הדרכות בדיני מלחמה, כללי התנהגות ותפיסה לוחמתית:

נערכה עבודת מטה לבחינת הטמעת דיני המלחמה בהכשרות לפיקוד הבכיר ובהכשרות לפיקוד זוטרי וכוחות מילואים. עבודה זו עתידה להימשך ב- 2010. כאמור, במסגרת עבודת המטה, פותחה והוטמעה תוכנית משפטית עבור קורס פו"ם כללי, בה נוטלים חלק כלל גופי הפרקליטות הצבאית. כן, נבנה עבור הקורס מאגר ידע. בנוסף לכך, שולבה באופן קבוע הרצאת פצ"ר והרצאה נוספת בדיני הלחימה בקורס פו"ם "אפק".

כמו כן, ניתנו הרצאות בדיני לחימה, כללי התנהגות ותפיסה לוחמתית בקורסים הבאים:

1. קורס מתשאלים קרביים.
2. תיאום וקישור - מש"קי תו"ק.
3. הדרכות בקורסים שונים, כגון: בה"ד 1 - קורס קצינים, מפקדי מחסומים, קציני מטה, חוקרים מיוחדים, בה"ד חיל החינוך והנוער, קורס מ"פ, מפקדי נקודות ביקורת, צוערי אב"כ, קורס עובדי חקר מודיעין, חוקרי שבויים, חוקרי שב"כ, מש"קי וצוערי דו"צ.
4. הרצאה בנושא הטמעת דיני מלחמה בצה"ל עבור האגודה לזכויות האזרח.

3. הדרכות נוספות:

הדרכות בקורסים צבאיים בנושאים שונים ביחידות השונות, כגון: הטרדה מינית, מערכת המשפט הצבאי, דיני סמים ודיני איכות הסביבה.

4. ימי עיון:

עבור קציני הפרקליטות הצבאית:

במהלך שנת 2009 הועברו 16 ימי עיון:

1. יום עיון בנושא "משפט צבא וקולנוע".
2. יום עיון בנושא "דיני משפחה".
3. יום עיון בנושא "הרשעות שהזמן הפך".
4. 4 ימי עיון בתחום המשפט הבין לאומי למערך הייעוץ המשפטי האופרטיבי.
5. יום עיון בנושא איכות הסביבה.
6. יום עיון בנושא "משרד ממוחשב".
7. יום עיון בנושא "משפט ורפואה".
8. 2 ימי עיון לתביעה בשטחים.*
9. 4 ימי עיון של התביעה הצבאית.*

* ימי עיון של גופי הפרקליטות בבית הספר למשפט צבאי.

3. פרסומים ומחקרים

מחקר

1. גובשה ואושרה תוכנית השתלמות מחקר לקציני הפרקליטות ולקציני בית הספר.
2. נכתבה סקירה בנושא התפתחות הדין המשמעתי.
3. הופק גיליון של "משפט וצבא".
4. הופק גיליון של "I.D.F Law Review" (עורכים: סרן דניאל גרון, סרן פיטר רייזמן).
5. החלה העבודה על הגיליונות הבאים של כתב העת "משפט וצבא" וה "I.D.F Law Review".
6. נמשכה עריכתו של ספר לימוד באנגלית - "דיני מלחמה ראשי פרקים".

7. נכתב הפרק המשפטי בספר "מבצעי כוחות היבשה (כרך ראשון – כללי)", המיועד להחליף את הספר הבסיסי של כוחות היבשה, "תורת הקרב" (1964) - בשיתוף עם מחלקת דבל"א ומחלקת תנו"ל.
8. נכתב פרק בנושא דיני כיבוש במהדורה המחודשת בספרו של ד"ר סייבל - המשפט הבין לאומי.
9. נכתב מאמר בנושא תיקון מס' 9 לפקודת הסמים המסוכנים. המאמר התקבל לפרסום בכתב העת "הארץ דין", המפורסם על ידי אוניברסיטת חיפה.
10. נכתב מאמר בנושא הכשירות הרפואית לשירות צבאי בראי ביקורת לימודי המוגבלות. המאמר הוגש לפרסום בכתב העת "משפט וצבא".
11. פורסמה סקירה בנושא החיסיון הפסיכיאטרי בגיליון "המשפט", בעיתון "הארץ".
12. פורסמו שני מאמרים בנושא סודיות רפואית בצבא ארה"ב ובישראל בכתב העת I.D.F Law Review.
13. פורסם מאמר בנושא לימוד והטמעת דיני מלחמה בצה"ל בכתב העת I.D.F Law Review.
14. הושלמה כתיבת הספר "פקודה בלתי חוקית" וממשיכה להתבצע עבודת עריכתו.
15. עודכן הספר "המשפט הפלילי בצה"ל" שנכתב על ידי רס"ן (מיל') אירנה פיין.
16. נכתבו סקירות עבור פרוייקט ה"אוניברסיטה המשודרת" בתחום המשפט הצבאי.

פרסומים

1. הופצו שנים עשר מידעונים לכלל צה"ל, בין היתר, בנושאים הבאים: דין משמעתי - דגשים לניהול ההליך; היעדר מן השירות; אלימות כלפי רופאים; איומים והצתה; מעצר על ידי מפקד; מעצר אזרחי; נהיגה בשכרות.
2. הוכן פלקטון בנושא עיכוב ומעצר באיו"ש, שנמצא בתהליכי הפקה.
3. נמשכה העבודה על הפנקס המכיל את עיקרי זכויות החייל. הפנקס נמצא בתהליכי הפקה.
4. הוכנו והופצו שתי ערכות כללי התנהגות בשיתוף חיל החינוך, בשם "חינוחוק" בנושאים: שוחד במחסומים וביזה.
5. עודכנה לומדת מבוא למשפט בין לאומי ודיני מלחמה, והוסבה לגרסה המאפשרת הטמעה במאגרי ידע המשמשים את הבה"דים והמכללות בצה"ל (בשיתוף יחידת היב"ט).
6. הופצו כ- 100 קבצים לימודיים חשובים מהעת האחרונה בנושא הדין הבין לאומי לקציני יועמ"ש איו"ש ודבל"א.

7. התבצעה עבודת מטה לעדכון חוברת "החוק והירוק" בנושא איכות הסביבה.
8. הוכנה ערכת לימוד ליועץ המשפטי אופרטיבי, אשר הופצה לקציני המערך האופרטיבי בסדיר ובמילואים, והועלתה לאתר ביה"ס למשפט צבאי.
9. נפתחו ספריית המשפט הצבאי בפורטל בה"ד 1 (ברק"ת) ומועברים אליה חומרים באופן עיתי.

4. מנהלת התרגילים

1. השתתפות בשני תרגילים פיקודיים הכוללת הכנה (של כשבועיים), הערכות לו ותחקור בסופו.
2. הכשרה וחניכה של קצינים ואנשי מילואים חדשים למנהלת התרגילים.
3. במהלך מבצע "עופרת יצוקה" סייעה המגמה לדין בין לאומי ואזרחי לגורמי מפצ"ר, בין היתר, באיוש החמ"ל ובגיבוש מענה לשאלות מגורמים חיצוניים. כמו-כן, נבחנת שאלת השתלבותה של המגמה בשעת חירום.

5. פעילות מדור הדין המשמעתי

מדור הדין המשמעתי עוסק בפיקוח על הדין המשמעתי בצבא ומסייע לפצ"ר ולסגנו בהפעלת סמכויותיהם לפי חוק השיפוט הצבאי לביטול או לשינוי פסקי דין משמעתיים, בהם נפלו פגמים. במרכזה של שנת העבודה 2009 עמדה הטמעת הרפורמה בדין המשמעתי, אשר נכנסה לתוקף ב-1 בינואר 2009.

1. פעילות תא הפיקוח:

- א. בשנת 2009 טיפל המדור ב-1,173 בקשות לבדיקת חוקיות הליכי דין משמעתי. ב-412 מהפניות הוחלט על ביטול הפסק, ב-302 מהפניות הוחלט להמיר את העונש ואילו ב-650 הפניות הנתרות הוחלט שלא להתערב.
- ב. הוכן מסמך עבודה פנימי העוסק בהוראות ובטעמים להתערבות בפסק משמעתי.

2. פעילות תא הייעוץ והמידע:

- א. בשנת 2009 טיפל המדור ב- 11,199 פניות במסגרתן נתבקש יעוץ. הפניות התקבלו מגורמים רבים וביניהם, חיילים, מפקדים, בני משפחה, עורכי דין, קפ"ץ ונקח"ל.
- ב. המדור שקד על מתן מענה מהיר ואיכותי לפניות באמצעות הטלפון, הדוא"ל ואתר הצה"לנט.

סה"כ טיפל מדור הדין המשמעתי בכ- 13,830 פניות (יעוץ ופיקוח), עלייה של כ- 3,830 פניות לעומת שנת 2008. מדובר בעלייה של כ- 40% במספר הפניות ביחס לשנה שעברה.

3. הדרכה:

- א. על מנת לטייב ולייעל את השירות הניתן לקצינים המבקשים לבצע השתלמות, המהווה תנאי לקבלת דרגה, מוסד מנגנון רישום ממוחשב להשתתפות בהשתלמויות. כפועל יוצא, כל קצין יכול להירשם להשתלמות באופן עצמאי.
- ב. במהלך שנת 2009 נערכו 37 ימי השתלמות לקצינים לקראת קידום לדרגת סרן ו-32 השתלמויות לקצינים לקראת קידום לדרגת רס"ן, סא"ל ואל"ם, בהן הוכשרו כ-3,450 קציני שיפוט. מדובר בעלייה של כ- 33% במספר המשתלמים ביחס לשנה שעברה.
- ג. כמו כן, הועברו 33 הרצאות והדרכות בדין משמעתי בכלל יחידות צה"ל, לכ- 830 חיילים.
- ד. בחודש מאי 2009 נערכה השתלמות לקצינים בכירים בדרגת אל"ם ומעלה בנושא שיפוט בדין משמעתי בעבירות הטרדה מינית, בהתאם לפ"מ 33.0145.
- ה. עודכנה מתכונת המבחן לקציני שיפוט בכירים.
- ו. כמו כן, ביולי 2009 נכנס לתוקפו תיקון 59 לחוק השיפוט הצבאי, המסדיר את סוגיית העברת הדיון לבית דין צבאי, באופן המשליך על ניהול ההליך המשמעתי. על כן, נעשו הפעולות הבאות על מנת להטמיע את התיקון בקרב קציני השיפוט בצבא:
- 1.1. עודכנה חוברת "השיפוט בדין המשמעתי".
 - 2.1. עודכנו והותאמו לתיקון כלל מערכי השיעור בנושא הדין המשמעתי, לקציני שיפוט ולגורמים נוספים.
 - 3.1. עודכנה לומדת הדין המשמעתי.
 - 4.1. עודכן אתר הצה"לנט של ביה"ס למשפט צבאי, והועלו אליו החומרים הרלוונטיים.

6. מדור חנינות ועיון בעונש

המדור אמון על הטיפול מטעם הפרקליטות הצבאית בבקשות חנינה, הנוגעות להליכים שהתנהלו בבתי הדין הצבאיים ובבית המשפט הצבאי שפעל בלוד. כן אמון המדור על הטיפול בבקשות להקלה בעונש לרמטכ"ל של חיילים שנשפטו בבתי הדין הצבאיים (בהתאם לסמכותו לפי סעיף 442 לחש"ץ), ושל אסירים ביטחוניים שנשפטו בבתי המשפט הצבאי שפעל בלוד. בשנת 2009 פעל המדור להמשך התייעלות וקיצור משכי הטיפול בבקשות חנינה והקלה בעונש. בשנה זו טופלו במדור 155 בקשות חנינה והקלה בעונש. כמו כן, טיפל המדור בנושאים הבאים:

1. העברת הטיפול בבקשות חנינה של אסירים שנשפטו בביהמ"ש הצבאי שפעל בעזה למשרד המשפטים - בשנת 2009 נערכה עבודת מטה מקיפה בשיתוף עם משרד המשפטים, במסגרתה הוחלט, כי נוכח הוראות חוק עונש מאסר שקבע בימ"ש צבאי בעזה (הוראת מעבר), התשס"ז-2007, תהא סמכות חתימת הקיום בבקשות חנינה של אסירים שנשפטו בביהמ"ש הצבאי שפעל בעזה נתונה לשר המשפטים. נוכח האמור, בשנת 2009 הועברו תיקי האסירים העזיתיים שטופלו במדור להמשך טיפול משרד המשפטים.
2. ריכוז עבודתה של ועדה לעיון בעונש על בסיס חודשי - הוועדה פועלת בהתאם לאמור בסעיפים 509-513 לחש"ץ ומוסמכת, ככלל, להפחית עד כדי מחצית מעונשי מאסר בפועל בני שנה ומעלה שהוטלו על חיילים בבתי הדין הצבאיים. רמ"ד חנינות משמש כמזכיר הוועדה. בשנת 2009, דנה הוועדה בעניינם של 67 אסירים לעומת 51 אסירים אשתקד.
3. ייעוץ משפטי לוועדות קצין חינוך ראשי (קח"ר) – במהלך השנה התקיימה ועדה בראשות קח"ר, למחיקת רישום פלילי של חיילים מתקופת טרום גיוסם, בה נדון עניינם של 17 חיילים.
4. השתתפות בעבודות מטה הרלוונטיות לעבודת המדור וביניהן עבודת מטה לתיקון הוראות החש"ץ העוסקות בוועדה לעיון בעונש.
5. השתתפות רמ"ד חנינות בוועדה המיוחדת לקציבת מאסר עולם, הפועלת מכוח ס' 33(א) לחוק שחרור על תנאי ממאסר, תשס"א-2001, בענייניו של האסיר הביטחוני ג' א.פ. – בוועדה נתקבלה עמדת שר הביטחון, לפיה דין בקשת האסיר לקציבת מאסרו להידחות.
6. הוצאת הנחיות לגורמי הפרקליטות הצבאית ומשטרה צבאית לעניין הפעלת נוהל "חנינות חגים" – בהתאם להוראות תקנות השיפוט הצבאי (בתי סוהר צבאיים) (תיקון), התשס"ח – 2009.
7. חיזוק קשרי המדור עם גורמי חוץ וגיבוש נהלי עבודה משותפים - בשנת 2009 גובש נוהל עבודת מול גורמי משטרה צבאית במקרים בהם אגב הטיפול בבקשות חנינה מתגלות טעויות בהזנת רישומים פליליים.

7. פעילויות נוספות של ביה"ס

א. קשרי החוץ של מפצ"ר:

1. קיום קשר שוטף עם הפרקליטויות הצבאיות בחו"ל.
2. השנה תואמה השתתפותם של עשרה קצינים בעשרה קורסים, השתלמויות וכנסים בחו"ל, וביניהם: ביקור גומלין של הפצ"ר בפרקליטות הצבאית של קנדה והשתתפות בכנס באו"ם, חידושים בדיון הפלילי בשרלוטסוויל, ארה"ב; סמינר במשפט בין לאומי אופרטיבי בשרלוטסוויל, ארה"ב; קורס בדיני פליטים במכון למשפט בין לאומי הומניטארי, איטליה; קורסים למפתחי ומתכנני מבצעים אוויריים וימיים במכון למשפט בין לאומי הומניטארי, איטליה; קורס מפתחי תוכניות הדרכה במשפט בין לאומי באיטליה.
3. הובלת כתיבת תוכנית נסיעות להשתלמויות בחו"ל של מפצ"ר תוך התייעצות בכלל גופי מפצ"ר.
4. תיאום והפקת ביקור הפצ"ר הרוסי והפצ"ר ההונגרי במפצ"ר.

ב. פעילות פנימית ושימור ידע ביחידה:

1. לאוגדן הנהלים הבית ספרי התווספו הנהלים הבאים: "נוהל הכרה בקורס והשתלמות לגמו"ש", "נוהל הכרה ביועץ חיצוני", "נוהל עבודה מול בה"ד 13", "עדכון הרישום הפלילי בתיקי המדור מול משטרה צבאית". בנוסף, הוכנה טיוטת נוהל בעניין מנהלת התרגילים וכן נכתב פק"ל בהיבטי לוגיסטיקה ומשאבי אנוש.
2. איתור וריכוז עבודות קורס קמ"שים מתקדם ופרסומן.
3. קיום כנס אנשי המילואים לחיזוק הקשר עימם ולקידום מעורבותם בעשייה ביחידה.
4. תחזוק אתר בית הספר למשפט צבאי והוספו פרסומים ועדכונים אודות פעילות היחידה.
5. קיום פעילות חברתית ביחידה בהתאם לתוכנית חינוכית - שנתית.

ג. חיזוק הקשר עם העתודאים ועידוד עתודה:

1. בחודשים פברואר ויולי 2009 נערכו שני כנסי עידוד עתודה בהשתתפות נציגי מפצ"ר, באוניברסיטת ת"א בשיתוף עם ענף ארגון וכוח אדם (אוכ"א).
2. מבצע לעידוד הרשמה לעתודה נערך במהלך חודש אפריל.
3. במהלך השנה נערכו כנסים לעתודאים הלומדים בשנים ב' ו-ג' ללימודיהם, כחלק מההחלטה לחזק את הקשר עם העתודאים; מטרת הכנסים הינה להעמיק את ההיכרות הן בין הפרקליטות הצבאית לבין העומדים להצטרף לשורותיה, והן בין העתודאים לבין עצמם.

4. התקיים במהלך חודש יוני 2009 ערב עירוני לעידוד עתודה בראשות ראש העיר חולון, בו השתתף קצין מהפרקליטות.
5. במהלך חודש יולי 2009 התקיימו שלושה ימי מיון למלש"בים שהגישו מועמדותם להצטרף לעתודה האקדמית במקצוע המשפטים, בשיתוף עם היועצת הארגונית וענף אוכ"א. מדובר בפעילות שהתקיימה לצורך מיון המלש"בים ולעידוד ההצטרפות לעתודת המשפטים.

ד. ועדות:

1. ריכוז עבודתה של הוועדה לעיון בעונש.
2. השתתפות כחברים בוועדות סמים.
3. השתתפות כחברים בוועדות להעברת כלואים (ועדה 210).
4. ייעוץ משפטי לוועדות קצין חינוך ראשי למחיקת רישום פלילי של חיילים.

ענף ארגון וכוח אדם

1. כללי

- א. ענף ארגון וכ"א נושא באחריות המטה במערך הפרקליטות הצבאית לנושאי ארגון ותקינה, מנהל כ"א, טיפול בפרט, חינוך, כוננות ואבטחה, ניהול, תחזוקה, בינוי, רכב, ארגון אירועים וכן ניהול תקציב רכישות וקופת הקפה.
- ב. הענף מונה שבעה קציני מטה (רע"ן אוכ"א, רמ"ד הארגון והניהול, קל"ג, שלישה, ק' קישור וכא"מ, ק' סגל וכא"ס וק' ת"ש וחינוך).

2. אירועים, כנסים ופעילויות חינוך

במהלך שנה"ע 2009 סייע הענף לגופי הפרקליטות השונים בעריכת טיולים בני יומיים לדרום ולצפון הארץ, ארגון ימי כיף וסיורים בי-ס. כמו כן, התקיים נופש משפחות לאנשי הקבע, סיור במוזיאון הפלמ"ח לקצינים מרמת הרס"ן ומעלה, ביקורים בבית הזיכרון לשואה ולגבורה באריאל ומשואה בתל יצחק.

החוליות קיימו ימי התנדבות בקהילה וסיירו במוזיאונים ואתרים לפי בקשתם.

התקיימו שני טקסי הענקת דרגות ומצטיינים לכלל הפרקליטות.

3. תחומי ת"ש ופרט

- א. במהלך שנה"ע 2009 טופלו 554 בקשות ת"ש חובה ו-61 בקשות קבע.
- ב. במפצ"ר ישנם 6 חיילים וקצינים בודדים (שהם כ-2% מכלל אוכלוסיית החובה). לאוכלוסיה זו נערכו שני מפגשים בראשות הפצ"ר, בראש השנה ובפסח ובהם חולקו תווי שי ומתנות מטעם היחידה.
- ג. במפצ"ר ישנם 7 חיילים הזכאים להקלות בתנאי השירות.
- ד. במהלך השנה, הוגשו כ-96 בקשות לסיוע כלכלי מתוך כלל בקשות הת"ש של החיילים והקצינים בחובה (כ-17% מכלל אוכלוסיה זו).
- ה. הוגשו כ-71 בקשות להלנה מטעמי מרחק והמרות הלנה.
- ו. 12% מכלל אוכלוסיית החובה במפצ"ר (קצינים וחיילים) משתייכים לאוכלוסיה המיוחדת

4. תחום מנהלת כ"א מילואים

- א. בשנה"ע 2009 נוצלו 100% ימ"ם. רוב הימ"ם נוצל למטרות סיוע משפטי בשטחים, בחוליות התביעה והסנגוריה.
- ב. טופלו זימוני אנשי מילואים עפ"י שבצ"ק החירום לטובת התרגילים ("אבני אש", "שילוב זרועות" וכו') באוגדות ובצה"ל.
- ג. המשך פרויקט צמצום מצבות המילואים. נגרעו 50 אנשי מילואים.
- ד. טופלו בשוטף בקשות מעבר לשירות מילואים במפצ"ר.
- ה. טופלו בשוטף בקשות פרט (הזנות השכלה, מינויים, טופס 55, טופס 58).
- ו. הורחב מערך הייעוץ האופרטיבי לאוגדות.

5. תחום הארגון והתקינה

- א. אושרו 2 תקני רס"ן לטובת הקפאת הבניה באיו"ש.
- ב. אושרו 4 תקני סרן לטובת הקפאת הבניה באיו"ש.
- ג. אושר תקן רס"ן לטובת הטיפול בממצאי "עופרת יצוקה" – לטובת דבל"א.
- ד. אושרו 3 תקני סרן לטובת הטיפול בממצאי "עופרת יצוקה" – לטובת פרקליטות לעניינים מבצעיים.

6. תחום מנהלת כ"א סדיר

- א. נקלטו 25 עתודאים חדשים (באפריל וביוני 09).
- ב. נערך דירוג תקופתי לקצינים (מרץ 09).
- ג. השתתפו 21 קצינים במשלחת "עדים במדים".

7. תחום הלוגיסטיקה והבינוי

- א. מתן אמצעים לוגיסטיים ומענה מיטבי לפעילות השוטפת של היחידה.
- ב. רכש ציוד ומיכון משרדי, חומרי ניקיון, ריהוט, צורכה ושונות וניפוקם לכלל יחידות הפרקליטות.
- ג. מעבר פרקליטות עריקים למפקדת מיטב בתה"ש.
- ד. סנגוריה דרום ומז"י – פינוי מבנה יביל א' והצבת יביל חדש תחתיו.
- ה. סנגוריה דרום ומז"י – התנעת פינוי מבנה יביל ב' והצבת יביל חדש תחתיו.
- ו. סנגוריה צפון וחה"י – שיפוץ מבנה.

- ז. ביה"ס למשפט צבאי – שיפוץ מתחם כיתות הלימוד.
- ח. פרקליטות צפון – התנעת תהליך הריסת מבנה הפרקליטה והצבת חדש תחתיו.
- ט. השלמת פרויקט הקמת מתחם אחוד יועמ"ש איו"ש.
- י. טיפול כללי באחזקת מבנים, מפגעים בטיחותיים, חשמל, אינסטלציה, רענון מזגנים וביצוע משימות בינוי שונות.

8. תחום הארגון והניהול

משמעת:

- (1) רמת המשמעת ביחידה עדיין טעונה שיפור.
- (2) כנסי נהגים מבוצעים אחת לחודש ומשתתפים בהם כלל נהגי הפרקליטות.
- (3) בוצעו כנסי קיץ וחורף, בחודשים יוני ונובמבר, ובהם הודגשו נושאי הבטיחות והמשמעת, השילוב הראוי, הטרדות מיניות ואיסור שימוש בסמים (בהשתתפות כלל אוכלוסיית החובה בפרקליטות).

רכב:

- (1) סה"כ נופקו לכ-98% מכלל אוכלוסיית הרס"ן רכבי לסינג/צבאיים.
- (2) תקציבי ההובלות והמזון נוצלו במלואם בהתאם לתכנון השנתי של כלל פעילויות הפרקליטות תוך בקרה ופיקוח של רמ"ד הארגון והניהול.

תחום המחשוב והמידע המשפטי

1. תפקידי התחום

- א. מיצוב הפרקליטות הצבאית בחזית מערכות המידע והידע בסביבת התקשוב הצבאית והאזרחית.
- ב. להוות גוף מוביל ברמת השירות המקצועי הניתן ליחידות, בבסיסהן, ולשאוף לשפרו כארגון לומד ומשמר ידע בצורה מתמדת, תוך שילוב כלים טכנולוגיים מתקדמים.
- ג. מיצוב הפרקליטות הצבאית כגוף משפטי מקצועי, מוביל בתחומו, בארץ ובעולם, דרך פרסום ודוברות באינטרנט ובצה"לנט.
- ד. זיהוי הזדמנויות טכנולוגיות מתקדמות בסביבה המשפטית והתקשובית בצבא ומחוצה לו, על מנת לשפר ולייעל את השירות הניתן לכלל הלקוחות, ולתמוך בכל שלבי המערכת.
- ה. איסוף, ניתוח והפקת המידע הנדרש ממערכות המחשוב, והפצתו לגורמים המתאימים.
- ו. מתן מעטפת תקשובית מלאה לחירום, לדרגי המטה השונים והמערך הנפרש.

2. שנה"ע 2009 – מאפיינים מרכזיים

- נמשך פיתוח המערכות המקוונות של הפרקליטות.
- ניהול ידע וניהול משימות - מונה מוביל אג"מי, נמצא בשלבי איסוף תובנות ולמידה, ממתין לבשלות הכלים.
- ניתן דגש רב לנושא בטחון המידע, הוגברה המודעות והאכיפה, בעקבות ביקורת הבמ"ס ב-2008.
- בתחום השירות והתמיכה, המשיך התחום בפעילות השגרה, בכוונה לממש מדיניות בחינה ומדדים כדי לוודא מגמת שיפור מתמדת, תוך שימת הלקוח בליבת העשייה.

3. סיכום משימות שנת העבודה 2009

א. העלאת רמת השירות והידוק הקשר עם הלקוחות

- (1) בוצעו ביקורים יזומים בחוליות הפרקליטות.
- (2) מבוצעת בחינה מתמדת והתאמה אופטימאלית של חלוקת המשאבים בשוטף.
- (3) שאיפה מתמדת לשיפור רמת השירות ע"י שיפור הידע והתבססות על כלים – חפיפה מובנית ומקצועית לחייל החדש, הוצאת חיילים לקורסים השתלמויות מקצועיות.

ב. שיפור הבמ"ם

- (1) בוצעו ביקורות יזומות .
- (2) הופקו לקחים מביקורת בטחון המידע המטכ"לית 2008 ויושמו במהלך שנה"ע 2009.
- (3) בנוהל מבוצעים תחקירים מעמיקים לגבי אירועי במ"ם ביחידה.

ג. שדרוג תשתית שרתים ותקשורת

- (1) רישות מתחם יועמ"ש איו"ש.
- (2) ליווי תקשובי מלא למעבר חוליית עריקים מהשלישות הראשית לבסיס תל השומר.
- (3) יצירת מעטפת תקשובית להחלפת יבילי סנגוריה דרום ופרקליטות צפון.
- (4) הקמת תשתית לרשת אזרחית בביה"ס למשפט צבאי.
- (5) שדרוג תווך התקשורת בפרקליטות צפון.

ד. זיכרון ארגוני, שולחן עבודה גנרי

- 1) בוצע שדרוג תשתיות מסביבת ה- Share Point לסביבת ה- MOSS.
- 2) בוצע שדרוג ערי הידע הייעודיים לגופי הפרקליטות.
- 3) הוקם הצוות האג"מי שמיפה והגדיר את המענה אותו נממש במהלך שנה"ע 2010, תוך התבססות על כלי ניהול תוכן ומשימות חוצי ארגון.

ה. מיצוי ופיתוח המרכיב האנושי

- 1) הוכן פק"א, מטרתו- תקנון כ"א בהתאם לצרכי היחידה.
- 2) יציאת חיילי מחשוב לקורסים והכשרות מקצועיות באופן שוטף.
- 3) הועברו פעילויות חינוך בשוטף.
- 4) נוצלו ימי מיל' לצורך תמיכה במערכות.
- 5) אויש תקן רמ"ד תפעול.

ו. שיווק הפרקליטות באינטרנט ובצה"לנט

- 1) הוקם והושק אתר אינטרנט חדיש, דינאמי ואטרקטיבי כולל ממשק בשפה האנגלית.
- 2) תחזוקה ועדכון של אתרי הפרקליטות הקיימים בצה"לנט בשוטף.

ז. חירום

- 1) גובש ותורגל פק"ל חירום תקשובי.
- 2) מיסוד המענה התקשובי במערך הנפרס בשת"פ עם מז"י.

ח. מערכת מפ"ץ

- 1) המשיך תהליך אפיון ופיתוח גרסא 5.0, גרסת הממשקים.

ט. מערכת מגן צדק

1) שדרוג תשתית האפליקציה לשפת ה- NET. כולל ריכוז המסמכים. המערכת בממ"ר"ס.

י. תקשורת אישית

1) שדרוג מכשירי המירס- בוצע שדרוג הדרגתי לכלל בע"ת (השדרוג לדרגת רס"ן ומעלה - בוצע, השדרוג לדרגת סרן ומטה - בוצע למעט חריגים).

4. פרסומים, ספרות משפטית

א. מדור פרסומים עסק בהפקות והוצאה לאור של פרסומי הפרקליטות הבאים בשיתוף עם גופי מפצ"ר השונים:

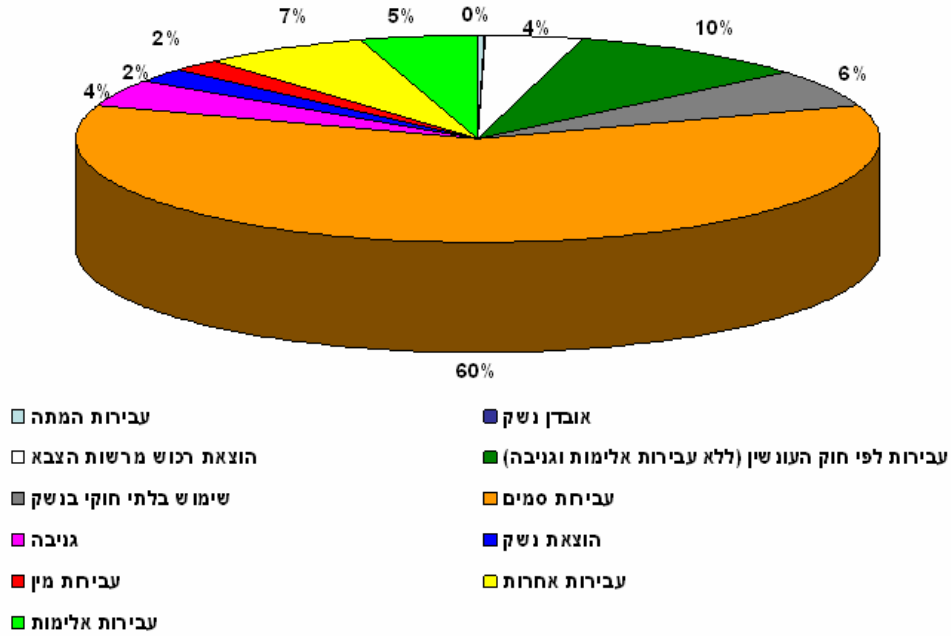
- 1) הפקות- הדוח השנתי של הפרקליטות הצבאית לשנת 2008, "משפט וצבא", מקראה לקורס מש"קי ומזכירי משפט.
- 2) הכנת והפקת פרסומים לקראת ביקורי בכירים ואירועי מפצ"ר.

ב. רכישת ספרות מקצועית ותוכנות ייעודיות

במהלך השנה נרכשו כתבי עת עבור הספרייה המשפטית, הספריות בחוליות ועבור ספריית בית הספר למשפט צבאי, כמו כן בוצע רכש מאגרי מידע ומנויים מקוונים למשתמשי הפרקליטות.

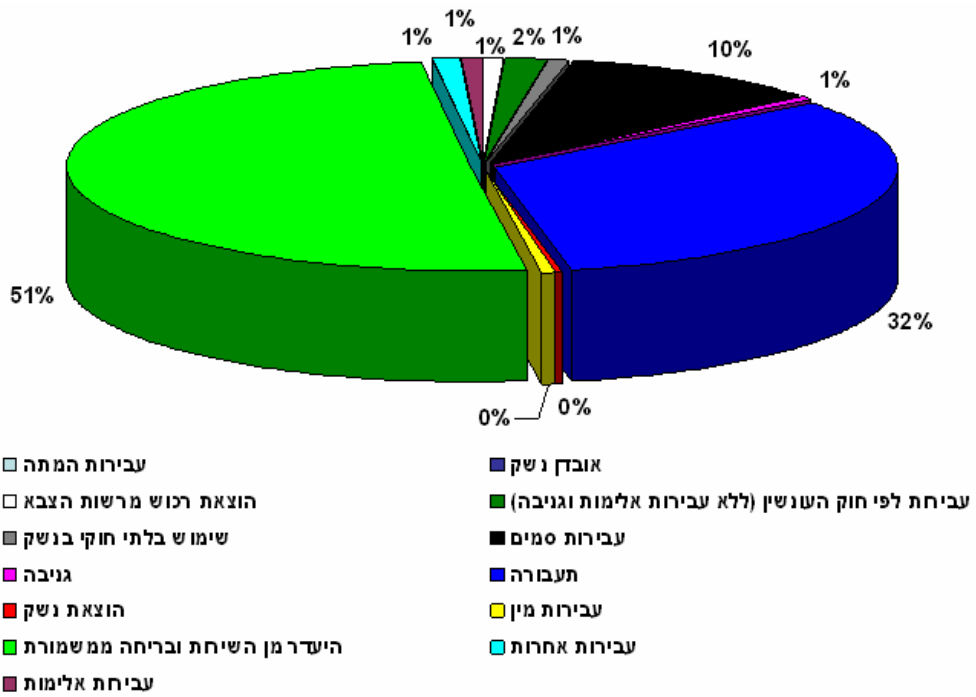
נספח א'

התפלגות כתבי אישום לפי עבירה עיקרית - 2009 (ללא עבירות תעבורה ועריקים)

נספח ב'

התפלגות כתבי אישום לפי עבירה עיקרית – 2009

נספח ג'

התפלגות כתבי אישום לפי עבירה עיקרית

(השוואה בין השנים 2008-2009)

מגמה באחוזים	מספר סעיפי אישום		עבירה
	2009	2008	
(---)	3	0	גרימת מוות בהתרשלות
- 8%	26	28	עבירות מין
- 16%	27	32	הוצאת נשק מרשות הצבא
(---)	49	0	גניבה
- 82%	2	11	אובדן נשק
+ 31%	46	35	הוצאת רכוש, שימוש ברכוש שלא למטרות הצבא והתרשלות
- 21%	71	89	שימוש בלתי חוקי בנשק
- 5%	57	60	אלימות, התעללות ושררה כלפי פקודים
+ 17%	745	633	סמים
+ 12%	3608	3203	עריקות, העדר מן השרות, בריחה ממשמורת
- 0.01%	2320	2322	תעבורה
+ 53%	121	79	עבירות פליליות ע"פ חוק העונשין
- 19%	82	101	אחרות
+ 8%	7157	6593	סה"כ

כתבי אישום בבתי הדין הצבאיים לתעבורה

(השוואה בין השנים 2008-2009)

מגמה באחוזים	מספר כתבי אישום	
	2009	2008
-2.5%	2263	2322

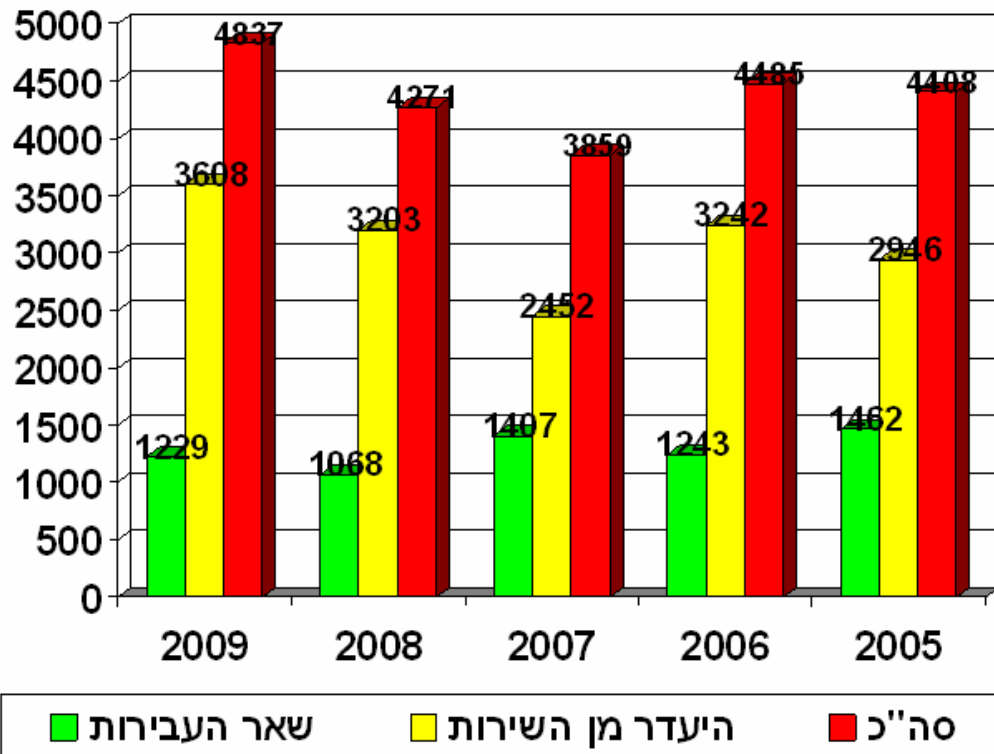
נספח ד'

סך כתבי אישום

השוואה רב שנתית 2009-2005

(לא כולל כתבי אישום שהוגשו לבתי הדין הצבאיים

(לתעבורה)

נספח ה'

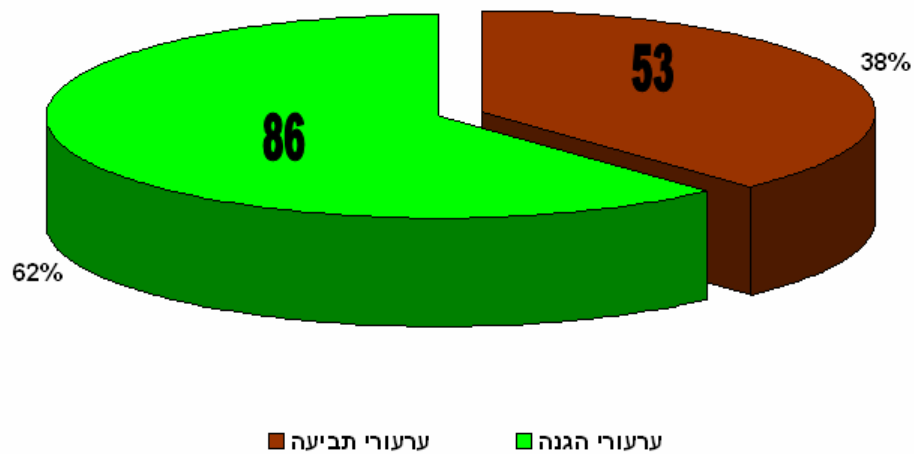
ערעורים על בתי הדין הצבאיים - 2009

(הנתונים מתייחסים לערעורים שהוגשו בשנת העבודה)

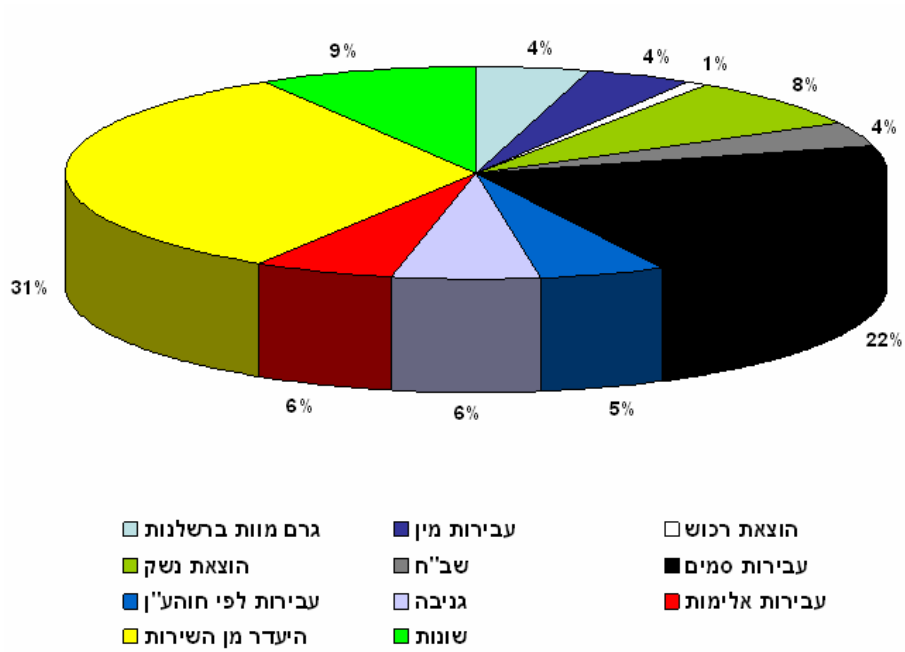
2009				מגיש הערעור
טרם ניתן פס"ד	נדחה*	נתקבל	סה"כ	
9	18	26	53	תביעה
11	38	37	86	סגוריה

* קטגוריית ערעורים שנדחו כוללת בתוכה ערעורים בהם חזרו הצדדים מהערעור. הנתונים אינם כוללים ערעורי תעבורה.

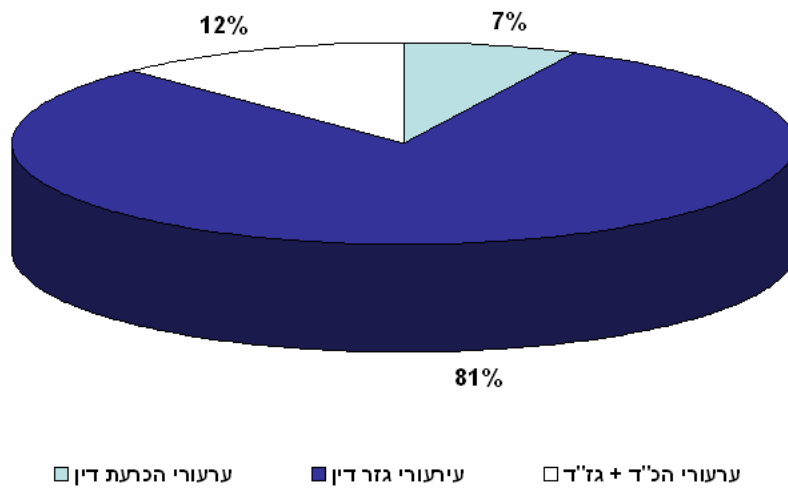
ערעורים בהתפלגות לפי מגיש הערעור

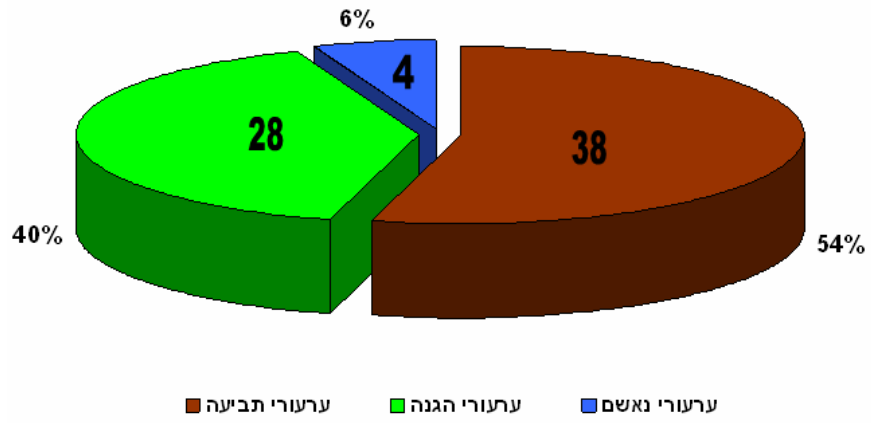
ערעורים בחתך עבירה עיקרית

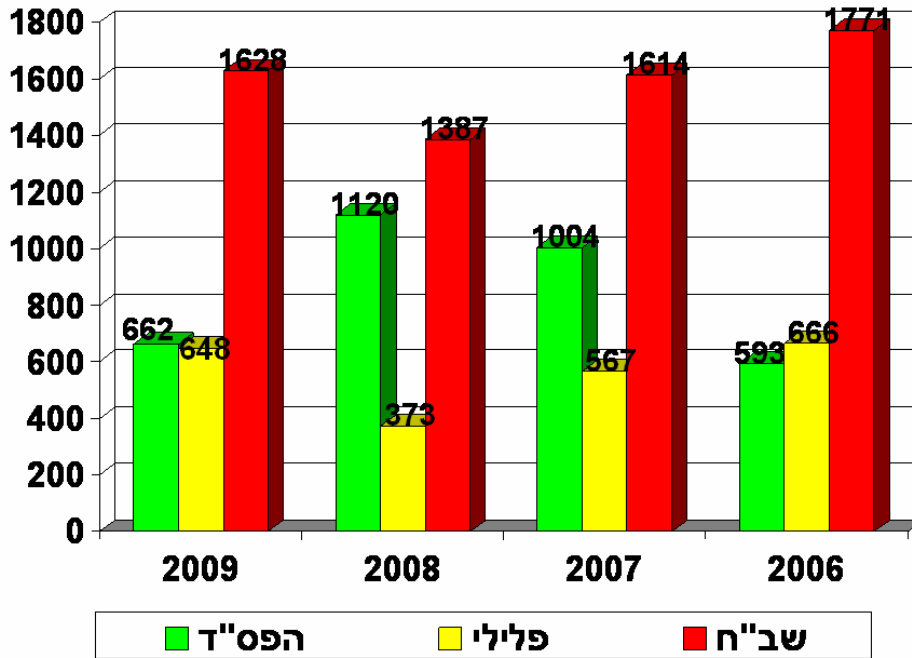
התפלגות ערעורים בחתך מהות הערעור

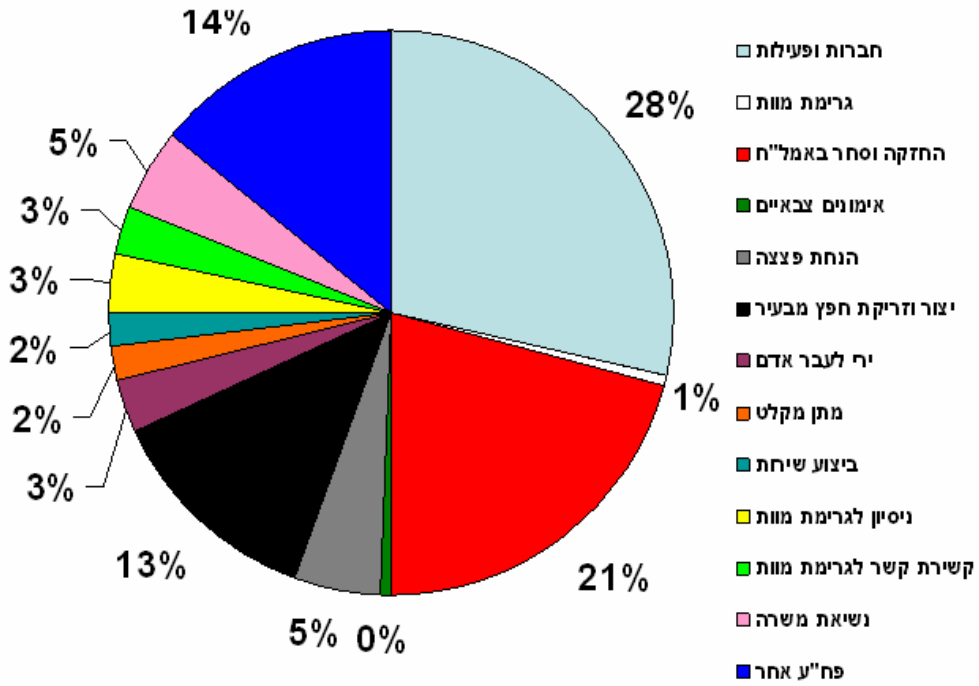
ערעורים על בית דין צבאי לתעבורה - 2009

**נספח ו'
כתבי אישום שהוגשו בשטחים
השוואה רב שנתית 2009-2006**

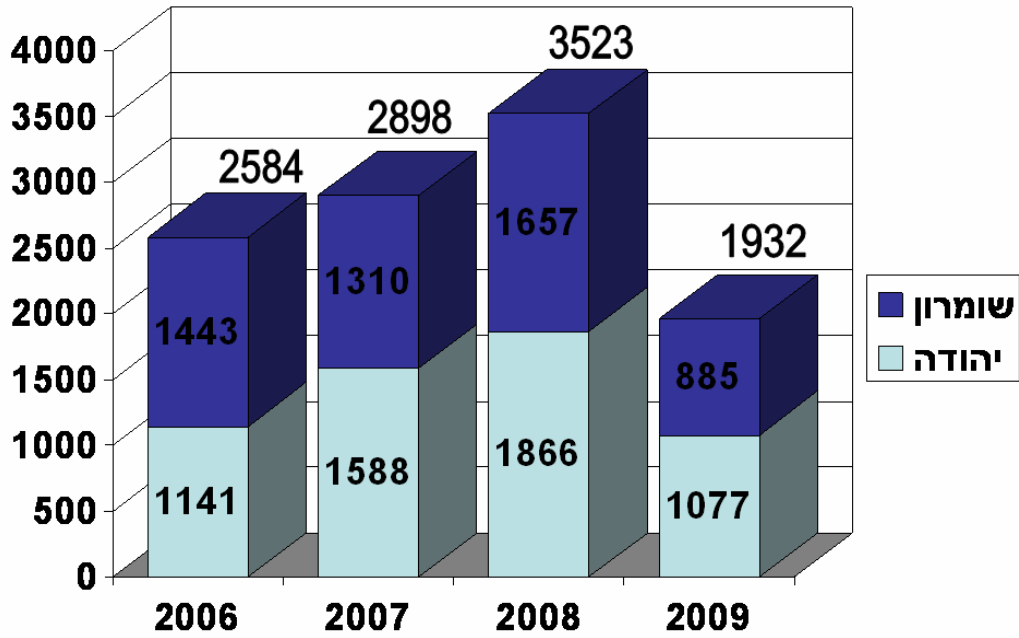

כתבי אישום שהוגשו בעבירות פח"ע באיו"ש

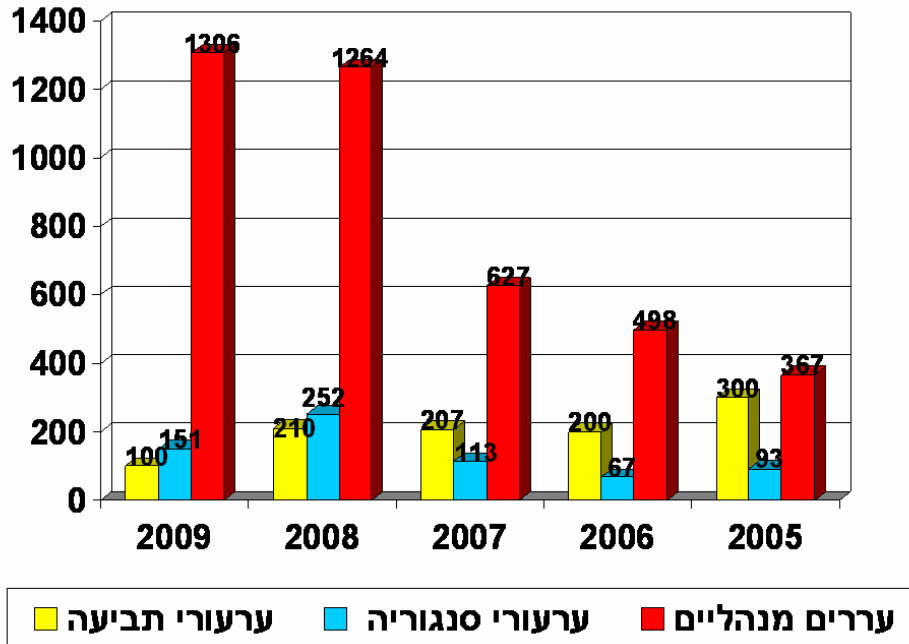

כתבי אישום שהוגשו בעבירות פח"ע באיו"ש בחלוקה
למחוזות

השוואה רב שנתית 2006-2009

נספח ז'
ערעורים שהוגשו באיו"ש
(השוואה רב שנתית 2009-2006)

נספח ח'

צווי מעצר מנהלי שהוצאו
(השוואה רב שנתית 2006-2009)

